

Institutionen för samhällsvetenskap

Christer Holgersson

Ryttare till havs

Känslans estetik och euforism i nuet

Riders at sea

Sociologi
D-uppsats

Datum/Termin:

Handledare: Sven-Erik Karlsson

Examinator: Sven-Erik Karlsson

Löpnummer: X-XX XX XX

”Salt, bittersalt
är havet, och klart och kallt.
På djupet multnar mycket,
men havet renar allt.
Vilt, rovdjursvilt
är bränningens glittrande språng,
men ingen människas tankar
är höga som havets sång.
Starkt, evigt och starkt
är vågornas väldiga tåg,
och stark av det eviga havet
var mjuk förgänglig våg.
Så ge ditt liv åt havet.
Det kräver blod av sin man,
men sist, djupt i det djupa,
får ingen en vila som han.”

Karin Boye

Se non é vero ben trovato

Italienskt talesätt.

- Det kanske inte är sant, men det är väl uttänkt.

Förord

Jag vill här rikta ett stort tack till min handledare, Sven-Erik Karlsson. Han var för mig vad Obi Wan var för Luke Skywalker i Star Wars trilogin. Han gav mig, precis som Obi Wan gav Luke, goda råd när jag behövde dem som bäst och lärde mig, precis som Obi Wan lärde Luke, att resultat kräver förberedelser och tålamod. Samtidigt lärde de, Obi Wan och Sven-Erik, oss, mig och Luke, att inte underskatta uppgiften vi tagit oss an. Om jag varit Luke Skywalker, galaxhjäten, så skulle alltså Sven-Erik varit Obi Wan Kanobi, gurun och läromästaren.

Precis som Luke i Star Wars filmerna ofta tvivlade på sin egen förmåga, tvivlade även jag. Precis som då Luke sonderade okänd terräng, kände även jag att jag ibland inte riktigt visste vart jag skulle och hur jag skulle komma vidare. Jag kände, precis som Luke, även att mitt mål ibland föreföll omöjligt att uppnå och att uppgiften var på tok för svår och därför omöjlig att ro iland. För att som galaxhjälte, såväl som uppsatsskrivande student, kunna trivas och ha roligt under förfarandet krävs det således att man har en läromästare som kan visa vägen.

Roligt och roligt, stimulerande var det i alla fall! Ångest och *flow* om vartannat, entusiasm och uppgivenhet, eufori och tristess, lycka och sorg, visioner och realitet - allt i en salig röra! Så var min situation under skrivandet. Luke hade antagligen roligare, men så hade han lasersvärd och "kraften".

Visst kan texten ibland verka sakna stringens och därför kännas rörig och svårbegriplig. Men tar man sig tid och verkligen begrundar de olika delarna hoppas jag att de tillsammans ska upplevas utgöra en helhet - precis som när man ser på en tredimensionell bild. Orsaken till att det förhåller sig så finns att utläsa i min reflektiva ansats, vilken resulterade i just en holistisk diskurs. Betänk att även Star Wars filmerna, till en början, kan förefalla osammanhängande men att de blir riktigt bra om man ser dem till dess slut.

Det som den här uppsatsen ytterligare har gemensamt med Star Wars filmerna är att den inte bara handlar om det tillsynes presenterade, dys i mitt fall surfare och i filmernas fall ett krig i rymden. Genom att studera surfare hoppades jag kunna presentera något mer, något om oss själva och något om den värld vi alla lever i, precis som det i Star Wars filmerna presenteras ett budskap som är långt mycket viktigare än själva handlingen. Det som jag avsåg att redogöra för här, i denna uppsats, var således inte de själva handlingarna utan mer dess bakomliggande strukturer och innebörder, dys dess inre väsen och liv.

Alla Ni andra som under arbetets gång varit behjälpliga förtjänar även Ni tack

Innehållsförteckning

Problemställningen och arbetets syfte	7
1:1 Inledning	7
1:2 Problemet	8
1.3 Syfte	10
1:4 Bakgrunden	12
1:5 En textmässig förebild	14
Metoden och reflexionen därom	15
2:1 Den uttänkta tolkningen och reflexionen	15
2:2 Objektivitet och saklighet	16
2:2:1 Ett förhållningssätt, mitt förhållningssätt	17
2:3 Introduktion	17
2:4 Kvalitativ kontra kvantitativ metod	21
2:5 Den metodologiska strategin	25
2:5:1 Premisser	25
2:6 En forskningskarta och dess metodologiska innebörd	25
2:7 Etnografi och fältforskning	27
2:8 Grundad teori teoretiska och middle range teori teoretiska beaktanden	32
2:9 Kritisk teori teoretiska beaktanden	36
2:10 Diskursanalys	37
2:11 Postmodernism och poststrukturalism i åtanke	39
Surfing i ett historiskt kontext	41
3:1 Surfingens rötter och historia	41
Sekundär data	45
4:1 En massmedial reflektion och återspeglning	45
Primär data	53
5:1 Mina fältreflexioner	53
5:2 Empirin, mina fältanteckningar	57
5:2:1 Kultur - allt på ett bräde	57
5:2:2 Företeelsen - att vågsurfa	58
5:2:3 Känsla	59
5:2:4 Frihet	60
5:2:5 Rädsla	60
5:2:6 Musik	63
5:2:7 Vågen	64
5:2:8 Surfaren och gruppen	65
5:2:10 Hjältar (visst) finns dom	68
5:2:11 Prolog	69
Teori	70
6:1 Teoretiskt upptäcktsresande	70
6:2 Individ/Samhälle	71
Den egna identiteten och individens sociala erfarenheter	72
7:1 Den inre verkligheten	72
7:2 Själva Själv	72
7:3 Den gåtfulla passionen	73
7:4 Känslans struktur	75
7:5 Vågsurfing som flow-upplevelse	78
7:6 Behovet av flow	80
7:7 Medvetandets anatomi	82
7:8 Lyckans logik och den sällsamma euforin	84
7:9 Kreativitet - Surfare som kreativa individer	86
7:10 Riskens tjusning - Hellre dö än fega	88
7:11 Spänning - Videofilm eller jätte våg.	89
7:12 MAO	90
7:13 Prolog	91

8:1 Inledning	92
8:2 Teori om att vara och leva	93
8:3 Ensam eller tillsammans - En inre tankevärld eller interaktion	96
8:4 Rolldefinition - inter hominem esse	98
8:5 Att vara eller att inte vara (t.ex. surfare) - Ett dramaturgiskt perspektiv	101
Institutionell och organisatorisk inramning	108
9:1 Inledning	108
9:2 Den mellanliggande sociala organiseringen	109
9:3 Surfkulturens specifika	110
9:4 En socialt konstruerad stil och dess rum	113
9:5 En reflektion över föregående (och inför nästa) diskurs	117
Makro social organisering	119
10:1 Inledning	119
10:2 Vår samtid i nuet	120
Källförteckning	122
Csikszentmihályi (1975) Beyond boredom and anxiety	123
Csikszentmihályi och Massimini (1985) A Life Worth Living	123
Shutz (1962) Conceptions of the Human Mind	123
Tidsskrifter samt nättidningar (Ezines)	124

Problemställningen och arbetets syfte

1:1 Inledning

Den här uppsatsen utgör ett försök till att undersöka aktiviteten vågsurfing som fenomen i ett större kontext, min avsikt var således att gripa mig an aktivitetens innebörd som fenomen.

Jag ville se till de undersökta individernas vardag och utövande av aktiviteten som ett socialt fenomen i en större nutida och historisk kontext. Jag avsåg även att se till aktiviteten vågsurfing, och allt som den medför för individerna som deltar däri, dels ur ett makrosociologiskt perspektiv och dels ur mikrosociologiskt perspektiv.

Metafysik - de stora frågorna, efter fysiken, - är frågor som jag fascineras av. I dag talas det ofta om metafysiken i ordalag som världsåskådning och filosofisk verklighetsuppfattning. Många anser att metafysiken är ovetenskaplig och att den främst är av historiskt intresse (se t.ex. Rolf Ekman 1994:1). Det anser inte jag och därför har jag i den här uppsatsen försökt att ställa just dessa frågor. Dessa frågor anses ofta vara för stora för att få svar på och ses därför allt för ofta som ointressanta att beakta. Vissa hävdar till och med att de metafysiska frågorna är meningslösa att ta sig an och/eller att de endast utgör skenproblem vilket jag i och med denna uppsats författande avsett att falsifiera. Även om jag inte häri lyckas visa på svaret till någon enda av dessa stora frågor så anser jag att det ändå finns ett värde i att visa på en del av svaret för på så vis komma närmare i alla fall något viktigt och tillsammans kanske svaret till de stora frågorna finns i de många svaren.

Man kanske inte kan studera hur skogen fungerar till fullo men det gör ändå inte studiet av hur ett träd fungerar ointressant, lika intressant borde därför studiet om skogen som resulterar i en förståelse för trädet vara. Genom att studera individerna kan man lära om kollektivet och genom att studera kollektivet kan man lära om individen.

Att jag omnämner detta här, i en sociologisk uppsats, beror på att det gemensamt inom de filosofiska (metafysiska) vetenskaperna nämligen finns ett stort värde, principiäran. De problem som studeras är av grundläggande natur och var problem mynnar efterhand ut i ett större problem, när man går till grunden med det.

Ett av dessa större problem som jag i den här uppsatsen tagit mig an är vad det är som får oss att må bra, dvs varför surfar de individer som jag studerade, vad är det som får oss att må bra och varför gör vi det, dvs vad är lycka och vad är upplevelse?

Jag har även haft för avsikt att ständigt pendla mellan de samhälleliga och de individuella förklaringarna, dvs jag har hela tiden haft för avsikt att sätta in allt i sitt större sammanhang då jag tror att det är delarna som utgör helheten och att delarna är en omedelbar produkt av sitt större sammanhang.

Jag tror att sanningen är något relativt. Sanningen, eller åtminstone det mer sanna, beror på och finns i dess större ordning.

1:2 Problemet

Anledningen till att jag valde att studera vågsurfare beror, bland mycket annat, på att jag tror att man genom att studera dessa kan förklara något större än just bara dessa personers vardag.

Beroende på detta avsåg jag därför att förhållandevis förutsättningslöst undersöka dessa individer och deras vardag grundat teoretiskt för att på så vis söka efter karriärer, koncept och typologier vilka i sin tur sedan skulle kunna utvecklas till något mer.

Ett annat skäl till att jag valde att ta min ansats utifrån just dessa individer var att jag länge varit intresserad av dessa personers värderingar i allmänhet och allt som hör surfandet till i synnerhet samt att jag som sociologi studerande ofta reflekterat över och kring detta utifrån ett sociologiskt reflektivt perspektiv.

Det som jag ville ta reda på var hur detta skulle kunna förklaras dels samhälleligt och dels individuellt och huruvida det skulle kunna vara fruktbart att gripa sig an frågeställningen och empirin med hjälp av och utifrån Derek Layders forskningskarta (se Kap 2:6).

Jag avsåg även att förhålla mig, i första hand, etnografiskt - reflektivt etnografiskt.

Problemet handlade även om att sociologiskt reflektera över företeelsen vågsurfing som fenomen i något större, dvs frågeställningen - vad kan liknas vid aktiviteten vågsurfing och vari ligger förklaringen till att individer faktiskt ägnar sig åt denna aktivitet?

Mina frågeställningar, och självklart därför även min intervjukarta, handlade sedan om vad det innebär att vara surfare, om varför individerna var det och vad som var så specifikt med det. Min frågeställning handlade även om anledningar och förklaringar till varför man sysslade med aktiviteten samt om upplevelsen av aktiviteten, stilen och livsstilen som den omgärdades av.

Var det så att surfing inte var en livsform utan mer en livsstil och i så fall vad innebar det. Livsform lever man medan livsstil är något som man skapar, genom t.ex. val och upplevelser. Jag funderade även över om det var så att postmodernismen och dess upplösning av kategorierna lett till att våra "gamla" identiteter fått en allt mindre betydelse och att det därför fanns ett behov av nya identiteter och i så fall om surfidentiteten fyllde ett sådant eventuellt behov.

Jag avsåg även att utröna huruvida det skulle kunna vara så att aktiviteten att vågsurfa är en återspeglning av vårt nutida samhälles situation och utveckling. Rörande detta avsåg jag att reflektera t.ex. över risktagande, upplevelsesamhället och dess omvända rationalitet och alltings löslighet.

Med fenomen avses, i enighet med bl.a. Johan Asplund (1970:11) en händelse eller företeelse som måste förklaras vilket är någonting djupt problematiskt p.g.a. att det är något som inte stämmer med det ideala. Det som utifrån min förförståelse tydde på att företeelsen vågsurfing var ett fenomen i något större var att aktiviteten liksom verkade förändra deltagaren och att vågsurfingen i sig var det viktigaste som fanns för individen.

Eftersom jag avsåg att integrera den reflektiva ansatsen i hela resonemanget härom var jag även tvungen att se till huruvida det var riktigt att ens betrakta aktiviteten att vågsurfa som ett socialt fenomen vilket var del i något större.

Jag ville därför även ta reda på vad de jag undersökte uppvisade som skulle kunna visa på att det de ägnade sig åt skulle kunna förklaras som varande ett fenomen vilket var del i något större och i så fall i vad och varför?

Min reflektion kring detta ville jag göra utifrån Sven Erik Karlssons (1994:3) påstående om att alla sociala fenomen är relaterade till ett större samhälleligt sammanhang och något som även till stora delar speglar detta.

Detta påverkade i sin tur min kommande analys på så sätt att jag kom att använda mig av en sociologisk referensram som till sin natur var mer generell än specifik.

Mitt mål var därför, delvis beroende på detta, att påbörja en analys som innefattar dels de unika dragen och dels de generella dragen som den delar med andra nutida sociala fenomen likväl som beroende på avsikten att pendla mellan mikro- och makronivåerna.

1.3 Syfte

Det primära syftet med detta arbete var att utifrån olika sociologiska (och i viss mån även psykologiska och filosofiska) premisser, såväl deskriptiva/explorativa som analyserande, såväl historiska som nutida, såväl teoretiska som empiriska, nalkas och försöka förstå den nutida företeelsen och aktiviteten vågsurfing och dess betydelse och inverkan på dess utövare.

Det jag främst eftersträvade att presentera handlade om att se värden som de undersökta såg den. Min önskan var således att ställa den subjektiva dimensionen i centrum.

Min datainsamling förutsatte till stor del också ett personligt och deltagande kvalitativt engagemang. Först och främst ville jag själv se detta arbete som något etnografiskt.

Att jag sedan valde att även arbetade utifrån Derek Layders "*A resource map for social research*" innebar att jag "tvingades" till ett "multistratgeiskt" jätte kliv.

För att kunna pendla mellan mikro- och makronivåerna krävdes det att jag även arbetade kvantitativt och att jag följaktligen därför även såg till andra värden - och upptäckte till min förvåning att jag gillade även detta deduktiva arbets- och förhållningssätt.

Beroende på att jag främst avsåg att presentera något etnografiskt eftersträvade jag åtminstone inledningsvis följsamhet, en riklig och djup information om relativt få undersökningsenheter, en *jag - du* relation till de jag undersökte samt i första hand förståelse och upptäckt.

Fördelen med detta förhållningssätt var att jag fick en bild av helheten, upptäckter och förståelse. Detta ledde, åtminstone på mikro nivån, fram till att jag fick en tydlig bild av hur den enskilde surfaren uppträder, resonerar och agerar vilket i sin tur var mitt syfte.

Detta, ovan omnämnda, förhållningssätt gav mig en flexibilitet som jag tror var nödvändig att inneha för att få nya insikter och för att överhuvudtaget sedan kunna röra mig uppåt och utmed bevisets väg. Min data, empirin som presenteras längre fram, handlar helt sonika om vågsurfare i allmänhet och om deras värderingar, liv och tankar i synnerhet samt om mina reflexioner därom.

Då underlaget, dvs det som här kommer att presenteras, samlades in hade jag även för avsikt att utgå ifrån Martyn Hammersley och Paul Atkinsons (1987) paradigmatiska samhällsvetenskapliga metod som de själva benämner som den reflektiva paradigmatiska utgångspunkten.

Syftet att se till huruvida företeelsen att vågsurfa skulle kunna betraktas som ett socialt fenomen vilket var del i något större eller inte bör dock inte ses som något annat än en början till fortsatt analys, beroende på att det krävs dels ytterligare empiriskt material och dels ytterligare teoretiska preciseringar för att på ett vetenskapligt tillförlitligt sätt kunna analysera aktiviteten vågsurfing som socialt fenomen.

Däremot hade jag för syfte att påvisa vari, dvs i vilket eller vilka, sociala fenomen som aktiviteten att vågsurfa bäst skulle kunna passa in. Det tillhör den sociologiska medvetenheten (vilket t.ex. Sven-Erik Karlsson påvisar (1994) att inget socialt fenomen är unikt och därför ville jag finna till vilket fenomen som mitt studieområde skulle kunna höra och därför bäst beskrivas

utifrån. Beroende på detta avsåg jag därför att analysera företeelsen och aktiviteten vågsurfing i förhållande till den nutida dominerande och distinkta samhällsförändringen och på så sätt därmed även visa på dess samhälleliga kontextualitet.

Mitt syfte med att undersöka fältet förutsättningslöst för att på så vis finna upptäckter vilka sedan skulle komma att bevisas anser jag var fruktbart.

Om jag sedan förhållit mig så förutsättningslöst som jag själv tror är däremot svårt att avgöra.

Om jag går tillbaka och gör en återblick på forskningsprocessen - för att själv se till om jag verkligen uppfyllde mitt syftes alla syften och på huruvida arbetet verkligen varit förutsättningslöst - kan jag tydligt se och minnas hur en tanke om hur arbetet skulle växa fram tidigt fanns där. Jag erkänner att jag under fältforskningsfasen ganska snabbt fann koncept vilka tydde på att jag skulle kunna få fram ett antal kategorier vilka jag sedan därför redan under datainsamlingsperioden använde mig utav och utgick ifrån, dvs jag verkade förment mer än induktivt.

Jag var även långt innan arbetet nått dit hän övertygad om att "setting" nivån i Layders karta (se Kap 2:6) skulle komma att handla om upplevelser sett i ett samhälleligt kontext och att "context" nivån (a.a) skulle komma att handla om livsstil, att den "sociala verksamhets nivån" (a.a) däremot skulle innefatta ett socialpsykologiskt resonemang och en analys därav reflekterade jag däremot aldrig över p.g.a. att det föreföll mig så naturligt. Rörande den första och individ orienterade "self" nivån (a.a) verkade jag, mig veterligen, däremot fullständigt öppet - jag hade ingen aning om vad som skulle fall in på den nivån, förrän Sven-Erik Karlsson, min handledare, tipsade mig om Mihály Csíkszentmihályis bok *Flow - upplevelsens psykologi*.

Däremot kan jag, på heder och samvete, förtälja att jag under fältforskningsfasen inte hade den blekaste aning om vad arbetet senare skulle komma att resultera i, mer än kanske något innefattande något socialpsykologiskt. Att jag sedan under den avslutande fasen i arbetet hade en uppfattning om vart arbetet skulle kunna leda anser jag vara försvarligt för att inte säga oundvikligt - till och med nödvändigt.

Ja, så var det med mitt förutsättningslösa förhållningssätt och syftet därom.

Annars anser jag att syftet var väl preciserat och fullt användbart att arbeta utifrån, jag har i alla fall ett resultat att komma med och en åsikt därom.

1:4 Bakgrunden

Att välja uppsats ämne är ett angenämt problem vilket dessvärre inte är alldeles enkelt.

Efter många om och men bestämde jag mig slutligen för att, på min handledares inrådan, genomföra en resa till Australien och Indonesien för att där studera surfare etnografiskt.

Min flickvän lyckades även hon lösa allt det praktiska så vi kunde därför ge oss i väg på vår drömresa med bibehållet studiebidrag. En nära vän bestämde sig i sista stund för att även han vill med.

Den enda bok (av vetenskaplig karaktär) jag hade med mig var Hammersley och Atkinsons *Feltmetodik - grunnetaget for feltarbeid og feltforskning* (1994) beroende på att jag ville upptäcka det jag avsåg att studera så förutsättningslöst som möjligt.

På Arlanda var flygbolaget KLM fantastiskt samarbetsvillig för att inte säga förstående. Vi landade i Adelaide (utan två boardbaggar med brädor, våtdräkter etc), drygt två dygn senare. I Adelaide köpte vi en Mitchibushi L300 van, surfbrädor, våtdräkter, en resärmadrass, samt div köksutrustning varpå vi begav oss norrut.

Motorn skar dock redan innan vi nått fram till Bells Beach. Fadäsen berikade dock mer än den skadade. Vi fick massor av nya vänner som alla hänvisade oss ut till Penguin Island utanför Melbourne i väntan på att motorn skulle lagas. Ute på Penguin Island var det väldigt bra surf men dessvärre fanns det inne på den lokala puben en väldigt stor vithaj uppstoppad, vilket på oss inverkar negativt. Utan den egna bussen och vår surfutrustning upptäckte vi dessutom att det var svårt att accepteras av de övriga surfarna, åtminstone som surfare, vilket i sig var en fruktbar upptäckt. Med ny motor och vinden i ryggen begav vi oss sedan vidare norr ut, mot nya äventyr (och nya motor problem).

Vi surfade på så gott som alla kända ställen längs östkusten. Kirra point, strax söder om Surfers Paradise (som är klart överreklamerat), var nog klart bäst. Coolaste stället däremot var Agnes Water, där vi fick bo hos en mystisk farbror. Andra trevliga och bra spots var Coolongatta, Twed Heads, Noosa Heads och framförallt Byron Bay.

Visst gillade jag/vi även de egna platserna där vi var helt själva men jag har en alldeles för påtaglig hajnojja för att kunna slappna av och där fanns heller inga att studera eller umgås med. Jag trivdes därför bäst i "crowden" där det kändes mindre sannolikt att just jag skulle bli attackerad. Samtidigt var det där som forskningsfältet var och där populationen som skulle undersökas befann sig.

Att surfa bland delfiner var det bästa jag upplevt i mitt, inte så torftiga, liv. Om någon skulle ha vägarna förbi rekommenderar jag ett ställe som heter Tin Can bay (ett par timmar norr om Brisbane) där det kom in delfiner varje morgon. Dessa delfiner är minst sagt kelsjuka. Att det inte var något surf där gjorde inte så mycket. Att som undersökare få distans till det man undersöker genom att simma och dyka med vilda delfiner är något som jag verkligen rekommenderar och förordar.

Sydney hade inget vidare surf. Vi drog därför vidare i jakten på de för oss bästa och rätta vågorna.

Efter ett tag, långt norr ut, försvann vågorna i höjd med det stora barriär revet. Då, när vågorna tagit slut, åkte vi till Bali. Surfet där var fantastiskt bra - alltså mycket bättre än vad jag/vi var.

Det var förvisso kul att titta på, men... vi ville och behövde surfa själva (inte minst för att inte bli betraktade som "badturister"). Vi tog därför en båt ut från Bali till Noosa Lembongan, där vi fann paradiset...

Noosa Lembongan var det rätta stället för oss. Man kunde där själv välja våg istället för att bli vald. Jag lärde mig mer där, under två veckor, än vad jag lärt mig på flera år. Jag lärde mig här att surfa större vågor, rida elegantare på dem och att läsa och förstå dess rytm och inre liv. Kanske var det först här som jag blev till surfare.

Allt tar dock slut. Vi var tvungna att åka hem.

Väl hemma satte jag igång arbetet med uppsatsen. Först handlade det främst om inläsning och sedan alltmer om nedtecknandet därav och om utvärderandet av empirin.

Till sommaren kände jag att jag kanske skulle kunna utnyttja sommarledigheten till att verifiera mina data och söka efter ytterligare upptäckter och bevis efter att låtit allt sjunka in och därför begav jag mig, tillsammans med flickvän och några vänner, till den franska och spanska västkusten..

Denna resa resulterade dock inte i något nytt. Resans enda värde låg i att tidigare upptäckter verifierades och i att jag verkligen kunde slå fast att jag nått mättnad.

Sommaren som följde begav jag mig ånyo iväg. Denna gång till Jersey, franska, danska och tyska västkusten för att på nytt uppleva det som jag här nedan kommit att beskriva som havets estetik och nuets eufori. Beroende på att uppsatsen tagit tid att sammanställa har det faktiskt blivit ytterligare ett par surfresor till Californien, Mexico, Portugal etc, vilka jag dock inte kommer att nämna något ytterligare om.

1:5 En textmässig förebild

Jag vill så här inledningsvis passa och på att nämna att jag starkt påverkats av romanförfattaren och språkförnyaren Sture Dahlström och hans sätt att förhålla sig till texten. Att läsa Dahlström levandegör och engagerar mig samtidigt som det även väcker en lust hos mig att själv skriva. Kombinationen Dahlström och för mig god musik har inneburit mycket under denna uppsatts författande. I en av Sture Dahlströms romaner, *Stilla dagar på floden*, beskriver han självbiografiskt hur han själv anser att texten i ett vetenskapligt sammanhang skall gestaltas. Detta är något som jag personligen starkt påverkats av och därför själv haft som målsättning, inte minst på grund av att jag ser detta förhållningssätt till texten som ett instrument användbart för att presentera något väl uttänkt.

"Jag ville förnya såväl form som innehåll, försöka uppnå den frihet och stil jag länge hade eftersträvat, komma från den vanliga musikforskningens föråldrade konventioner, vars verklighetsimiterande anspråk och gammalmodiga metoder jag fann uttröskade och förbrukade. Jag ville också försöka uppnå en större intensitet i stilen genom att frångå den ordinarie fackboksprosan och närma mig poesin. -Framför allt vill jag vädra ut ordentligt i modernmålsbyggnaden och släppa in de friska vindar som varit utblåsta i hundratals år, använda mig av språkets mustiga barockfärger och bortglömda musik, återupprätta fantasin och lekfullheten, låta min medfödda bildvärld få fritt spelrum, utnyttja den mentala teater av korsade projektioner och sinnesförledande uppträdanden som ständigt pågår i gränslandet mellan dröm och verklighet, använda mig av en förhöjd fackbokstemperatur och ett tempo som helt skiljer sig från den ordinarie avhandlingens långsamma lunkande och sega eftertänksamt" (Dahlström 1996:13f).

Jag tilltalas av Sture Dahlströms strävan efter återinförandet av pikaresken och karnevalen i de vetenskapliga skrifterna, återupprättandet av humorn, dadaismen och den missförstådda surrealismen, strävan efter utplånandet av var spår av arbete i texten, försöket att låta den framstå som förment splittrad och kaotisk men i själva verket noggrant orkestrerad och instrumenterad. Var samvetsgrann arkitekt vet att en berg- och dalbana måste ha starkare och solidare konstruktion än vilken annan byggnad som helst.

Detta bör dock inte ses som kritik mot det som gjorts innan mig, det ordinarie långsamt lunkande och sega eftertänksamma är i många fall oerhört bra. Jag vet med mig att det som jag så småningom kommer att presentera på intet sätt kommer att uppfylla mina visioner (den "Dahlströmska" ansatsen) och säkerligen kommer det även att ofta uppfattas som långsamt lunkande och segt. Det jag med denna "Dahlströmska" målsättning vill uppnå är dock åtminstone något utöver det ordinarie, varför inte något extraordinärt.

Till skillnad från min förebild ser jag det långsamt lunkande och eftertänksamma, inte som något förkastligt utan mer som något eftersträvansvärt, det jag tilltalas av är dock den "högrivande" ansatsen, av att vara extraordinär - att göra poesi av den vetenskapliga texten. Poesi för sociologer.

Jag vill trixa och fixa med orden och se på texten som inte något mer än något diskursivt. Jag vill känna kreativitet, flexibilitet och fantasifullhet som mina vänner i skrivandet, inte som dåliga samveten och inte heller så som sådana som liksom tränger sig på och stjälar av ens dyrbara tid.

Metoden och reflexionen därom

2:1 Den uttänkta tolkningen och reflexionen

Det jag i detta avsnitt och kapitel vill visa på är sådant som legat till grund och sådant som jag beaktat under själva arbetet med denna uppsats i allmänhet och under insamlandet av datan, empirin, i synnerhet.

Det jag här avser att visa på handlar således om texten djupare sett, i dess kontext, och om sådant som legat till grund för mina ställningstaganden vilket därmed även varit avgörande för resultatet. Utan dessa ställningstagande hade jag överhuvudtaget inte nått fram till ett resultat och i och med att jag här redogör för dem blir den kritiska läsningen lättare och förståelsen av resultatet antagligen större.

Tolkning och reflektion är något högst centralt och därför tillika något viktigt att beakta. Beroende på min övertygelse om att data alltid är tolkande och konstruerande mot bakgrund av de personliga, kulturella, ideologiska och språkliga referensramar som vi alla är bärare av förtjänar detta ett speciellt omnämmande.

Reflektion, vilket i sig utgör ett av det här arbetets centralaste begrepp, handlar om att ta ett eller flera steg bakåt från tolkningen, dvs om att tolka den egna tolkningen, perspektivera sitt perspektiv och om att ställa sin egen auktoritet som uttolkare och författare i en självkritisk belysning. Detta är något som jag tagit fasta på och själv ser jag detta som en förutsättning för att lyckas, vilket för mig är liktydigt med att nå fram till något som kan liknas vid en sannare slutsats och något väl uttänkt.

Tolkning och reflektion förutsätter en metodologi i vilken det ges utrymme för att navigera i friutrymmet mellan den abstrakta filosofin och den praktiska metodologin. Avsikten i Mats Alvesson och Kaj Sköldbbergs nydanande bok, *Tolkning och reflektion (1994)*, torde ha varit att lyfta nivån på kvalitativ metod genom att foga in vetenskapsfilosofi som ett centralt och fortlöpande inslag i empiriskt förankrad samhällsvetenskap. Omvänt var troligen då syftet att föra abstrakta vetenskapsfilosofiska tankegångar till en nivå där de blir mer konkret tillämpliga för kvalitativ forskning. Mats Alvesson och Kaj Sköldbbergs står i och med allt detta således för en intellektualisering av kvalitativ metod samt för en pragmatisering av vetenskapsfilosofin.

Den nydanande ansatsen och de ”nya vägbeskrivningarna” finns i bokens nytolkningar och kritiska diskussioner kring ämnen som grundad teori, etnografi, hermeneutik, kritisk teori, postmodernism, diskursanalys, feminism och Foucaults genealogi.

Mats och Kaj för även an ett eget förslag, ”*reflexiv tolkning*” till flexibel ram för kvalitativ forskning med element från nämnda riktningar. Detta är något som starkt påverkat mig, inte minst beroende på min ansats att beskriva surfare och surfaren reflexivt etnografiskt utifrån en passande metodologisk ansats vilket sedan även skulle leda till något större, såväl teoretiskt som metodologiskt.

2:2 Objektivitet och saklighet

”Undersökarens mest fundamentala problem bör följaktligen vara funderingen kring objektivitet. Hur uppnår jag objektivitet och hur förhindrar jag ett skevt synsätt? Vanliga funderingar som ständigt dyker upp i forskningssammanhang är hur man kan befria sig själv från inflytande värderingar inom ens egen forskningstradition, inflytelserna från den kulturella, sociala, ekonomiska och politiska miljö man själv är en del av samt ens egna personlighet?” (Myrdal 1968:11).

Problemet är uppenbart. Vi kan inte förmå oss till att bryta oss loss från rådande traditioner, inte heller kan vi bortse från det faktum att vi alla är individer med egna värderingar med förutfattade meningar om vår omgivning. Objektivitetsproblematiken handlar för mig därför snarare att klargöra för motiv, utgångspunkter och val av angreppssätt. Detta var för mig viktigare än att vara förment objektiv. Dessa motiv och utgångspunkter utgörs av det som jag redovisat ovan och av det som följer.

Ett annat förhållningssätt till objektivitetsproblematiken anser jag mig ha funnit i användandet av redan insamlad data, dvs i källanalysen. Mina upptäckter och data stämde med andras upptäckter och data vilket torde borga för att de skulle vara sanna - dvs icke objektivt konstruerade om än utvalda. Under data insamlingsperioden reflekterade jag ofta och mycket över sådant som jag senare kom att betrakta som data, dels själv och dels med andra (oftast med Johan och Linda).

Jag verifierade även mina data redan på fältet genom att efter att ha gjort en upptäckt ta reda på om även de undersökta ansåg att det förhöll sig så som jag antagit.

Något som skulle kunna borga för att resultatet är förhållandevis icke objektivt konstruerat är att jag faktiskt gick ut och studerade fältet förhållandevis förutsättningslöst, dvs jag hade inga speciella önskemål på att empirin skulle tyda på något redan förgivettaget.

Men visst, jag liksom vetenskapen i allmänhet söker efter sanningen samtidigt som jag tillika vetenskapen ständigt är på väg framåt vilket i sig är något paradoxalt vilket leder till den självklara slutsatsen att sanningen, dvs resultatet härav, bara är något relativt. Jag tror inte heller att jag ens varit i närheten av att lyckas med att vara fullständigt objektiv i mitt arbete.

Jag kan rörande objektivitets problematiken även förmåla att jag är mer relativist än dogmatiker, dvs jag tror mig inte veta vad som är sant och vad som inte är det utan tror mer på att en sanning består av flera små sanningar och på att många vetenskapliga konflikter är konstlade, t.ex. konflikten mellan kvalitativ och kvantitativ metod - om det ens råder en konflikt däremellan.

Min relativistiska ådra gestaltas inte minst i min multistrategiska ansats och i mitt kommande teoretiska resonemang. Jag har svårt att tro att en erkänd teori skulle kunna vara sannare än en annan erkänd teori. För mig är det sanna relativt - sanningen beror på och finns i dess större sammanhang. Jag tror således på cynisk förnuftighet men däremot även på ståndpunkter som har mer eller mindre stor sannolikhet - vilka jag därför vill visa på.

2:2:1 Ett förhållningssätt, mitt förhållningssätt

Det jag främst eftersträvade att presentera handlade om att se värden som de undersökta, surfarna, såg den. Min önskan var således att ställa den subjektiva dimensionen i centrum.

Min datainsamling förutsatte till stor del ett personligt och deltagande kvalitativt engagemang. Först och främst ville jag själv se detta arbete som något etnografiskt. Att jag sedan valde att även arbetade utifrån Derek Layders "*A resource map for social research*" innebar att jag "tvingades" till ett "multistrategiskt" jätte kliv, för att kunna pendla mellan mikro och makro. Beroende på att jag främst avsåg att presentera något etnografiskt eftersträvade jag åtminstone inledningsvis följsamhet, en riklig och djup information om relativt få undersökningsenheter, en *jag - du* relation till de jag undersökte samt i första hand förståelse och upptäckter.

Fördelen med detta förhållningssätt var att jag fick en bild av helheten, upptäckter och förståelse. Detta ledde, åtminstone på mikro nivån, fram till att jag fick en tydlig bild av hur den enskilde surfaren uppträder, resonerar och agerar.

Detta, ovan omnämnda, förhållningssättet gav mig en flexibilitet som jag tror var nödvändig att inneha för att få nya insikter och för att överhuvudtaget sedan kunna röra mig uppåt och utmed bevisets väg.

Mitt förhållningssätt till validiteten handlade här främst om att påvisa stringensen och logiken i resonemangen, dvs visa på att det jag påstår har en empirisk förankring. Att förhålla sig reflexivt var något centralt under hela arbetet. Det kvalitativa förhållningssätt innebar även att jag inledningsvis arbetade induktivt.

Först långt senare, då jag sökte upptäckter, eller egentligen bevis, kring vad som hände på makro nivån kom jag att arbeta deduktivt.

Oavsett vilken metod jag arbetade med var jag medveten om att det oundvikligen skulle resultera i ett glapp mellan data och teori. Därför tänkte jag ständigt på att organisera det teorigenererande arbetet så systematiskt som möjligt samtidigt som jag även var medveten om att det ställs speciella krav på förhållandet mellan teori och data. Teorin måste passa datan (antaganden skulle byggas upp utifrån datan - inte tvärtom), teorin måste fungera, teorin måste ha praktisk relevans och teorin måste kunna modifieras av nya data.

För att komma till rätta med den teoretiska känsligheten vid data insamlandet använde jag mig av så många sinnen som möjligt, dvs mutlisinnesprincipen.

2:3 Introduktion

Min data, empirin som presenteras längre fram, handlar helt sonika om vågsurfare i allmänhet och om deras värderingar, liv och tankar i synnerhet samt om mina reflexioner därom.

Då underlaget, dvs det som här kommer att presenteras, samlades in utgick jag i mångt och mycket ifrån Martyn Hammersley och Paul Atkinsons (1987) paradigmatiska

samhällsvetenskapliga metod som de själva benämner som den reflektiva paradigmatiska utgångspunkten.

För att Du som läsare bättre ska förstå mitt val av metod och min presentation av empirin vill jag därför först nämna lite om vad jag hade i åtanke under insamlandet av datan och vad just denna reflektiva paradigmatiska utgångspunkt egentligen handlar om.

Jag vill här således visa på hur jag arbetat och vad min utgångspunkt grundat sig i för att sedan visa på metoden, empirin och upptäckterna, reflexionerna, teorierna och därefter slutligen på resonemangen därom eller kanske var det på resonemanget härom.

Reflexivitetens paradigmatiska utgångspunkt utgör en syntes av de två inriktningarna positivism och naturalism, enligt Hammersley och Atkinson (a.a).

Anledningen till att jag här för an resonemanget om positivism/naturalism beror på att etnografin kan ses som en metod vilken hamnat mellan de båda inriktningarna och traditionerna. Anledningen till att den kan betraktas som liggande mellan de båda traditionerna beror dels på dess egna arbetsätt avseende social forskning liksom att man inom etnografin inkluderar forskaren själv i forskningen samtidigt som reflexionen, över hur deltagandet och observerandet påverkar den situation man avser att studera, är något centralt.

Hammersley och Atkinson (a.a) påstår att etnografin varken kan inordnas i det positivistiska eller det naturalistiska paradigmet beroende på att den i sig utgör ett självständigt reflektivt paradigm.

Positivism handlar som bekant om det hypotetiskt-deduktiva, distansiering, objektivisering och sökandet efter det generella och allmängiltiga medan naturalismen med dess kulturella beskrivningsansatts syftar till att undersöka den sociala miljön i sitt naturliga tillstånd, där respekten för deltagarna är central.

Den vanligaste metoden i naturalismen består av deltagande observation, vilket jag alltså kommit att använda mig av. Då jag tidigare arbetat induktivt och nästan uteslutande förhållit mig kvalitativt till det jag undersökt finner jag naturalismen som den för mig mest bekanta och följaktligen därför även som den mest användbara ansatsen. Jag har alltid gillat det hermeneutiska arbetsättet mer än det positivistiska, men samtidigt har jag under denna uppsats skrivande känt att detta är en uppfattning om förtjänar att revideras. De båda metoderna är bra på sitt vis och varför skulle det ena nödvändigtvis behöva förta det andra.

Den här uppgiften, min problemformulering, krävde helt sonika mer av mig bl.a. beroende på att jag hade för avsikt att röra mig på såväl mikro som makro nivån såväl som att jag inledningsvis inte egentligen hade en aning om vad det skulle bli av arbetet. Beroende på detta kunde jag inte bestämma mig för det ena eller det andra tillvägagångssättet - båda sätten var fruktbara och därför nödvändiga att använda sig utav.

Det Hammersley och Atkinson (a:a) menar att problemet ligger i rörande dessa båda, positivistiska och naturalistiska, paradigmatiska utgångspunkter är att de stirrat sig blinda på skillnaden mellan vetenskap och förnuft.

Sven Erik Karlsson (1994) hävdar att de positivistiska forskarna löst problemet (se ovan) genom att hålla på distansen till forskningsobjektet samt genom att använda sig av så kallade "neutrala" forskningsmetoder (t.ex. surveyundersökningar och experiment).

De "naturalistiska" forskarna å andra sidan löser detta genom att sträva efter att komma forskningsobjektet så nära som möjligt, genom att använda metoder som deltagande observation och liknande, där de dock ständigt löper risken att "go native".

Risken att "go native" var för mig överhängande och därför sökte jag och fann även en ansats som inte förbisåg detta. Att "go native" betraktade jag dock inte bara som något vilket utgör en risk då detta för mig även innebar en chans och en möjlighet till att verkligen få en förståelse av det jag avsåg att undersöka.

Den reflektiva forskningsprocessen, som Hammersley och Atkinson (a:a) förordar, lät jag bli min utgångspunkt. Anledningen till att jag anammade den reflektiva paradigmatiske utgångspunkten beror delvis på att den omfattade såväl närhetens som distansens moment, vilket var något som passade mig och mina förutsättningar. Utgångspunkten för denna reflektiva forskningsprocess är att såväl den vetenskapliga som den vardagliga verksamheten alltid omfattas av reflektiva faser och att man som undersökare eller beskrivare därav, trots att man är en del av datan, skall man stundom "kliva ur" insamlingsprocessen för att på ett så objektivt sätt som möjligt tolka de egna erfarenheterna och observationerna.

Den reflektiva forskningsprocessen är i sig utmanande, vilket jag gillar, och kan därför leda till något bättre och kanske sannare.

Jag anser att ett annat värde som finns inbyggt i den reflektiva paradigmatiske utgångspunkten är att den i sig utgör en tredje väg mellan dogmatism och relativism.

Sven Erik Karlsson (1994) skriver, angående den reflektiva forskningsprocessen, att samhällsforskare borde inse den reflektiva karaktären i all samhällsvetenskaplig forskning, dvs att de borde beakta att de även deltar i den sociala värld de studerar. Detta är ett faktum och därmed påverkar alltid det sunda förnuftet forskning och undersökningar vilket är något som den reflektiva forskningsprocessens företrädare Hammersley och Atkinson anser att alla borde erkänna och dra fördel av. Det som dock bör karaktärisera god forskning är att den sker med/utifrån en systematisk kontroll över detta sunda förnuft.

Det som dock kännetecknar denna reflektion, kanske allra mest, som forskningsparadigm, är dess medvetna strävan efter systematisk kontroll över verksamheten. Denna systematiske kontroll handlar t.ex. om att så långt som möjligt explicitgöra sina utgångspunkter för forskningen, hur den bedrivs och vad den ska leda till. Enligt företrädarna leder detta i sin tur till tre metodologiska implikationer.

Framst handlar detta om att det är omöjligt att tänka sig samhällsforskning som grundar sig på andra epistemologiska förutsättningar än vardagslivets. Hammersley och Atkinsons slutsats att det egentligen är omöjligt att nå fram till det absolut säkra, oantastliga och totalt sanna tilltalar mig starkt. Inte minst p.g.a. att jag tror mer på relativism än på dogmatism.

Detta är något som ofta förbises och ofta ser man undersökningar som ger sken av att ha funnit svaren, de sanna och oantastliga istället för antaganden därom. Detta reflekterande samhällsforskar paradig ser däremot på vetenskapen som enbart en mer raffinerad form av sunt förnuft, där dess hypoteser skall bedömas utifrån det bevismaterial forskningen har tillgång till eller som blir tillgängligt i framtiden vilket i sin tur stämmer väl överens med min relativa vetenskapsuppfattning.

Rörande samhällsvetenskapens praktik redogör Hammersley och Atkinson för det som de båda ser som forskningens kärna, dvs forskarens skapande av hypoteser och testande av dessa. Forskaren i sig utgör ett forskningsinstrument då all forskning mer eller mindre bygger på deltagande observation. Angående skapandet och testandet anser Hammersley och Atkinson att detta är något som inte bör standardiseras allt för mycket då det leder till att kreativiteten blir lidande. Det viktigaste är att forskningsprocessen hela tiden sker på ett reflektivt sätt.

Den tredje metodologiska implikationen som Hammersley och Atkinson tar upp rör samhällsforskarens ansvar/skyldighet att själv analysera sin egen verksamhet. Att reflektera över sina reflexioner är således av avgörande vikt för det färdiga forskningsresultatet.

Mina första stapplande steg ”ute” på feltet var i sig även början på upptäckten väg. Detta beskriver Sven Erik Karlsson (1994) som en något annorlunda vetenskaplig vandring och visar med stöd av Lennart Dahlgrens bok, *Längds upptäckts väg, En introduktion till teorigenerering* (Dahlgren m fl 1988), på att följandet av bevisets väg är betydligt vanligare.

Den väg som handlar om att utifrån improvisation, känsla och idériedom och med hjälp av så kallade ”sensitizing concepts” eller spårhundsbegrepp formulera hypoteser kände jag intuitivt vara min väg. Att utgå från ”färdiga” hypoteser/teorier med hjälp av operationella begrepp för att sedan försaka eller försvara passade mig och min avsikt sämre, dock har jag inte helt förkastat detta arbetssätt - jag avsåg ju som bekant att arbeta multistrategiskt. Efter att ha vandrat längs upptäckten väg, grundat teoretiskt, valde jag sedan att slå in på bevisets väg och arbetade då mer kvantitativt och middle range teori teoretiskt.

Då mycket av mitt arbete handlat om att beskriva surfing, empiriskt och teoretiskt, som ett socialt fenomen vilket är del i något större har upptäckten väg känts som den rätta vägen att följa, inte minst beroende på att formuleringen av hypoteser inte varit en utgångspunkt utan mer ett mål i sig självt. Men att sedan följa upptäckten väg hela vägen fram och att i enighet med den grundade teorins ansats bygga nya teorier ligger utanför mitt kunskapsområde och befogenhets område och därför vek jag efterhand av och in på bevisets lite torftigare väg.

2:4 Kvalitativ kontra kvantitativ metod

”Ända sedan Pytagoras´ tid har det i filosofin rått en viss motsättning mellan de tänkare, som främst påverkats av matematiken, och dem som mera påverkats av de empiriska vetenskaperna” (Russel, 1994:701).

Detta är och förblir en central frågeställning och således ett måste för varje undersökare att beakta. Hur ska man förhålla sig till det man avser att undersöka, kvalitativt eller kvantitativt? Multistrategiskt anser jag!

En övergripande frågeställning inom sociologin rör den grundläggande dualismen mellan mikro och makro. Frågeställningen handlar här om det är individerna som skapar samhället eller om det är samhället som skapar individerna. Denna frågeställning, eller egentligen dess inneboende dualism, har, väldigt förenklat, lett fram till två paradigmer - faktaparadigmet och tolkningsparadigmet.

Faktaparadigmet förutsätter främst kvantitativt anpassade metoder i studiet av t.ex. värden, traditioner, maktrelationer och organisationer medan tolkningsparadigmet främst använder sig utav kvalitativa metoder i studiet av interaktioner och tolkningen av individens uppfattning av sin egna tillvaro.

”De två olika paradigmen har också olika syn på sociologins studieområde och olika ontologiska och metafysiska antaganden om vad som egentligen existerar. De är dessutom förankrade i olika metodologier” (Gilje och Grimen, 1993:119).

Dessa två olika metodologier är de som jag nämnt ovan, kvalitativa kontra kvantitativa.

”Samhällsforskare samlar systematiskt empirisk data som sedan analyseras för att förstå, förklara och beskriva sociala fenomen. Detta försätter forskaren inför två problem, rätt teknik att samla in data samt rätt tolkning av dessa. Den senare kallas ofta för den dubbla hermeneutiken, vilken innebär att man som samhällsforskare måste tolka och förstå något som redan är tolkningar” (Gilje och Grimen 1993:179??)

Som ett resultat av denna problematik har alltså dessa båda övergripande metoder växt fram.

Företrädarna för de båda metoderna står i polemik gentemot varandra vad beträffar synen på vad som är det riktiga sättet att samla in data och hur datan sedan bör tolkas. Båda metoderna innefattar såväl fördelar som nackdelar beroende på vad syftet med undersökningen är.

Beroende på detta med metodernas fördelar och nackdelar har jag alltså utgått från Layders ”forskningskarta” och på så vis kombinerat metoderna vilket enligt bland andra Gilje och Grimen (1993:122) och Neuman (1991:329) är det ideala.

Det som skulle kunna vara mitt arbetets kvalitativa ansats nackdel, svårigheten med att jämföra informationen från de olika enheterna, har jag själv inte sett som ett problem då det inte var något jag eftersträvade (åtminstone inte avseende det etnografiska arbetet). Min kvalitativa insamling av information syftade i första hand till att fånga det personliga och det specifika.

Det kvantitativa arbetet krävde dock något helt annat av mig. Jag tvingades här gå från förståelse till förklaring. Det kvantitativa arbetet såg därför helt annorlunda ut.

Det kvantitativa arbetet, metoden, krävde kontroll från min sida, uppläggning och planering vilken kännetecknades av selektivitet och distansering gentemot informations källan (surfaren eller texten därom) samtidigt som även statistiska mätmetoder var väsentliga för analysen.

Detta arbete kom således att ske förhållandevis "icke etnografiskt" och bör därför endast betraktas som ett komplement, ett komplement vilket lett fram till att arbetet nått ytterligare nivåer och sträckt sig in i fler dimensioner.

Jag har tidigare påvisat att det kvalitativa arbetssättet enligt min mening är nära förknippat med det som omnämns som hermeneutik och påstår här även att det kvantitativa arbetssättet är något nära förknippat med det som omnämns som positivism. Det som jag tycker är så spännande med detta är att det pågår en "strid" emellan dess anhängare, vilket är det rätta sättet att ta sig an verkligheten, positivistiskt eller hermeneueftiskt, deduktivt eller induktivt, kvantitativt eller kvalitativt.

Det är frågan och härom tvista de lärde.

Själv känner jag för det ena, det "mjuka" men kan ändå inte helt förkasta det "hårda" och har därför valt en "multistratigi men ändå med tyngdpunkten lagd på det hermeneutiska (tolkningsfilosofiska), det grundat teoretiska, det kvalitativa och det induktiva.

Den hermeneutiska metoden syftar på tolkningens konst och är samtidigt en metod som innefattas av det reflektiva tankesättet och delvis därför var metod en för mig och mitt syfte en passande metod.

"Hermeneutiken inbegriper att ta sig förbi skenbara eller ytliga betydelser och att använda sina färdigheter för att förstå djupare och fullständigare, t ex människans handlingar och yttranden, institutioner, ritualer, kultobjekt och produkter" (Holroyd 1991).

Det hermeneutiska innefattar all den språkliga och historiska reflektion över det egna vetandet som utvecklats av tänkare från Kant över Nietzsche till Foucault. Detta är alltså sådant som passade just min etnografiska ansats väl.

Vad innebär det då att vara hermeneuft?

För mig finns det veterligen flera former av hermeneutik, dock har jag valt att låta mig påverkas mest utav den objektivierade. Den objektivierade hermeneutiken handlar mycket om diskussionen kring till huruvida subjekt - objekt relationer finnes och om de "fyra kanonerna".

Den objektivierande hermeneutiken handlar om att förstå objektet inifrån, om koherans (totalitetsprincipen), mönster överensstämmelse, del - helhets problematiken, om aktualitet - relativ objektivitet och om meningskorrespondens ($1+3=4$).

Men även den aletiska hermeneuftiken, vilken däremot står för den upplösta relationen mellan subjekt och objekt samtidigt som den är existentiell till sin natur, har påverkat mig och mitt sätt

att tänka och arbeta. I den aletiska hermeneutiken förs även "misstankens hermeneutik" an. Misstankens hermeneutik, handlar om att aktivt söka efter det som aktivt döljs. Denna misstänkandets hermeneutik kopplade jag ofta samman med den kritiska teorin, delarna går in i varandra och bildar för mig en helhet. Detta är sådant som jag tagit till mitt hjärta och arbetat utifrån.

Objektivieringen i hermeneutiken handlar om att - *här och nu* - kan förstås sett "utifrån" vår omgivning, vilken i sig kan förklaras utifrån något större. Del och helheten bör stämma överens. Inom den objektivierade hermeneutiken diskuteras t.ex. koherans och avser då att nå fram till vad som egentligen utgör referensvärdet. Referensvärdet kan vara lågt medan meningsvärdet kan vara högre. Ordet eller utsagan ska inte tydas bokstavligt men däremot bör den tolkas.

Mats Alvesson och Kaj Sköldberg (a.a) visar, i anslutning till detta, på att tolkningar, vilket är något centralt inom hermeneutiken, inte är absoluta och därför bör betraktas som öppna - för mig var därför även det subjektiva intressant.

Aletisk hermeneutik i allmänhet och den existentiella i synnerhet fokuserar på vikten av att vara i världen och på så sätt leva i autenitet. Centralt är även att ta vara på friheten och befogenheten att välja, vilket i sig dock medför ett ansvar. Existens definierar Alvesson och Sköldberg som orealiserade möjligheter. I resonemanget kring existens diskuteras nuets betydelse, vilket är intressant. Nuets kan ses som outnyttjade chanser från förfluten tid och eller som ställningstaganden inför framtiden. Det handlar då om t.ex. utvärderingar, dvs om tolkningar om vad som finns i texten och om vad som "står" mellan raderna. Existentiell "bråte" projiceras i nuet för missade chanser inför framtiden, man söker således den förlorade friheten.

Poetisk Hermeneutik är en form av hermeneuftiskt tänkande som jag tycker är mycket intressant, Alvesson och Sköldberg har verkligen lyckats med försöket att väcka en "reflexiv ådra" till liv hos mig. "Vad menas med detta och varför säger man så". Poetisk hermeneutik handlar om att undersöka en underliggande medvetenhet.

Vad innebar det då att å andra sidan även beakta det positivistiska tankesättet?

Jag har tidigare påvisat att vetenskapsteori generellt handlar om relativism eller dogmatism, dvs väldigt förenklat om tron på absoluta sanningar ställt emot tron på att alla åsikter är lika goda eller dåliga.

Positivsm härstammar i mångt och mycket från naturvetenskapen och vill därför gärna tro på absolut kunskap. Positivism är dock inte liktydigt med dogmatism, lika lite som hermeneutik skulle vara liktydigt med kunskapsrelativism, men däremot närmar sig de båda traditionerna mer eller mindre det kunskaps relativistiska eller det dogmatiska.

Positivsm, eller åtminstone dess tradition, har långt gående anor i det västerländska tänkandet.

August Comte (1798-1857) var den förste som präglade begreppets betydelse och syftade på att man skulle bygga på positiv, dvs säker, kunskap.

Det positivistiska sättet att tänka härstammar dock i förnuftstron under 1700-talet och i de naturvetenskapliga framstegen under 1600-talet. Liksom andra västerländska traditioner har även positivismen till och med rötter i antikens Grekland.

Positivismens upplösning av sanningsproblemet går ut på att om man bara rensar bort allt man har trott sig veta men som man egentligen inte vet så får man en kärna av säker kunskap, dvs hårda fakta. Utifrån dessa hårda fakta ska man sedan, enligt positivismen, bygga upp vetenskapen.

Enligt positivismens finns det endast två källor till kunskap och dessa två källor är det vi kan iaktta med våra sinnen och det vi kan räkna ut med vår logik. Som positivistisk forskare skall man därför ägna sig åt att kritiskt undersöka alla påståenden och alla iakttagelser för att slutligen endast stödja oss på de fakta som vi kan anse som säkerställd med all rimlig sannolikhet.

För att kunna dra slutsatser måste man som positivistisk forskare sedan analysera dessa fakta logiskt och i möjligaste mån kvantifiera dem så att man sedan även kan dra generella slutsatser därav.

Under 1800-talet växte inom historievetenskapen en motsvarighet till natur- och samhällsvetenskapernas positivism den historiska källkritiken fram. Inom källkritiken använder man sig inte av statistik utan istället ser man till att granska alla påståenden kritiskt för att sedan rensa bort allt man anser vara ohållbart.

Att ta ställning för vilken metodologiska ansats som skulle vara den riktigaste och sannaste, dvs bäst överensstämmande med verkligheten, är däremot en uppgift som är alldeles för komplex att ta sig an här.

Kanske är det så att dessa vetenskaper, dvs de kvalitativa och de kvantitativa, alldeles för starkt lanseras som sittande inne med svaret på den stora gåtan - vilka vi egentligen är och hur vi ska kunna förklaras eller förstås, utan den så viktiga kritiska reflexionen i åtanke.

Jag anser själv att det är farligt att helt försaka och/eller förkasta den ena eller andra uppfattningen då båda ansatserna trots allt är fullt användbara. Övertygelsen om att båda metoderna är fullt användbara, beroende på vad som avses att studeras, ligger alltså till grund för mitt beslut att arbeta multistrategiskt.

Kanske skulle man kunna se på det kvalitativa angreppssättet som "den vänstra hjärnhalvans" angreppssätt och på det kvantitativa angreppssättet som "den högra hjärnhalvans" angreppssätt och därmed konstatera att båda metoderna är lika bra fast på olika sätt och till olika saker - båda metoderna behövs för att man ska kunna nå fram till en helare och därmed även kanske till en sannare bild av det man avser att studera precis som en människa behöver båda hjärnhalvorna för att ens fungera.

2:5 Den metodologiska strategin

För att kunna presentera något var jag dock först tvungen att göra vissa metodologiska ställningstaganden. Visserligen var det så att syftet, att presentera något etnografiskt, reflexivt etnografiskt, samt ansatsen att använda mig av Derek Layders ”*A resource map for social research*,” i sig förutsatte vissa metodologiska ställningstaganden t.ex. behövde jag följa både upptäckstens och bevisets väg likväl som jag nödvändigtvis var tvungen att arbeta såväl induktivt som deduktivt.

Jag kunde således inte själv bestämma hur jag skulle arbeta metodologiskt, beroende på att metodologin måste stämma överens med problemställningen och syftet.

Lika fullt bör jag ändå påvisa vad min metodologi handlade om och vilka överväganden som jag ändå haft möjlighet att göra och därför gjort.

”Ett dominerande drag i en stor del av den nutida sociologin är dess reflekterande verksamhet, vilket inte bara berör samhället och dess förändring utan även sociologins och sociologernas egna diskurser och deras utveckling (några exempel utgör Bauman 1992, Dahlström 1992, Games 1991 och Therborn 1992). Detta reflektiva förhållningssätt är en betydelsefull ingrediens inom sociologin, vilket utgör en av orsakerna till att inledningsvis redogöra för och diskutera de metodologiska och metodiska överväganden som gjorts under forskningsprocessens gång” (Karlsson, 1994).

Syftet med detta kapitel, vilket jag även redogjort för i kapitlet om objektivitet och saklighet, torde därför vara att så ingående och noggrant som möjligt visa på grunderna för de metodologiska och metodiska överväganden som gjorts under arbetets gång.

2:5:1 Premisser

Ett viktigt kriterium vid val av metod var att metoden skulle kunna antas vara relevant att arbeta med och utifrån. Metoden jag sökte skulle vara fruktbar och intressant att använda sig av. Jag var även medveten om att undersökningsmetoderna tvunget måste ”kännas” naturliga och ändamålsenliga.

Det etnografiska förhållningssättet förutsätter en kvalitativ ansats men i och med att jag även valt att se på min empiri utifrån Derek Layders ”forskningskarta” var jag tvungen att för må mig själv att åstadkomma något utöver detta.

Metodologiskt stod jag avseende det etnografiska tillvägagångssättet inför något nytt. Innan jag utvecklar resonemanget om det etnografiska tillvägagångssättet vill jag dock visa på vad Derek Layders ”*A resource map for research*” innebar metodologiskt.

2:6 En forskningskarta och dess metodologiska innebörd

”Kartan” eller ”modellen” (Layder 1993:72) vilken till sin natur är analytisk, inte minst på grund av att nivåerna går in i varandra, är framtagen just för att möjliggöra forskning både på mikro och makro nivå.

Poängen med kartan, väldigt allmängiltigt uttryckt, är att man i forskning inte bör förhålla sig förment kvalitativt eller kvantitativt. Detta anser Derek Layder (1993) att man bäst undviker genom att använda sig av "multistrategi" metoden.

Denna "multistrategi" metod bygger på föresatsen att man genom studiet av ett socialt fenomen utifrån flera "nivåer" når fram till en sannare slutsats. Genom att studera ett socialt fenomen ur flera olika nivåer nås fakta multistrategiskt. (a.a 1993:120). Modellen jag valt att använda mig utav förutsätter således ett "pendlande" mellan mikro och makro nivåerna eller åtminstone att man går från - till - mikro till makro.

Anledningen till att jag gav mig in i detta är att jag själv redan inledningsvis var fast övertygad om att detta skulle kunna leda till och resultera i något förmer än något "eine tasse kaffe" sociologiskt.

Forskningskartan inspirerade och hjälpte mig även vid klargörandet av min teoretiska och metodologiska ansats. Jag såg den som en utmaning att ta sig an, en värdig utmaning. Jag hoppades även att "kartan" skulle skapa struktur i diskussionen och leda till ett teoretiskt helhetsperspektiv. Det som var så intressant med denna multistrategiska ansats var att undersökningen kom att ske på flera nivåer, även fast fokus låg på den andra "*situated activity*" nivån.

Metodologiskt valde jag att börja längst ner, i "*Slef*" (Självvet) nivån, för att där se efter specifika tecken på fenomen som skulle kunna betraktas som karriärer. På den här nivån arbetade jag kvalitativt och upplevde arbetet som fruktbart. Att arbeta kvalitativt kändes naturligast då jag faktiskt här undersökte själva mikronivån. Arbetet här var även starkt påverkat av sådant som jag nedan beskriver som den grundade teorins ansat. Jag avsåg att samla in och studera allt - allt var av intresse. Jag sökte här upptäckter förutsättningslöst. Jag agerade här "spårhund" och "upptäcktsresande".

Nästa steg handlade metodologiskt om att "föra upp" undersökningen mot "*Situated activity*" (Situationsbundenverksamhet) nivån för att där se till vad som händer i "rummet". I det här stadiet och på den här nivån, verkade jag renodlat etnografiskt. Detta kom även att utgöra och leda till arbetets centralaste del, jag hade ju för avsikt att först och främst presentera något etnografiskt, något reflexivt etnografiskt. Det jag studerade och observerade här var således sådant som kan beskrivas och förstås etnografiskt vilket i mitt fall t.ex. innebar mötet surfare emellan. Jag sökte således här efter symbolvärlden och studerade "man mot man" beteenden.

Den tredje nivån i modellen, "*Setting*" (Institutionell och organisatorisk inramning), nivån förutsatte ett, metodologiskt, ett mer deduktivt förhållningssätt. De tidigare erfarenheterna och upptäckterna låg nu till grund för mig i mitt nu mer systematiska och objektivare arbetssätt.

På den fjärde och sista nivån, "*Context*" (Övergripande samhällelig kontext) nivån, sökte jag efter överliggande fenomen samt efter att blottlägga surfingens organisatoriska struktur. Aktuell litteratur utgjorde en given förutsättning för att överhuvudtaget kunna fortskrida med arbetet på den här nivån.

Den sista nivån, ”Context” grep jag mig an först efter att ha låtit ”allt” sjunka in och efter att sökt i genom datan ett par gånger.

Metodologiskt har jag således därför uppfyllt kriteriet för vad som är ”multistrategi”, dvs jag har gått från mikro till makro. Jag försökte, bildligt talat, röra mig fram och tillbaka, vandra genom de olika nivåerna - fram och tillbaka. Väl uppe på ”Context” nivån försökte jag finna paralleller till något större t.ex. till teorier kring upplevelsesamhället, den post moderna samhällssynen etc.

Mitt ledord under hela processen var; Tänk epistemologiskt - arbeta med mycket samtidigt. Detta gjorde jag också, tänkte epistemologiskt i allmänhet och arbetade med mycket samtidigt i synnerhet..

2:7 Etnografi och fältforskning

Att arbeta etnografiskt, fältforskande, handlar främst om att arbeta ”ute” på feltet. Att samla in data etnografiskt förutsatte att jag tillbringade tid, en längre tid, i det sociala fält som jag avsåg att studera. Ett etnografiskt förhållningssätt syftar till att blottlägga och beskriva människor i dess vardagliga sammanhang. Etnografi handlar således förenklat om människobeskrivning.

Att arbeta etnografiskt förutsätter dock även att man inte endast beskriver utan att man även ser till (förstår) vad som ligger bakom beskrivningen, dvs ser till handlingarnas betydelse. Detta är viktigt därför att bara beskriva en kultur resulterar inte i någon som helst förståelse för meningen med vissa handlingar och skeenden. Att beskriva en kultur för att sedan även förklara vad som sker i den är själv kärnan i etnografien. Det viktigaste metodologiska verktyget i en etnografisk studie är, icke teknisk, observation, intervju och bruk av dokument. Att arbeta etnografiskt kräver tid, tålamod, idérikedom, reflexivitet och självdistans. Att arbeta etnografiskt borgar för kvalitet då det är ett krävande och gediget arbete.

Mig veterligen var den engelske antropologen Bronislaw Malinowski (1842-1942) den förste vetenskapsmannen som arbetade på ett sätt som kan liknas vid det etnografiska tillvägagångssättet. Bronislaw samlade in data genom att leva med en speciell grupp av individer under en längre period. Bronislaw tyckte sig ha funnit något nytt och användningsbart, något revolutionerande, och hävdade därför att forskare direkt bör interagera med de människor de undersöker för att på så vis lära sig vanor, sedvänjor och den sociala processen som de undersökta omfattar och omfattas utav. (Neuman 1991:338).

Bronislaw Malinowskis idéer väckte intresse och kom senare även att utvecklas av forskare i Chicago skolan. Chicago skolan utvecklade fältforskningen. Den första utvecklingen (fösta fasen 1910-1930) ledde fram till ansatsen att forskaren skulle lämna biblioteket och istället för att *läsa om själva ta reda på* genom direkta observationer och studier på plats. Den andra fasen (1940-1960) innebar sedan att Chicago skolan sociologerna utvecklade den deltagande observationen som forsknings metod. Under detta skede utarbetades och prövades främst dessa tre principer; människor bör studeras i sin naturliga miljö och situation, människor bör studeras genom direkt interaktion och människor bör studeras genom att man som forskare skaffar sig en uppfattning om den sociala omgivningen och hur just den specifika gruppen av människor uppfattar sin rådande situation.

Utvecklingen har gått framåt och fältforskningen har med tiden utvecklats avsevärt. Idag omfattas fältforskning av en mängd olika inriktningar och metoder. En modern gren av fältforskning är just etnografin.

Något som jag anser gör etnografin till något förmer andra metodologiska ansatser i allmänhet och fältforskningsmetoder i synnerhet är att den etnografiska metoden omfattar vikten av att inkludera reflexivitet i forskningen. Etnografin kanske inte är ensam om att åtminstone ha den avsikten, att betänka det undersökta reflexivt, men själv anser jag att etnografin är ypperlig att arbeta med reflexivt på grund av att den även möjliggör ett reflexivt förhållningssätt.

Att arbeta etnografiskt innebär att man har en möjlighet och en skyldighet att vara medveten om bland annat den påverkan som forskaren själv har i forskningsprocessen, vilket är ett ämne jag behandlat mer ingående i det andra kapitlet under rubriken objektivitet och saklighet (2:1).

Hammersley och Atkinson (1994) vilka jag själv ser som ledande etnografer och fältmetodologer anser, som jag tidigare visat på, att detta, den reflektiva paradigmatiske utgångspunkten, utgör något utöver det vanliga och i sig självt därför bör ses som en syntes av de två liknande utgångspunkterna, positivism respektive naturalism.

I vissa sammanhang omnämns även denna reflektiva paradigmatiske utgångspunkt som något så viktigt att det i sig även utgör ett tredje paradigm i förhållandet till positivism och naturalism.

Etnografisk forskning måste dock bedrivas i ”rätt” miljö, så att inte fel faktorer spelar in, ekologisk validitet är således något viktigt att beakta.

Detta var något som jag själv ofta funderade (reflekterade) över. Hur skulle jag kunna vara säker på att jag var i rätt miljö. Var jag i rätt miljö och kunde kan detta verifieras. Detta reflektiva förhållningssätt hjälpte mig dock att komma till rätta, finna rätt miljö, på grund av att jag ständigt var medveten om var jag befann mig gled jag inte ut ur fältet. Allt eftersom jag lärde mig mer om de individer jag undersökte viste jag vilka som utgjorde min population och vilka som inte gjorde det.

Själva forskningsprocessen består enligt Hammersley och Atkinson (1994) av tre steg. Det första av dessa tre steg i forskningsprocessen handlar om förberedelser. Det första Hammersley och Atkinson anser att man i en etnografisk studie bör ägna sig åt är således att läsa in sig på teorier, se till tidigare undersökningar inom ämnet samt att i allmänhet orientera sig inom forskningsområdet. Detta gjorde även jag men med ett undantag. Jag läste visserligen mycket av Hammersley och Atkinson om fältmetodik och etnografi, jag läste även en del av t.ex. Tomas Johansson och Fredrik Miegel (1996), Karl Olov Arnstberg (1986), Arnstberg, Björklund, Bohman, Hellspong, Jansson, Lindvall och Richette (1983) om just etnografi. Jag orienterad mig således även i forskningsområdet i allmänhet. Det jag däremot medvetet valde att inte läsa om var teori delen. Anledningen till detta vara att jag ville vara så ”orörd” och öppen som möjligt för det som jag sedan skulle komma att undersöka. Jag är dock fullt medveten om att jag ändå hade en förförståelse av det som jag kom att undersöka och kan även erkänna att jag redan innan datainsamlingen hade teorier om vad som skulle ”upptäckas”. Men jag ville inte läsa om begrepp och teorier vilka skulle kunna få mig att uppfatta och ”upptäcka” verkligheten på ett sådant sätt

att den sedan skulle passa till teorin. Det jag sökte var således ”kött på benen” metodologiskt och minsta möjliga vetenskap om det teoretiska.

Det andra steget, enligt Hammersley och Atkinson, i forskningsprocessen är att definiera ett problem vilket sedan bör utvecklas till ett antal frågeställningar. I mitt fall handlade problemformuleringen om att finna ett svar till vad surfingens betydelse för de som såg sig själva som surfare och varför de såg sig själva som just surfare, dels i ett samhällsperspektiv och dels i ett individperspektiv.

Mina frågeställningar handlade sedan om vad det innebar att vara surfare, om varför man var det och vad som var så specifikt med det. Min frågeställning handlade även om anledningar och förklaringar till varför man sysslade med en sådan riskfylld aktivitet och slutligen även om upplevelsen av aktiviteten, stilen och livsstilen som den omgärdades av.

Var det så att surfingens inte var en livsform utan mer en livsstil och i så fall vad innebar det. Jag funderade även över om det var så att postmodernismen och dess upplösning av kategorierna lett till att våra ”gamla” identiteter fått en allt mindre betydelse och att det därför fanns ett behov av nya identiteter och i så fall om surfidentiteten fyllde ett sådant eventuellt behov.

Det tredje steget i processen, som en etnografisk forskning bör omfattas av, handlar om valet av vilken miljö och vilket fall som skall studeras (Hammersley och Atkinson 1995:36ff). I mitt fall kom det således att handla om miljön där surfare rör sig och fenomenet och innebörden av att röra sig i den kretsen.

Hammersley och Atkinson påtalar även vikten av att, vid urvalet inom ett fall, tänka på tid, människor och kontext. Avseende tid nämner de (a.a) vikten av att tänka på att man är beredd att finnas på plats vid de ”rätta tidpunkterna” vilket för mig dock inte ses som något mer än en självklarhet. Avseende människor belyser de faktumet att vissa personer har olika förutsättningar till att få access till det valda forskningsområdet, dvs fältet. Det enda egentligt betydelsefulla och intressanta de tar upp kring detta, tid, människa och kontext, är det de nämner rörande kontext. I resonemanget kring kontext belyser de att olika sammanhang kan utlösa och innefatta olika beteenden. Det som sker i den främre regionen skiljer sig från det som sker i den bakre regionen (a.a 1995:45).

Hammersley och Atkinson (a.a:83 ff) påtalar i boken även vikten av att man, i genomförandet av en etnografisk undersökning, beaktar fältrelationerna, dvs ens egna förhållningssätt till den grupp av människor som man har för avsikt att undersöka.

En annan av de många självklarheter som omnämns är resonemanget om att man ska sträva efter att passa in i gruppen som man avser att undersöka, inte minst genom att tänka på att klä sig på ett liknande sätt (a.a). Insiktsfullt är däremot resonemanget härom, dvs faran med att spela en ny roll, som man kanske inte behärskar, och vad det kan leda till (a.a:87 ff).

I fältarbete kan man enligt Hammersley och Atkinson (a.a) urskilja fyra olika sociala roller vilka graderas utifrån forskarens förmenta, dvs valda eller orsakade, närhet till den studerade gruppen.

Fullständigt deltagande innebär att man som undersökare lever med, och som, de man avser att observera. Enligt Hammersley och Atkinson (a.a:104) bör man som fullständig deltagare ta sig an de undersökta perspektiv och därmed "go native" för att på så vis bäst förstå det man avser att förstå och analysera.

Om man som undersökare i stället väljer att förhålla sig till de man undersöker och händelser i fältet på ett sådant sätt att man inte direkt påverkar situationen med mera än sin egen närvaro, rör det sig om deltagande (öppen) observation.

Om man däremot undersöker fältet dolt rör man sig inom den tredje nivån, vilken innebär att man observerar fältet utan att dess aktörer är medvetna därom. Man agerar således så som en spion, vilken Hammersley och Atkinson (a.a) benämner som den observerande deltagaren. Den fjärde sociala rollen som Hammersley och Atkinson påvisar är fullständig observation vilken är den roll som en undersökare ikläder sig då han t.ex. studerar fältet bakom en spegelvägg eller gömd i ett buskage.

Hammersley och Atkinson (a.a) hävdar i anslutning till detta att etnografiska forskare oftast ikläder sig den fullständigt deltagande eller den deltagande observations rollen.

Hur jag själv valde att förhålla mig gentemot de som jag undersökte avser jag att åskådliggöra längre fram. Jag kan dock redan här nämna att jag tog mig an fler än en roll, beroende på vad jag avsåg att undersöka och beroende på fältmässiga omständigheter och förutsättningar. Mest kom jag dock att använda mig av Hammersleys och Atkinsons två första roller då jag befann mig på fältet och minst av den fjärde rollen, dvs fullständig observation.

För att få en sannare bild och en bättre förståelse av det och de som jag avsåg att studera använde jag mig dock inte endast av observation utan även utav kompletterande informella intervjuer, dvs samtal.

Avseende den etnografiska intervjun så anser Hammersley och Atkinson (a.a) att man ska använda sig utav en intervjuguide innefattande teman som man sedan ska röra sig kring. Intervjun bör även enligt nyss nämnda herrar mer likna ett samtal än en formell intervju, det är därför viktigt att det råder ett samspel mellan undersökaren och den undersökta (a.a:151 f).

Viktigt är även att man som undersökare/intervjuare inte ställer ledande frågor på ett "felaktigt" sätt. Den etnografiska intervjun förutsätter att man som undersökare inte själv påverkar samtalet mer än nödvändigt och att man absolut inte leder in den undersökta i resonemang man själv vill höra beroende på att man har en tes om att så skulle det kunna vara. Däremot anser Hammersley och Atkinson att man kan använda sig av ledande frågor för att på ett försiktigt sätt inhämta data om man beaktar att man inte resonerar om sådant som man tror är utan istället om sådant som man inte tror sig vara:

"Researchers are often warned to avoid the use of leading questions. While their dangers must be born in mind, they can be extremely useful in testing hypotheses and trying to penetrate fronts... Indeed, a useful tactic is to make the questions "lead" in a direction opposite to what in which one expect the answers to lie, and thus avoid the danger of misleadingly confirming one's expectations" (a.a:155).

Den etnografiska intervjun (samtalet) bör ses som ett komplement till observationen vilken leder fram till en helhetsbild. Den deltagande observationen bjuder på frivilliga berättelser från personerna i undersökningsfältet medan en formell intervju leder fram till ofrivilligare utsagor. Enligt Hammersley och Atkinson (a.a:126 f) leder dessa frivilliga berättelser man får ta del av under samtalets gång fram till perspektiv till vad som studeras tillika fruktbar information.

Enligt Hammersley och Atkinson (a.a:123) måste man under en etnografisk studie vara beredd att skiva så mycket möjligt om det som man faktiskt får ta del av och upptäcker i samtalet och i observationen av fältet och om reflexionen därav. De visar även på att det är mycket viktigt att man genast och mycket noggrant organiserar sitt insamlade material.

Ett bra resultat beskrivs man nå genom att föra noggranna anteckningar, ständigt beakta det reflexiva tankesättet, ifrågasättande och genom att försöka att förstå otydliga kopplingar.

Viktigt i en etnografisk studie är även att analysprocessen ständigt pågår under forskningsprocessen (a.a:205). En etnografisk forskningsprocess skall därför inte verka linjärt. Den etnografiska forskningsprocessen skall, beboende på ovanstående, däremot verka cirkulärt, dvs man skall ständigt röra sig fram och tillbaka i tid och i material, analytiskt såväl som reflexivt.

Sammanfattningsvis vill jag bara nämna att centralt i en etnografisk studie är att de mänskliga handlingarna studeras i vardagsverkligheten istället för i en konstgjord form av forskaren där han eller hon inriktat sig på en relativt liten grupp eller miljö. Vid observationen väljer forskaren vad som skall utgöra data och vad som inte ska göra det själv beroende på att så mycket händer och att allt därför inte går att tillgodogöras. Förutom observationen utgörs en stor del av materialet av frivilliga och ofrivilliga berättelser. Man skall metodologiskt närma sig datan ostrukturerat då man arbetar etnografiskt, dvs man ska inte utgå från färdiga hypoteser eller teorier vilka man avser att falsifiera eller verifiera och inte heller använda sig av ett förutbestämt angreppssätt. Den etnografiska resans gång skall således vara öppen och icke förutbestämd.

Kontentan av detta är därför mycket spännande, allt som jag kommit fram till och all data som jag visar på och som jag tagit min ansats utifrån skulle alltså kunna vara helt felaktiga. Jag anser dock själv att den data som jag lyckats utröna är förhållandevis sann och faktiskt gällande för den verklighet som jag undersökt. Att jag kan ha helt fel hoppas jag dock inte ska verka avskräckande, tvärtom.

2:8 Grundad teori teoretiska och middle range teori teoretiska beaktanden

Alltings dualitet, det ena mot det andra, fast i samklang. Så som det oftast är inom sociologin står det ena mot det andra, men ändå utgör de, motsättningarna, en förutsättning för varandras existens. Jag påstod endast att det oftast var så, inte alltid, beroende på att det inom sociologin även finns "fall" av dialektik, dvs fall då motsättningarna inte förutsätter varandra.

Dualiteten däremot handlar, som sagt, om motsatser som ändå förutsätter varandras existens. Om jag väljer något måste jag som undersökare nästan alltid välja bort något annat. Eller?

Själv har jag valt att "ta" från båda sidor, jag avsåg således att vara *både och* utan att bli för grund? Mot det induktiva ställdes det deduktiva, mot det kvalitativa ställdes det kvantitativa, mot det ena ställdes det andra etc - vilket jag istället för att se som problematiskt istället valt att se som något användbart. Jag har således valt att "både och" teoretisera multistrategiskt.

Tidigare i texten förde jag an Derek Layders forskningskarta "*A resource map for social research*" vilken legat till grund för detta studie av surfare, i ett vidare perspektiv. Det jag avsåg att ta reda på var alltså huruvida Layders forskningskarta hade någon praktisk relevans för mig och min studie.

Det spännande med detta är den analytiska ansatsen, det spännande ligger i att "kartans" olika nivåer går in i varandra. Då jag valt att se på min empiri utifrån denna "karta" "tvingades" jag till att förhålla mig "större/vidare" än förment kvalitativt eller kvantitativt, induktivt eller deduktivt vilket jag dock redan påvisat.

Enda sättet att lyckas med detta påstod jag vara att utgå från "multistrategi" metoden. För att i sin tur lyckas med detta tvingades jag pendla mellan det lilla och det stora, dvs mellan mikro och makro nivåerna. Detta krävde i sin tur att jag använde mig utav flera metodologiska ansatser och därför blev dualiteten räddning, ingenting kan uppkomma av ingenting och orsak måste innehålla lika mycket verklighet som sin verkan.

Genom att jämföra och diskutera skillnader och likheter mellan "middle-range"- teoretisk forskning och forskning som syftar till att skapa en "grounded theory" tror jag mig kunna visa på just denna dualitets nödvändighet och på så vis rättfärdiga mitt egna ställningstagande, val av metod och tillvägagångssätt.

Grundad teori, mitt första tillvägagångssätt, handlar om att data ska samlas in förutsättningslöst, dvs all data ska samlas in och upptäckten väg skall följas.

Detta leder till den självklara slutsatsen att grundad teori har en tendens att "bli kvar" på micronivån, på både gott och ont. Grundad teori är till sin natur induktiv (dvs att man utifrån enskilda fall drar generella slutsatser) vilket leder till att man i användandet av denna metod bör gå från teori till empiri. Nackdelen med just detta förhållningssätt kan då vara att man riskerar att nå ett givet resultat. Men å andra sidan har man ju då belagt detta, dvs gett det en empirisk förankring.

Att undersöka och därmed upptäcka det ”förgivettagna” anser jag personligen vara något intressant. Det behöver inte vara fruktlöst och personligen tyckte jag inte heller att det var det.

Fördelen med Grundad teori anser jag även vara att man inte begränsar sitt undersökande till något förutbestämt. Man behöver inte heller sträva efter att vara förment objektiv, dvs något som är i princip omöjligt om man ska förhålla sig kvalitativt.

Problemet handlar egentligen bara om var nivån ska läggas rörande intern/extern vetenskap och hur till vida abstraktionsnivån ska vara hög eller låg abstrakt.

Nackdelen med Grundad teori handlar om att man aldrig kan veta att man undersöker något egentligen fruktbart samtidigt som förförståelsen av det man avser att undersöker kan komma att påverka undersökningen i sig självt. Förförståelse utgör dock inte något egentligt problem om man bara förhåller sig reflexiv. Det reflexiva består i att förskjuta uppmärksamheten mot forskningsprocessens bakgrund och forskningspersonens inre dynamik.

Fadern, upphovsmanen, till ”middle range” teorin, mitt andra angreppssätt, var Merton och han utvecklade denna teori, på sextiotalet, så att den kom att stå i motsättning till de stora teorierna (The Grand theories). Alltså utgör middle range theory i sig självt en kritik mot t.ex. Marx, Giddens och Parson. Detta tycker jag förvisso är intressant, för då måste teorin, för att kunna överleva, ha något att komma med. Jag menar att det är sällan man utmanar etablissemangen ostraffat eller i alla fall osynat.

Utmärkande för middle range theory, enligt Layder, är den lägre abstraktionsnivån. En typisk teori, som har sin härstamning i middle range teorin, är t.ex. rollteorin. Middle range teoretikerna hävdar att sociologin inte längre kan utvecklas utifrån en grundad (Grounded) teoretisk ansats.

Anledningen till att de påstår detta är att de anser att man inte kan finna några allmängiltiga teorier som är sanna för alla, de anser istället att vi måste nöja oss med att blottlägga/beskriva en del (om än så liten) av verkligheten.

Middle range theory är deduktiv, vilket i sig, medför att man tar sin ansats i teorin, dvs man går från teori till empiri och inte från empirin till teorin som sig är brukligt då man arbetar induktivt. Arbetar man deduktivt utgår man från en eller flera premisser och drar en slutsats som med nödvändighet är sann. Även inom den induktiva slutledningen utgår man från en eller flera premisser och når på så sätt fram till en slutsats, dock behöver denna slutsats med nödvändighet inte vara sann, istället följer den med större eller mindre sannolikhet.

Det deduktiva arbetssättet, utgör något av det mest centrala i middle range teorin, dvs att man ”jobbar” mellan teori och empiri. Middle range teorin fokuserar mer på empirin än på teorin. En central frågeställning utgörs alltså av frågan hur man skapar teori, om resultatet är oväntat måste man dock bygga teori.

Middle range teorins förhållningssätt till teori och empiri handlar mycket om verifierandet eller falsifierandet, dvs om att fria eller fälla. Jag påvisade tidigare att teorin var deduktiv till sin natur, vilket förklarar en del. Middle range teorin kan alltså ses som en ”kartan gäller” metod, man ser på verkligheten utifrån färdiga teoretiska ställningstaganden. Utmärkande för middle range teorin

är tyvärr även att den ”stannar” och inte går vidare mot att utvecklas till en stor teori (Grand theory) vilket i sig leder till att teorin för alltid kommer att avsakna makt och egentlig inflytande. Att den inte heller har någon egentlig historisk förankring gör det inte bättre. Derek Layder (a.a) kritiserar middle range theory för att allt för ofta stanna på rollkonfliktnivån, vilken i stora drag (väldigt stora drag) handlar om att det uppstår en konflikt då ”rollen” (vem jag avser att vara) utsätts för allt för många och olika förväntningar. Styrkan med middle range teorin är, då i anslutning till detta, å andra sidan att den faktiskt kan förklara olika saker sett utifrån just ett roll perspektiv.

Grundad teori är i motsats till ”middle range” teorin induktiv. Att teorin är induktiv innebär i princip att den utgör raka motsatsen till ”middle range” teorin, vilket jag varit inne på tidigare. Grundad teori handlar om att data ska samlas in förutsättningslöst, dvs all data ska samlas in. Grundad teori är alltså till sin natur induktiv (dvs att man utifrån enskilda fall drar generella slutsatser) vilket leder till att man i användandet av denna metod bör gå från teori till empiri. Om man då i anslutning till detta, betänker middle range teorin, ser man att de genast skiljer sig åt t.ex. i synen på teori - empiri och kring till huruvida man kan dra generella slutsatser eller inte.

Till middle range teorins fördel kan man då säga att nackdelen med just den grundade teorins induktiva förhållningssätt kan vara att man riskerar att endast nå fram till ett givet resultat. En annan nackdelen med grundad teori handlar om att förförståelsen av det man avser att undersöka kan komma att påverka undersökningen i sig självt. Förförståelsen finns alltid där, på gott och ont.

Detta, problemet med förförståelsen, har jag dock själv haft för avsikt att råda bot på genom att förhålla mig reflexiv till det jag undersöker och i viss mån haft en förförståelse av.

Kritiken mot att grundad teori kan leda till att man endast når fram till ett redan känt resultat bemöter jag genom att hävda att beläggandet av detta i sig är viktigt, dvs man har då åtminstone förankrat det empiriskt, och detta rättfärdigar, enligt mig, den grundade teorins ansats. Jag anser att även förgivettagna ”sanningar” kan vara nyttiga att syna i sömmarna. Om man aldrig studerade det förgivettagna skulle man heller aldrig finna nya ”underliggande” sanningar. Att undersöka det ”förgivettagna,” anser jag personligen vara något intressant, det behöver inte alls vara fruktlöst.

Fördelen med grundad teori anser jag även vara att man inte begränsar sitt undersökande till något förutbestämt. Man behöver inte heller sträva efter att vara förment objektiv, dvs något som är i princip omöjligt åtminstone om man ska förhålla sig kvalitativt. Problemet handlar egentligen bara om var nivå ska läggas rörande intern/extern vetenskap och hur till vida abstraktionsnivån ska vara hög eller låg abstrakt. Detta problem behöver den middle range inriktade teoretikern däremot inte brottas med då middle range teorin förutsätter en låg abstraktions nivå.

Grundad teori är, i motsats till middle range teorin, teorigenererande och en upptäckens teori. I motsats till middle range teorin strävar den grundade teorin efter att finna övertäckande teorier. Man skulle, generellt sett, även kunna påstå att grundad teori är en mikro teori och att middle range teorin är en makro teori, åtminstone anser jag att det måste bli så med tanke på hur teorierna är utformade och vad de kan tänkas resultera i. Grundad teori är i dag på fram marsch. I sig själv utgör den (Grundad teori) en kritik mot de stora teorierna (Grand Theories) och visar på

att även den lilla forskaren kan ha en chans att lyckas nå fruktbara resultat. Denna kritik mot de stora teorierna delar grundad teori med middle range teorin.

Den Grundade teorin utgör även en kritik mot positivismen och allt som den står för, avstånd, icke deltagande etc, vilket jag i förlängning tror och hoppas kan driva kunskaps utvecklingen framåt. Centralast i resonemanget är nog ändå problematiken kring huruvida förförståelsen hjälper eller stjälper den grundade teorin. Det som Alvesson och Sköldbberg riktar störst kritik mot rörande grundad teori är just detta med att resultat nås (eller kan nås) på ett onödigt komplicerat sätt, resultatet hade man istället kunnat nå fram till genom lite tankeverksamhet. Grundad teori beskylls även för att handla om naiv empirism (Eine tasse kaffe sociologi). Teorierna blir lätt låg abstrakta genom att resultaten tenderar att endast utgöra något triviale och redan känt. Detta kan man nog även påstå vara något som grundad teori delar med middle range teorin, som faktiskt i sig även strävar efter just denna låg abstraktivitet. Alvesson och Sköldbberg (a.a) gav dock mig svaret till hur man bör förhålla sig för att undvika just denna låg abstraktivitet då de visade på att man bör "låna in" teorier från belästa personer, intellektualismen är inte något fult. Förförståelse utgör inte ett problem däremot utgör avsaknad av kunskap och förståelse ett problem, man bör alltså alltid vara beläst, enligt herrarna (a.a).

Till grundad teoris fördel vill jag avslutningsvis föra an påståendet att grundad teori trots allt kan blottlägga nya fenomen och visa på nya upptäckter. Egentligen är jag beredd att påstå att jag föredrar grundad teori före middle range teori, men gör inte detta på grund av vetenskapen om att båda teorierna har sina fördelar (och nackdelar) samtidigt som jag är beroende av dem båda. Jag hade ju för avsikt att föra an mitt kommande resonemang, om surfare och surfing i ett större kontext, sett utifrån både mikro och makro nivån.

Grundad teori är bra till att generera teori samtidigt som den rör mikro nivån medan middle range teorin är bra för att testa teorier och se till makro nivån.

Jag varken kan eller bör här ge uttryck för ett värdeomdöme - vilket jag ändå precis gjort. Det fina är att det antagligen inte finns något egentligt rätt eller fel sätt när det gäller forskning, åtminstone inte något obestridligt bästa sätt att gå tillväga. Hur man ska gå tillväga beror ju på vad man ska undersöka och på vem som ska uppskatta det.

God forskning är forskning som innefattar en hög grad av själv reflexivitet, hävdar Alvesson och Sköldbberg (a.a). Detta instämmer jag i. Så vill jag också tro att det är - häri kan jag inte finna någon dualitet.

Vad som sedan *är* god och hög grad av själv reflexivitet är en annan fråga. Anledningen till att jag inte behandlar även den frågeställningen beror på att jag tror att det skulle kunna tendera i ett kvasiresonemang. Någonstans måste jag dra en gräns, att reflektera över reflektionen kring sin egen reflektion tror jag inte heller leder någonstans. Visst vill jag som undersökare ständigt blicka bakåt och reflektera över det som jag gör men samtidigt måste jag tänka på att om jag inte ser/går framåt så kommer jag efter ett tag inte ha något att reflektera över.

2:9 Kritisk teori teoretiska beaktanden

I anslutning till detta, resonemanget ovan, vill jag även nämna något om kritisk teori. Anledningen till detta är att även den kritiska teorins tankesätt ”smittat” av sig på mig och utgör därför således något som jag tror på och därför vill beakta. Att ta upp detta här, i anslutning till ovanstående, känns också naturligt inte minst på grund av att jag tror att det kan kasta ljus över sådant som verkat ”luddigt” tidigare. Den kritiska teorins värderingar hör på sätt och vis ihop med det som nämnts tidigare. Jag anser även att den kritiska teorin och dess kritiskt reflexiva ansats hjälpt mig med att förhålla mig just reflexivt. Att förhålla sig reflexivt innebär ett kritiskt tänkande och en kritiskt medveten metodologi.

Kritisk teori är något filosofiskt men ändå något praktiskt användbart (praktisk filosofi). Kritisk teori belyser vikten av att betänka det förgivettagna och förutsätter samtidigt att man medvetandegör detsamma. Kritisk teori är en teori vilken till sin natur kan uppfattas som kritisk mot rationalitet. Denna metods bidrag till kvalitativ metod handlar om belysandet av vad vetenskapen gör åt att sanningarna är olika och vägarna är så många att nå kunskap. Det som kännetecknar kritisk teori är att den är kritisk mot vetenskapen i sig. Detta anser jag vara något nyttigt, man bör ständigt ifrågasätta allt.

Kritisk teori är en teori som tenderar att bli metod samtidigt som teorin i sig även tenderar att bli ideologi. För att undvika att göra ideologi av något (i detta fallet av kritisk teori) bör man ställa sig frågande till hur nytt detta är samtidigt som historien bör kännas igen, hävdar Alvesson och Skoldberg. Den stora och svåra frågan är då bara; vad är nytt under solen? Andra sätt undvika ideologisering är att omgestalta teorin, se till vad den andas - t.ex. genom att se till om den tenderar till att bli feministisk eller kanske marxistisk. Negationstänkandet är också det centralt, man bör ständigt betänka dialektiken, enligt nyss nämna herrar. Dialektiken anser jag vara något i naturen inneboende, både på gott och ont. Då saker och ting är både och, är det viktigt att undvika totaliseringar.

Kritisk teori förespråkar även ifrågasättandet av sina egna undersökningars grundvalar. (Betänk mitt tidigare resonemang om risken med att inga av mina data skulle vara sanna, giltiga eller tillförlitliga, alla kan ha ljugit – jag ljuger ibland!).

Kritiken mot detta vetenskapliga byggande skulle kunna vara att de kritiska teoretikerna även borde se på sig själva kritiskt. Detta anser jag dock att man inte kan beskylla teorin för att brista på (bristen på självkritik), denna reflexiva kritik kan inte byggas in, det är enligt mig upp till undersökaren själv att kritiskt reflektera över vad han/hon gör. Med denna kritik (kritik mot kritisk teori) söker man svar på det som man ännu ej besvarat. Man kan aldrig nå sanningen, den existerar aldrig helt och fullt blottad – jag tvivlar ens på att den finns. På grund av detta, att sanningen aldrig går att avslöja helt och fullt (ens om den skulle finnas), är estetik, konst och känsla viktiga verktyg för att förstå mer.

2:10 Diskursanalys

I denna reflektion över reflexionen och text om texten vill jag även nämna något om diskursanalys och dess relevans och tillämpningsbarhet i kvalitativ metod. Diskursanalys är något som jag personligen finner mycket intressant. Diskursanalysen var även i den i sig självt en förutsättning för att jag skulle kunna nå fram till något reflexivt.

Diskursanalysen handlar, enligt Alvesson och Sköldberg (a.a), om kritiken av traditionell språksyn i forskning. Inledningsvis, i kapitel sju, framgår det att människors förmåga att beskriva sin inre verklighet eller yttre förhållanden inte kan tagas för givet. Vad någon utger sig för att vara eller tycka behöver inte nödvändigtvis stämma överens med verkligheten –människan kan ljuga (vilket i sig är unikt för vår art). Problemet ligger dock betydligt djupare än så för även om man skulle lyckas med konststycket att nå djupet/sanningen i en diskurs så kommer vår uppfattning av verkligheten eller av oss själva att avspegla en viss föreställning på ett problematiskt sätt. Problemet är att utsagor, med nödvändighet, för att de skall vara begripliga och ha mening är kontextberoende. Jag tänker personligen på t.ex. bibeltolkning och på hur olika bibeln kan förstås, men inte utifrån hermeneutik eller hermeneutiska tolkningsansatser. Om man inte sätter in utsagan, i det här exemplet - bibeln, i dess större kontext blir mycket obegripligt. Faran ligger, på grund av detta, i att man kan använda utsagan, läs bibeln, till att rättfärdiga i princip vad som helst om man bortser dess kontext, sammanhang eller egentliga viljemening.

Språkanvändandet avspeglar inte bara ens inre värld utan genererar delvis även tillfälliga varianter av den. Deetz formulerar detta som att ”språket är en del av produktionen av de ting som vi behandlar som självklara och naturliga i samhället” (a.a). Vilket förklarar en del. Alvesson och Sköldberg visar även på att redogörelser för inre föreställningar (känslor, attityder, idéer, värderingar) eller uppfattningar om ”verkligheten därute” inte är konsistenta och formulerar där med en avgörande kritik mot den så kallade realistiska synen på språket.

Diskursanalys vänder sig emot den traditionella metodiken i vetenskapligt arbete, vilken går ut på att avspegla verkligheten genom att via data finna mönster. Detta, förklarar Alvesson och Sköldberg, gäller såväl inom kvalitativ som kvantitativ metod. Det man här är ute efter är att reducera olikheter och tvetydlighet genom att ”pressa” in respondenterna i olika svars- eller reaktionsalternativ (experiment, enkäter etc) eller genom att låta respondenten tala eller handla mer eller mindre fritt (öppna intervjuer, fältobservationer etc) för att sedan utveckla kategorier som fångar in och reducerar variation. Genom detta förhållningssätt avses man komma åt intressanta mönster i beteende och/eller föreställningar (innebörder). Variationen i vad som ges uttryck för tas inte på fullt allvar, enligt diskursanalysen. Detta är något jag funderat mycket över och även haft i åtanke och i viss mån även använt mig av (t.ex. i och med att min datainsamling omfattade både fältobservationer och experiment) men samtidigt har jag ändå använt mig av sådana metoder som häri kritiseras. Det är ju sådan jag är stöpt, det är ju så jag lärt mig att arbeta. Diskursanalysen har om än att den, enligt mig, är i radikalaste laget ändå inneburit mycket för mig och detta arbetet.

Diskursanalysen intresserar sig i stort sett enbart för den diskursiva nivån, något uttryckt i ord, och framhåller strävan efter att reducera variationen ifråga om språkanvändandet. Diskursanalysen bortser från den ”bakomliggande verkligheten” som studieobjekt. Vad diskursanalysen alltså framhåller är att om man ”bara” ser tillräckligt förutsättningsfritt på olika

människors utsagor upptäcker man att de inrymmer en betydande variation, t.ex. kan två personer påstå olika saker samtidigt som en person kan påstå samma sak på två (eller fler) olika sätt.

Diskursanalysen framhåller även att människor genom språket sysslar med konstruktioner av den sociala världen vilket skulle kunna jämföras med feminismens antagande om att könen bara är något socialt konstruerat.

Detta språkliga konstruerande av den sociala världen sker i tre avseenden. För det första genom att man utifrån tidigare existerande lingvistiska resurser aktivt skapar utsagor. För det andra i mening att man hela tiden aktivt arbetar med selektion av dessa resurser, av ett oändligt antal tillgängliga ord och meningskonstruktioner utväljs några medan andra sållas bort. För det tredje genom att den valda konstruktionen har konsekvenser. Uttrycksätt gör något, påverkar föreställningar, genererar responser etc.

Diskursanalysen utgår från och arbetar med följande antaganden; språket används för varierande funktioner och har varierande konsekvenser, språket är både konstruerat och konstruerande, samma fenomen kan beskrivas på olika sätt, därför kommer det att finnas betydande variationer i utsagorna samt utifrån de konstruktiva och flexibla sätt på vilka språket används. Detta borde i sig bli ett centralt ämne att studera. Diskursanalys innebär således att man studerar samtal, intervjuutsagor och andra utsagor utan att dra slutsatser, som ligger bakom de mikrosituationer som utgör kontexten för dessa. Alvesson och Sköldbberg skriver att;

”M a o blir samtalet eller intervjun själva kontexten för utsagan” (a.a).

Det finns sedan tre diskursiva nivåer. Nämligen diskursnivån vilken handlar om hur uttalande används (hur ser framställningen ut), framställnings nivån vilken i sin tur handlar om idéer och dylikt, underliggande fenomen samt handlings/relationer nivån vilken omfattar överensstämmelse med praktiken.

Av detta, ovan förda resonemang, kan man alltså utläsa att föra upp något på en diskursiv nivå är liktydigt med att vara reflexiv. Tidigare, i avsnittet om *Alltings dualitet, det ena mot det andra, i samklang*, stod det att läsa att god forskning är liktydigt med att ha en hög reflexivitet, vilket dock är en sanning med modifikation, man får inte fastna i någon slags navelskåderi..

Diskurs, är en vardagsreflektion över något man tänkt på. I mångt och mycket utgör därför min empiri något diskursivt vilket i sin tur är anledningen till att resonemanget ovan förts an. Alvesson och Sköldbbergs diskurstolkning handlar om något som utgör en social text, dvs framställningssättet är utformat så att det sociala livet kan tolkas. Centralt i resonemanget var (och är) att diskurser uppfattas olika. Jag har tidigare varit inne på resonemang kring hur man undviker att teori blir till ideologi och kan till detta nu lägga till användandet av diskurs, som ytterligare en metod för detta avideologiserande. Det diskursiva tänkandet hjälpte mig även fram till ett mer kritiskt förhållningssätt (betänk resonemanget om kritisk teori).

Om jag ska vara reflexiv, ta ett steg tillbaka och tolka mitt tolkande, kan jag genast se att det innefattar en mängd brister. Genom att tänka diskursivt kan man bättre kritiskt granska det jag skrivit. Det diskursiva tänkandet kan däremot även bli min räddning, Du som läser detta arbete

kan aldrig (egentligen) veta hur mycket jag vet eller inte vet. Jag menar att det som presenterats här är ju inget annat än ord.

2:11 Postmodernism och poststrukturalism i åtanke

Postmodernistisk och poststrukturell samhällsvetenskap utgör idag ett centralt tema i så gott som all samhällsforskning, och bör därför även omnämnas här. Jag berör dock i mitt arbete detta även i teori delen. Det jag här har för avsikt att reflektera över är endast vad detta, den poststrukturella samhällsvetenskapen och det postmodernistiska, innebar metodologiskt för mig och mitt arbete.

Utifrån benämningen postmodernism (kategoriernas upplösning) och poststrukturalism (sociala strukturer och symbolism), vilka i sig utgör problematiska representationer av en mängd forskningstexter, har ett antal tämligen ”taffliga” idéer uttryckts. Många av dessa ”uttryck” bryter markant mot konventionell empirism men även mot riktningar som hermeneutik och kritisk teori. Inte minst framhåller man nya synsätt på språk, teori och forskningens auktoritet.

Mats Alvesson och Kaj Sköldberg (a.a) kritiserar stundtals ganska kraftigt vissa idéer inom just postmodernismen och poststrukturalismen. Kritiken rör poststrukturalismens och postmodernismens brist på auktoritetstro samt dess något pragmatiska ståndpunkt vilken kontexten kvalitativ empirisk metod innefattar. Vad jag menar med detta är att Alvesson och Sköldberg visat på mycket som är suspekt med dessa teoretiska ansatser. Alvesson och Sköldberg påstår t.ex. att:

”Teorier bör kunna berika förståelsen av oss själva och påverka vårt handlande” (a.a).

Om jag skulle ta min ansats, fullt ut i, t.ex. poststrukturalismens subjekts- och språkteori och se mig själv som ”bara” ett språkligt appendix eller avstå från alla refererande utsagor skulle det få helt absurda uttryck i den/det praktiska/verkliga tillvaron/livet. Mycket inom postmodernismen och poststrukturalismen saknar praktisk relevans.

”En övergripande kommentar från vår sida är att vi menar att PM och PS i polemisk nit ofta sätter ribban för högt” (a.a).

Genom väl drastiska och kategoriska ställningstagande försvårar man det även för sig själv och detta gäller inte minst i förhållande till empirisk forskning. Postmodernism och poststrukturalism uppmuntrar knappast till sådan, inte ens till utsagor med bäring på ”extra-textuella” förhållanden.

Dock finns det mycket fruktbart att hämta från poststrukturalismen och postmodernismen. Riktningen är t.ex. viktig som en inspirationskälla till mer traditionella uppfattningar om forskning.

Det som Alvesson och Sköldberg främst fokuserat rörande resonemanget härom är dessa båda riktningars styrka i sin kritik av de pseudo-rationella, totaliserande strukturer som byggts i den sociala diskursen och som reproducerats till (som de nyss nämnda författarna kallar det) ”jättelika institionaliserade mausoléer”.

Till riktningarnas fördel talar de (a.a) även om att:

”Inriktningen på det narrativa, det historiska, lokala, fragmenterande och ambivalenta har mycket som talar för sig, liksom påvisandet av den irreducibla motsägelsefullheten och instabiliteten i all mänsklig kunskap. Om idén om referenslöshet inte tas som något universellt giltigt utan mer som en aspekt värd att överväga, kan den förmedla viktiga insikter” (a.a).

Författarna för även an synen på ökad känslighet för språkets betydelse, vad teoretiska referensramar och en monolitisk forskningsstil döljer, hur subjektet delvis konstitueras av språket samt de politiska aspekterna av forskning som något positivt. Postmodernismen och poststrukturalismen sätter forsknings auktoritet i centrum.

Alvesson och Sköldberg visar även på hur dessa båda riktningar uppmuntrar till frihet och en mer experimenterande hållning i förhållande till etablerade intellektuella traditioner.

Min egen reflektion kring detta är att det kanske är dumt att göra något svårförståeligt, eventuellt, ännu svårförståeligare genom att ta sig an det utifrån ett filosofiskt/reflexivt synsätt. Detta ger dock en förståelse och en förförståelse för hur jag avsett att arbeta. Det som jag nämnt ovan är samtidigt sådant som jag faktiskt ändå inspirerats av och något som legat till grund för det som redan presenterats samt för det som presenteras skall.

Surfing i ett historiskt kontext

3:1 Surfingens rötter och historia

Surfing är på intet sätt en ny, modern, företeelse, utan något som har rötter i historien. Surfandet, dvs att rida på vågor, har förekommit ungefär lika länge som det har funnits människor bland vågor. Det som skiljer dagens surfare mot gårdagens är att dessa, tidigare surfare, inte surfade för rekreation eller för upplevelsen i sig självt utan mer beroende på att det förde dem iland på ett förhållandevis enkelt sätt - genom att fånga en våg behövde de inte paddla (åtminstone var detta, förmodligen, dess primära orsak – huruvida de upplevde tillfredsställelse eller ej av företeelsen är svårt att avgöra). Fiskare i kanot lärde sig tidigt att man kunde dra fördel av vågorna genom att låta kanoterna fångas upp och på så vis utnyttja kraften och energin för att på så vis slippa paddla hela vägen in till land.

Någon gång under historien utvecklades dock ett större intresse för vågorna i allmänhet och ridandet på dem i synnerhet. I och med detta utvecklades surfing, från att tidigare endast ha varit del i ett arbetsmoment, till att utgöra något mer. Istället för att utgöra något man var tvungen att göra för att in från havet blev detta något man ägnade allt mer tid åt, dvs till en aktivitet man valde att utöva/utföra.

Ingen kan med bestämdhet datera surfingens födelse, den generella uppfattningen visar däremot på att det med bestämdhet surfades på Hawaii redan under 1500 talet. På målningar från denna tidpunkt finns det motiv på personer som stående surfar på ”brädbitar” i vågor samtidigt som även Samuel Kamakau´s bandupptagningar av muntliga sägner och legender från Hawaii visar på att det förhåller sig så. Att aktiviteten skulle vara äldre än så verkar dock högst troligt men det är något som jag ej kan verifiera och bör därför endast betraktas som ett antagande.

Den första västerländska människa som såg eller åtminstone dokumenterade fenomenet surfing var James Cook. (Att en vit västerlänsk mans bekräftelse här ges utrymme för att verifiera något som sant och som något som existerade bör inte ses ringaktning av tidigare nämnda källor däremot som, endast, något beroende på att det är sådana mäns utsagor som vi har bäst tillgång till). Detta gjorde han år 1770, på Hawaii. Berättelsen förtäljer att då James Cook seglade in i Kealakekua bukten, Hawaii, förundrades han över urinnevånarnas förmåga att fånga och rida vågor på ”brädbitar” och lät därför nedteckna följande beskrivning av vad han såg;

”The surf, which breaks on the coast around the bay, extends to the distance of about 150 yards from the shore, within which space the surges of the sea, accumulating from the shallownes of the water, are dashed against the beach with prodigious violence. Whenever, from stormy weather or any extraordinary swell at sea, the impetuosity of the surf is increased to its utmost height, they choose this time for this amusement...”
(Young 1983:31)

I tidningen Edge (4/1994) står det att då James Cook år 1778 (eller om det var 1770, vilket Nat Young hävdar) ”upptäckte” Hawaii sammanträffade hans ankomst med klimax i en tre månader lång festival av dans och sport känd som Makahiki. Detta var i januari, då havet är som vildast och surfing som bäst. Den här månaden, påstås, krigföringen vara förbjuden och istället ägnade invånarna sig åt att simma och leka i vattnet; allt för att hylla vattenguden Lono. I tidningen (a.a) står det även att Cooks omedvetet perfekt timade ankomst förde med sig att Hawaiianerna

misstog Cook för Lono. Urinvånarna trodde att den store guden återvänt ombord på en jättekanot. Cook och hans män möttes därför även av hundratals vackra kvinnor, utan bikiniöverdelar, vilka hängav sig åt sjöfararna i tron om att de var gudar.

I Cook's första dokumentation om surfing från år 1770 (1778?) beskrivs även risken med denna aktivitet och hur själva brädorna var utformade.

"Twenty or thirty of the natives, taking each a long narrow board, rounded at the ends, set out together from the shore. The first wave they meet they plunge under, and suffering it to roll over them, rise again beyond it, and make the best of their way by swimming out into sea. The second wave is encountered in the same manner as the first; the great difficulty consisting in seizing the proper moment of diving underneath it, which, if missed, the person is caught by the surf and driven back again with great violence, and all his dexterity is then required to prevent himself being dashed against the rocks". (a.a)

James Cook beskrev i sin dokumentation även själva "fångandet" och "ridandet" på vågen;

"As soon as they have gained, by these repeated efforts, the smooth water beyond the surf they lay themselves at length on their boards and prepare for their return. As the surf consists of a number of waves, of which every third is remarked to be always much larger than the others and to flow higher on the shore... their first object is to place themselves on the summit of the largest surge, by which they are driven along with amazing rapidity toward the shore." (a.a)

Några år senare (1777) möter James Cook ånyo på fenomenet, att folk surfar ner för vågor, denna gång sker detta dock på Tahiti och surfandet sker inte stående på brädor utan nu sittandes i kanoter. Det han nu beskriver i sin unika dokumentation handlar således om surfandet i kanot, om dess vedermödor och belöningar.

"On walking one day about Matavi Point, where our tents were erected, I saw a man paddling in a small canoe so quickly and looking about him with such eagerness of each side, as to command all my attention. At first I imagined that he had stolen something from one of the ships and was pursued, but on waiting patiently, saw him repeat his amusement. He went out from the shore till he was near the place where the swell begins to take its rise and, watching its first motion very attentively, paddled before it with great quickness, till he found that it overlooked him, and had acquired sufficient force to carry his canoe before it without passing underneath" (a.a).

James Cook ger här även uttryck för att aktören verkligen gjorde detta för upplevelsen i sig självt, dvs det surfare i dag kallar "kicken" eller känslan.

"He sat motionless and was carried along at the same swift rate as the wave, till it landed him upon the beach. Then he started out, emitted his canoe, and went in search of another swell. I could not help concluding that this man felt the most supreme pleasure while he was driven on so fast and so smoothly by sea..." (a.a)

På Tahiti fortgick detta surfande och än i dag kan man se dessa kanoter störta ned för vågbranterna, vilket i sig blivit till en turistattraktion. På Hawaii däremot utvecklades surfingen till något mer för att slutligen bli till en del i kulturen och religionen i sig självt. Dessa Hawaiianska surfare utvecklade brädorna och dyrkade vågsurfandet som något religiöst. Även om deras brädor inte riktigt såg ut som dagens visar de på slående stora likheter. Dessa hawaiianer red stående på tillyxade stockar som påminner mycket om dagens brädor till formen (dessa var dock inte utrustade med fenor). Vissa stränder och vissa brädtyper var där reserverade för den härskande klassen, allmogen fick nöja sig med de sämre stränderna och de mindre

brädorna. Surfingen utvecklades alltså till något så central att den till och med integrerades i rådande religion och klasssystem. Då västerländska missionärer dök upp ogillade de företeelsen surfing och lät därför helt sonika förbjuda den. Detta förbud, de västerländska missionärernas påtryckningar, och samhällsreformeringen ledde till att surfandet så när som på ett fåtal utövare slutade att existera som företeelse. Företeelsen dog dock så småningom helt ut och det enda som levde kvar var legenderna, sångerna och berättelserna.

Inte förrän i början av 1900-talet återupptogs aktiviteten igen men då kom den för att stanna. En grupp Hawaiianer som levde nära havet började ånyo att surfa, inte för att ta sig in till land i sina kanoter utan på brädor, stående och i rent underhållnings syfte.

George Freeth introducerade vågsurfing i USA några år senare, 1907. Han surfade då på en avkortad variant av de tidigare, förhistoriska, brädorna. En annan duktig surfare, Duke Kahanamoku (som för övrigt vann 100 meter frisim under OS i Stockholm 1912), introducerade några år senare, 1915, på en liknande bräda, vågsurfing i Australien.

Dock kom det att dröja ända fram till 50/60 talet innan surfing verkligen slog igenom. Fram till dess utövades surfandet endast av ett litet fåtal entusiaster som idag bör (eller kan) ses som de verkliga hjältarna. Dessa personer var för surfing det Tensing Norgay och Edmund Hillary var för bergsbestigningen. Dessa entusiaster utvecklade brädorna och sporten till vad den är idag. Dessa utövare experimenterade med allt från form till material, ihåliga brädor i ballsaträ och fenor utvecklades.

Just fenor ses som det mest revolutionerande från denna tid (något kategoriskt uttryckt 1900-1950). Anledningen till att det kom att dröja närmare 50 år innan gemene man överhuvudtaget visste vad surfing var berodde mycket på att det var först då de första egentligt tillfredsställande brädorna kunde tillverkas. Innan fiberglas (1946) och epoxyplast (1950) blev tillgänglig hade brädorna varit alldeles för tunga och därför svåra att lära sig på. De lättare och oändligt mycket bättre materialen revolutionerade brädtillverkningen och surfandet i sig, inte minst avseende teknik.

Surfingen upplevde nu ett uppsving utan dess like. Successivt kom det att betyda allt mer att vara surfare. Att vara surfare blev en stil. Materialet gjorde att man kunde surfa i sämre förhållanden och därför oftare och i större vågor. Att surfa handlade och handlar än idag mycket om att utsätta sig för risker och i och med detta känna att man kommer till liv, sökandet efter adrenalinkickar är centralt. Min uppfattning är att det var nu som stilarna, attityderna och värderingarna föddes. Enligt min övertygelse hände här något historiskt, surfare blev surfare. Denna tes är dock inte helt sann, givetvis, då som nu, fanns det även personer som surfade utan att för den skull bli eller vara surfare. Jag anser dock att det var under dessa årtionden (50/60-talet) som den moderna surfing föddes. Det jag menar är att det var här (läs då) som aktiviteten att surfa även kom att påverka ens själv uppfattning. Tidigare hade surfandet inte varit mer än en aktivitet (bortsett de tidigare Hawaiianerna), nu blev det till något större, något mer.

Även om det var på Hawaii som surfing rent tekniskt växt fram var det i Kalifornien, USA, som stilen och myten föddes. Nat Young (1983) hävdar i sin bok, *The history of surfing*, att det var i Kalifornien under 60 talet som surfing växte från att vara en sport till att utgöra en kultur, en kultur vilken innefattade hundra tusentals ungdomar som såg sig själva som surfare och därför

anammade stilen. Surfare som livsstil föddes. Surfing kom nu att handla om så mycket mer än själva aktiviteten vågridning, nu handlade det även om musik, mode, film, språk och vem man var eller såg sig som. För första gången i historien valde vissa individer att inte ägna sig åt något annat än att surfa, de valde bort allt annat "ovidkommande" i livet. Att detta skede under 60 talet har i och för sig sin logiska förklaring. Att dra paralleller till samtida livsstils stilar känns därför naturligt, att vara surfare handlade (och handlar) mycket om identitet, denna livsstil är därför i mångt och mycket fullt jämförbar med t.ex. punkarnas, modsens, hippisarnas och vänster revolutionärernas sökande efter en gemensam stil.

Dock vill jag påstå att detta, att vara surfare, utgjorde något mer, något större. Detta är dock något jag har svårt att förklara, och vill därför medvetandegöra dig som läsare om att detta bara är en känsla, vilken jag ändå valt att förmedla. De individer som valde att leva som surfare kallades "beachboys". Dessa beachboys i synnerhet och surfare i allmänhet utvecklade en ny livsstil och därmed ett nytt alternativ till allt det gamla. Surfing utvecklades på 60 talet från att ha varit sport till att bli kultur, för att slutligen bli en kult, enligt bland andra Nat Young (1983).

I takt med att materialutvecklingen gått framåt och samhället förändrats har även surfing förändras. I dag ser surfing rent tekniskt väldigt annorlunda ut, brädorna är mindre och framför allt lättare samtidigt som "hippie" framtoningen nästan är borta. Dock anser jag att grund värderingarna och stilen runt omkring än idag är sig väldigt lik. Då jag i dag ser på surfing filmer från 60 talet slås jag av hur mycket av resonemangen och värderingarna som än i dag är de samma. Det samma gäller för filmer från 70 och 80 tal, mönstren går igen. Det enda som förändras under åren är materialet och tekniken. Min slutsats blir därför att surfare surfar annorlunda idag men resonerar likadant som de alltid gjort. Efter att ha läst en hel del surftidningar genom åren kan jag påstå att surfare i dag oberoende av klass, kön, nationalitet och/eller erfarenhet har väldigt mycket gemensamt. Det finns en viss stil, vissa normer och värderingar vilka verkar vara väldigt djup rotade. Attributen och "signalsystemen" finns också där. Surfare klär sig på ett vist sätt, ofta i kläder med speciella surfmärken (t.ex. Quiksilver, Bear, Gordon and Smith, Rusty eller Billabong). Lite allmängiltigt uttryckt kan en surfare direkt se vem som är surfare och vem som inte är det med hjälp av dessa attribut.

Nat Young (1983) hävdar i sin bok att surfare tillhör en unik "stam" av nomader vilka lever sina liv i väntan på vågor att rida. Surfare idag är och resonerar likadant som de alltid gjort, att surfa är att leva. Nat Young (a.a) avslutar sin bok med att påstå följande;

"I believe most of surfers are basically honest people, because of the act of surfing. It's so clean, so pure; you can even gain from it a sense of right and wrong. Sometimes surfers screw it up, which is a natural tendency with young people. I am just as convinced now as I was in the early '70s that surfing at a high degree of ability is an art form as much as a sport. When we are at our best, we try to make it so. We try to make *what we do* an art, to make our lives an art form. You couldn't ask for anything more".

Med detta, ovan, anser jag mig nu ha visat på surfingens rötter och historia samt på surfingens utveckling fram till idag. Detta utgör dock, på intet vis, inte något mer än en inblick i historien och därför bör det inte heller betraktas som något mer. Det jag här valt att presentera är således endast en liten del av något mycket större.

Sekundär data

4:1 En massmedial reflektion och återspeglning

För att påvisa äktheten i det som jag redogjort för i föregående avsnitt, *surfingens rötter och historik*, det som kommer att föras an i kommande avsnitt, *empirin, mina fältreflektioner*, samt för att föra an ytterligare aspekter har jag här valt att visa på sådant som skrivits om surfing i massmedia, surftidningar och på internet.

De två första artiklarnas värde ligger i att de är skrivna av personer som inte själva surfar och därför beskriver aktiviteten, surfing, utifrån det perspektivet. Styrkan i de andra artiklarna ligger däremot i att de är skrivna av och för surfare och mer belyser själva surfaren, attityden och det liv surfarna lever (eller åtminstone vill leva). Syftet med detta avsnitt är att bevisa att det jag presenterat (eller åtminstone delar av det jag presenterat) och det som senare kommer att presenteras är riktigt och sant. Min empiri är alltså inte endast min egen empiri, reabiliteten och validiteten stärks.

Först vill jag visa på några väl valda delar ur innehållet i Björn Nordströms passande artikel, *Tuben är den absoluta vågen*, ur **Dagens Nyheter** (den 19/1 1997). Anledningen till att jag fann denna artikel så intressant är att den beskrivit just det jag själv haft för avsikt att beskriva.

Artikeln, *Tuben är den absoluta vågen*, handlar om hur australiska surfare drar runt kusterna som nutida nomader i jakten på de rätta förhållandena. I artikeln där Nordström intervjuar en mycket duktig (och känd) surfare vid namn Barton Lynch verifieras mycket av det som jag tidigare nämnt ovan och sådant som jag själv fann (se nästa kapitel).

Inledningsvis beskriver Björn Nordström att surfing i mångt och mycket handlar om risktagande. Nordström citerar Barton Lynch;

”Havet kan vara oerhört skrämmande. När vågorna reser sig sex meter höga är kraften enorm Flera av mina bästa vänner har drunknat i samband med surfing. De har antingen pressats ned av vattenmassorna eller slagit huvudet i havsbotten. När livsviktiga sekunder tickar iväg är det lätt att förlora orienteringsförmågan. Många surfare som har trott att de vänt mot ytan har simmat åt fel håll och inte hunnit upp i tid”.

Men det är trots allt hajar som är den stora skrällen för Burton Lynch;

”-De är som hundar och kan lukta sig till rädsla. Fördelen med hajar i vattnet är att blir färre surfare som konkurrerar om vågorna”.

Om surfarna som trotsar dessa faror i jakten på vågor berättar Lynch följande;

”De drar runt kusterna som nutida nomader i jakten på vågor. För dem handlar surfandet om att uppnå ett naturligt rus.”

Barton Lynch kommenterar att det inte går en dag ute bland vågorna utan att han känner en total frihetskänsla.

Björn Nordström visar sedan på att få sporter omges av så många myter som surfing. På 50-talet var vita jeans, loafers och rutig skjorta de viktigaste attributen. I slutet på 60-talet såg omgivningen på långhåriga surfare som rökte marijuana och lyssnade på samhällsfientlig rockmusik. Surfing var länge synonymt med sex, droger och arbetsovilliga typer som hellre red vågor än skaffade sig jobb.

Men idag, förklarar Björn Nordström, har det hälsosamma levetet nått även surfing. Drogkulturen och det ohälsosamma festandet har tonats ned. Anledningen till detta, tror Nordström, är amerikanen Kelly Slaters (flerfallig världsmästare och en av de bästa, i dag levande, surfarna, min egen anmärkning) positiva inverkan. Nordström beskriver Kelly Slater som vältränad, välartikulerad och i vågorna känd för sin dynamiska och aggressiva stil. Ingen i världen kan rubba honom. Han har gett surfing en ny dimension. Han kan flyga genom luften och landa var han vill, svänga snabbare och snävare på en vågtopp än alla andra, påstår Barton Lynch.

Intressant i artikeln var även det som nämns om att det tidigare surfingidealet att rida på vågorna elegant och utan synbar ansträngning idag är något hopplöst förlegat. Den nya hyperaktiva generationen surfare är uppväxta med MTV och äventyrssporter. Målet idag, beskriver Nordström, är att attackera våldsamt och rista in sin signatur i vågen. Nu gäller spektakulära luftburna 360 graders vändningar, skarpa vinklar och korta brädor. 60-talets tre meter långa brädor har krympt till lättmanövrerade 180 centimeter. Den definitiva vågen för surfare är tuben - när vågen bryter och havet viker sig runt en är lyckan total.

En annan intressant artikel (inte fullt lika välskriven, men väl så relevant) fann jag i **Göteborgsposten** vilken även den belyser det jag själv har för avsikt att visa på. Artikeln, *Han väntar på den stora vågen*, publicerades den 22 maj 1995.

”Somliga kollar på TV:s tvåloperor. Andra läser böcker eller samlar på frimärken. De flesta människor har hobbies. Som de gillar. Men det finns undantag. Möt Micael, Hendrik och deras liv. Där brädan är mer än ett intresse. I en liten etta i Varberg sitter Micael Molin och längtar efter en kraftig storm. I en och en halv månad har han väntat. På kuling varning; att få leva med vågorna igen.

Kronisk bihåleinfektion och ett evigt rullande med tummarna. Det är svensk vågsurfings baksida. Ibland blir Micael frustrerad av att vänta. Då blåddrar han i surftidningar eller går ner till garaget för att fila på en bräda. -Eftersom förhållandena är annorlunda i Sverige får vi bygga våra egna brädor. Och så har vi torrdräner mot det kalla vattnet. Sverige i all ära men just när det kommer till surfing är det inte något idealland. Kuling och kallt vatten kan även få den mest vältrimmade surfaren ur balans. Kroppen tröttnas ut och bihålorna fylls med saltvatten. Men att leva med ständig värk över ögonen är en buggis i jämförelse med denna evinnerliga väntan. För att inte också drabbas av kronisk apati reser Micael utomlands varje år. Bali, Hawaii, Nya Zeeland eller Australien. För att vågsurfa. I början vindsurfade han också men det blev tråkigt. Att bara åka fram och tillbaka. Vindsurfing tillhör också en annan kultur, säger han. En värld med mycket Henry Lloyd och snack om fenprofiler. I vågsurfing är det bara brädan och vågen som är viktigt. Ingenting annat.”

”Varje våg är unik. -Det roliga med vågsurfing är att varje våg är unik. När man åker till exempel skateboard eller snowboard så finns alltid rampen eller backen där. I surfing lever vågen ett eget liv. Under sina första resor lärde sig Micael att strida om vågen. Ofta ligger tio stycken surfare och väntar på vågorna. Den som ligger närmast vågens brytningspunkt får den. -Det handlar mycket om teknik. Den som är duktigast och lyckas paddla sig till den bästa positionen har rätt till vågen (vilket visserligen är delvis sant, men viktigt (kanske viktigast) i detta sammanhang är att vara medveten om att det alltid finns ett regelsystem för detta,

vem som har företräde, samt att det är beroende på rådande hierarkiska system vem som har rätt till vågen, min egen anmärkning) Ibland kan det gå dagar när jag bara har fått surfa i fem minuter på tre timmar. Men det gör inget. De sekunderna är värda så otroligt mycket.”

”För att kunna resa och surfa behöver Micael tid och pengar, en ekvation som inte riktigt går ihop. Tidigare var han livrädd för att ha ett jobb som kunde hindra friheten. I dag jobbar han på Statoil men skulle det blåsa en dag rycker arbetskompisarna in och ersätter honom. Friheten är garderad. Åtminstone halvgarderad. Medan kompisarna gör karriär prioriterar Micael fortfarande surfing. Föräldrarna undrar vad det ska bli av sonen. ”Väx upp och sluta lek” har han hört till leda och han är trött på att försvara sig. Inför samhället.

-I Australien sticker folk ut och surfar en timma innan de går till jobbet men i Sverige har folk ingen förståelse för att man har den här driften.

Alla brädsporter kommer ursprungligen från surfing. Sporten utövades i början av klanhövdingarna på Hawaii. Med hjälp av stora brädor utkämpade de maktkamper och den som vågade rida på den största vågen vann. För resten av världen blev surfing känd först genom upptäcktsresande James Cook. Den beskrevs 1779 som ”högst riskfylld och märklig...alldeles förbluffande, nästan otrolig”. 1821 förbjöds sporten av missionärer. Omoralisk ansåg de. Men 1920 tilläts surfing återigen.”

I tidningen **Edge** (1995:3) fann jag ytterligare en artikel vilken beskrev surfing i allmänhet och surfaren i synnerhet. Att artikeln är hämtad ur en tidskrift som handlar om just surfing har ett värde i sig, då artikeln är representativ för hur surfare skriver och för vad surfare läser. Artikeln visar på ett förträffligt sätt på vem själva surfaren är och vad han/hon står för. Då Edge i mångt och mycket är en attitydstidning (tidning om attityder) handlar reportaget mycket om attityd och stil, vilket här passar bra. Artikeln som inte har något egentligt namn handlar om proffssurfaren Brad Gerlach.

”För åtta år sedan, under sista halvan av Reagan-eran, lyste Brad Gerlach upp tävlingar på den professionella världscup-cirkusen med sin 100 procent råa, djuriska styrka och med en karisma som hos en vilde. Han hade hela världen i sin hand; sponsorer upp till öronen, över en halv miljon i årslön för att surfa de bästa vågorna i världen och första tjing på de vackraste kvinnorna på stranden”.

Men Gerlach, eller ”Gerr” som han kallas, var totalt uttråkad. Receptet för framgång var just bara det - ett recept;

”kom i tid till ditt heat, fånga fyra bra vågor, gör konsekventa trick, ta dig till final, casha in prispengarna, åk sedan tillbaka till ditt hotellrum och titta på MTV.”

Men drömmarna, zigenarna, galningarna och clownerna, var fanns de, undrade Gerlach? Han stod fast vid att surfing var en konststart - en kättersk tro i en tid av kliniska surf-scouters motionsmentalitet.

”Surfing är i hjärtat en hednisk ritual med fredlös själ, grundad av excentriker. Det är udda människor som förstår att i havet finns inga poäng eller målstolpar, bara upplysning, barbari och sedan total glömska”.

I artikeln berättar sedan artikelförfattaren att 1992 fick ”Gerr” eller Brad Gerlach nog av kommersen kring surfing och hoppade därför av proffscirkusen. Att tävla i surfing stred mot hans ”ideologi”, man kan inte tävla i något som i sig inte är en sport. Brad Gerlach flyttade till Hawaii för att leva *för* inte *av* surfing. (1994/95 började han dock tävla igen, min egen anmärkning).

Edge träffade ”Gerr” på Hawaii och ställde då några frågor;

"Vilken är din adrenalindröm?" - Det bästa jag vet är stunden då jag ger mig in i en vältande tub. Det finns ett ställe vid Sunset på Hawaii, där man känner sig som en tiger på jakt efter sitt byte. Får man en wipe-out på en sådan måste man köra på ren instinkt, vilket är en hårfin skillnad mellan panik och total upprymdhet.

Vilka är dina hjältar? Inom musik: Brian Eno, Frank Zappa och Captain Beefhart. Inom surfing: Kelly Slater, hans tajming är otrolig. Första året på Pipelinetävlingen gjorde han saker som det tog andra killar flera år att sätta. Han är så långt före resten nu att det inte är roligt längre. När han blir 30 kommer han att vara totalt galen. Sedan har vi Skip Frye. Han är kring 50, tror jag. Vi ger oss ut runt San Diego och han lär mig åka de otroligt stora, vackra 12 fots-brädor som han bygger. När jag ser honom surfa tänker jag på Obi Wan från Star Wars. Han är gurun, jag är lärjungen.

När surfar du bäst? - Jag känner att jag surfar bäst, just när jag är på gränsen att börja gråta. När ingenting fungerar och jag kommer till den punkt när jag säger "fuck it" och inte bryr mig om vad som händer. Inte ens om vågen bryter över mig, om jag förlorar brädan eller om jag ramlar - jag bara kör. Det är då jag bryter mig ut, upp till en ny nivå. Om jag kunde prestera det i en tävling känner jag att den andra personen måste ha samma nivå av känsla för att slå mig.

Vad hade du gjort om du vunnit världsmästartiteln? - Jag hade varit med i TV utan skor på mig. Det skulle inte ha varit "bra image" för surfingen - men jag skulle ha varit mig själv. Jag menar, jag är ju den jag är, med tatueringar och allt. Alla som förut gick in för "sportmans" -imagen inom surfing, märker att den inte passar. Och den går definitivt inte hem hos de riktiga surfarna. Så, nu har det gått hela varvet runt och blivit accepterat att vara sig själv och uttrycka sin egen åsikt igen. Så, om du går utan skor, gå utan skor...för det är du"

På **Edges hemsida** (<http://www.edgezine.com>) fann jag ytterligare två artiklar vilka handlade om surfing och om surfare. Artiklarna av Kristoffer (Dojjan) Björkman beskriver surfingens själ och dess hjältar.

"Det var längesedan Rob Machado hade långbrallor på sig. Han behöver dem inte. För där han surfar omkring är det varmt året om. Edge träffade honom i ett av paradisen, där han berättar om hur det känns att vara en del av vattnet.

Rob är 23 år gammal och en av världens bästa surfare. Men just idag är vågorna lite för små, anser han. Så han lutar sig tillbaka mot palmen, gräver ner fötterna i den heta sanden och säger: "Synd, för det skulle vara kul att prova mina nya brädor, men det sägs komma några swell framåt eftermiddagen.

Frågan är om hans liv är lika extremt härligt som det verkar. Han svarar: -Det är rätt coolt.

Var bor du?

I San Diego, Kalifornien. Det är där jag har vuxit upp, men jag är född i Australien. Men flyttade när jag var tre år.

Hur kom det sig att du började surfa?

Min pappa surfade, men det var väl inte han som gjorde att jag började, men han ställde alltid upp när jag ville göra något.

Gillar du att tävla?

Ja, det är coolt. Jag älskar det inte, men det är en del av den professionella surfingen, så när jag tävlar försöker jag göra mitt bästa.

Många snowboardåkare gillar ju inte att tävla, utan vill hellre friåka, är det samma sak med surfare?
Absolut. Jag hade mycket hellre velat dra iväg och surfa utan regler.

Hur många tävlingar brukar du ställa upp i under ett år?

Förra året var det ungefär 14 stycken. Men touren var rätt sjuk, för man var exempelvis tvungen att åka till Australien två gånger. Och sen till Europa ett par gånger.

Är det så du ser på saken; att du var "tvungen" att åka?

Nja, det skulle bara vara bra om de organiserade tävlingarna så att man slapp åka till samma ställe två gånger.

Men är inte det rätt kul att resa omkring och se andra platser?

Jo, men va fan, du reser ju jämt. Det här året har jag bara varit hemma ett par månader. Så när du måste åka fram och tillbaka till ställen så tänker du: "Va fan - måste jag verkligen?"

Vad gjorde du de där två månaderna när du var hemma?

Bara slappade, spelad musik, hängde ut med mina vänner och surfade.

Du spelar musik också?

Japp, jag spelar gitarr i ett punkband som heter Suck Lunch.

Så om du inte hade blivit surfproffs, så kanske du hade blivit rockstjärna?

Ha, ha, det är möjligt. Nej, jag skulle inte kunna bli något annat än surfare, för det är något speciellt med surfing. Surfing är inte något man gör, det är något man är. En del av vattnet, av naturen.

Åker du skateboard och snowboard också?

Jag har aldrig testat snowboard.

Aldrig!?

För kallt. Du vet när man kommer hem vill man vara hemma. Och bergen hemma är rätt pissiga. Om jag ska åka snowboard, så ska det vara bra åkning. Det ser ju jävligt kul ut".

Pipeline Masters är den sista tävlingen av de tre som utgör Triple Crown på Hawaii. Tävlingen har genomförts 26 år i rad och lockar världens absoluta toppsurfare av alla kategorier. En av dem som man framför allt förknippar med Pipeline Masters är Gerry Lopez.

"Han har länge räknats som en av de allra bästa surfarna i världen. Han är 48 år, född på Oahou, Hawaii, uppväxt på Maui och bosatt i Oregon där han har ägnat sig åt snowboard de senaste åren. Han har varit med i 25 år, vunnit ett par gånger och tagit sig till final vid flera tillfällen. Årets Pipeline Master är den första som han inte deltar i. Jag slår mig ned på stranden innanför det mytomspunna revet för att höra honom berätta om sig själv, surfspoten och tävlingen.

Jag var väl åtta nio år när jag började surfa. Stranden och vågorna var min lekpark då, som det var för alla. Det som var absolut svårast att lära sig var själva paddlingen, och jag skulle tro att 90% av surfing fortfarande hänger just på den. Och den är fortfarande lika svår.

Vad har du att säga om årets Pipeline?

Vågorna är lite små, men man kan aldrig veta när det gäller surfing, redan i eftermiddag kan de vara 15 fot.

Är det alltid så här mycket publik och media?

Ja, men det kan vara så här även om det inte är någon tävling. Pipeline är så tacksamt att bevaka; väldiga vågor bryter bara 100 meter från stranden, det dundrar under publikens fötter och de får se hur brutna surfarna kommer upp ur vattnet med blod över ansiktet, ha, ha.

Är det sant att du varit med Pipeline Masters alla 25 år?

Nej, jag missade faktiskt den första. En snubbe från Kalifornien sa att man hade beslutat att inte köra tävlingen, för att det var för små vågor. Men när jag på kvällen satt och kollade på nyheterna så visade de tävlingsresultatet! Synd, för jag var den enda av dem som verkligen hade surfat Pipeline, och som nog skulle haft störst chans att vinna.

Vilket är ditt bästa minne från Pipeline?

Du är så koncentrerad när du surfar, att du inte kommer ihåg vad du gjort när du slutat. Det skulle aldrig gå om du, samtidigt som du droppar in i en tre metersvåg, också skulle fundera på om du glömde att stänga av spisen eller inte. Skulle du börja fundera på det så har du ett seriöst problem, för går något snett därute så dör du. Oavsett om du är ett proffs eller inte så kommer du någon gång att känna att "jävlar, nu dör jag".

Hur många gånger har du skadat dig där?

Några gånger, inget seriöst. Det var en gång som Michael Ho vann med en bruten arm. Han hade brutit den på skateboarden, men hade en hel del erfarenhet från Pipeline så det gick bra i alla fall. Efter finalen gick vi ut för att surfa lite mer. Jag slogs omkull rätt nära stranden, och kände att brädan borrhade in sig i mitt arsle. Jag fick in hela handen i såret. Men det är rätt vanligt med såna skador. En kul grej var när jag satt och väntade på doktorn. Jag kände att jag behövde fisa, och när jag gjorde det så fes jag genom såret. Ha, ha, ha. - Och då visste jag att jag skulle få problem de närmsta månaderna, bland annat fick jag en sån där påse som man skiter i.

Slutligen vill jag även visa på Andreas Linnells kapitel ur en oskriven bok vilket publicerades i nättidningen **Blå Rummet** (Vol. 2 : Januari / Februari 1998). Värdet i denna artikel ligger i att den utgör ett försök till att förklara vad surfing handlar om, beskrivet av en hängiven och duktig surfare. Linnell skriver själv att :

"Efter årets första surf, som bjöd på en makalös upplevelse ute på Torö Stenstrand, rann denna filosofiska surfessä ur mig snabbare än vattnet rann ur mina öron." (ibid).

"Klockan fem minuter i sju, söndagen den 4:e januari 1998 skrällde väckarklockan till, och slet mig ur min skönhetssömn. Det var famlande efter fjärrkontroller och snoozeappar och både det ena och det andra rök i golvet under denna sömndruckna process. Slutligen bröts tystnaden av P1:s kustvädersrapport från SMHI; en neutral stämning utfärdade, mellan pappersprassel och harklingar, kulingvarning för södra och mellersta östersjön. Storbritanniens katastrofvindar den senaste veckan verkade äntligen ha hittat upp i Östersjön.

Jag sträckte mig efter mobilen, som naturligtvis åkt i golvet under uppvaknandet, och ringde David Vallin.

"Nå, vad tror du?"

"Nja -gäsp- jag, jag menar vi har strömbrott. Det är kolsvart; har fått springa runt hela huset för en ask tändstickor. Vad sas?"

"Det var ju inga observationer, så det var samma som igår kväll - kulingvarning. Det måste ha blåst på södra östersjön hela natten. Och TV4 har inga sändningar än, så vi kan inte kolla text-TV. Skall vi sova en timme till?"

"Jo."

En timme senare upprepades proceduren. Fortfarande ingen tv-sändning. Inget nytt på radion. Ringde David.

"Inget nytt på radion. Ringde Lotsen, och de sa att det blåste 8 meter per sekund, rak sydlig."

"Åtta? Tveksamt."

"Jo, men det har ju blåst hela natten söderöver."

"Hmm. Fan, klart vi drar. Vi har fortfarande strömbrott, fixar du en termos varmt?"

När jag lagt på satt jag i sängen och huttrade. Klockan var strax över åtta, och vi var inne på en tredje månad av skitväder. Regnet smattrade mot rutan. Jag måste fan vara dum som gör detta.

En halvtimme senare var jag hos David. Hela gården var i mörker, de hade uppenbarligen fortfarande strömavbrott. Innanför dörrarna plockade David ihop det sista i skenet av ett par ensamma stearinljus.

"Det blåser ju ingenting", muttrade han och satte sig i framsätet av Volvon.

Sista surfet var i oktober, ute på udden; hellre än bra. Kändes lika dumt då. Men avhållsamhet går hand i hand med desperata åtgärder, och sedan dess har vädret varit som ett grått solkigt och blött täcke, utan glimtar av hopp och knappt några vindar över sju sekundmeter över huvudtaget. Om det ändå kunde vara kallt och snöigt, det är ju trots allt januari.

Bron över till Torö brukar vara en rätt bra indikator på hur vågorna är ute på Stenstrand; om vattnet är upprört är det ett gott tecken. Söndagen efter SM i höstas var vattnet under bron våldsamt och kokande. Väl ute på Stenstrand var vågorna fyra meter med regelbundna set på fyra och en halv. Vi var ensamma då också, det var tidigt på morgonen, kallt och rått, och jag var uppriktigt sagt rädd ute i vattnet. Nu var vattnet grått och lugnt, utan krusningar. Vi körde de sista milen under tystnad.

Av grusvägen till Stenstrand återstod lervälling. Trädtopparna var löjligt stilla.

Strax efter den sista kurvan, då vägen rätar ut sig och följer stranden kan man skymta ett fyrkantigt torn inne i skogen på högra sidan. Det är rostigt, och smutsigt och lätt att missa. En lucka på sidan av tornet avslöjar att det är någon slags förvaringsplats, men stegpinnar upp till toppen av tornet mystifierar det ytterligare. Det är suggestivt och oerhört lockande att undersöka, men vi hinner aldrig diskutera det till någon vidare längd; strax har vi parkerat och snubblar förvåntansfullt ner genom skogen till stranden.

Vi stod en kort minut på stranden och såg ut över vattnet. Det såg ut att vara brösthögt med relativt regelbundna huvudhöga set. Hur ofta vi än upprepar den här proceduren går det inte att återvända och byta om lugnt och sansat. Det är ett race. Vilken sekund som helst tar vågorna slut. Varför åkte vi inte tidigare?

Det regnade fortfarande, men plötsligt var vi rätt nöjda där vi stod halvnakna och slet i vårt neopren.

"Jag kan inte fatta att vi är helt ensamma", skämtade David.

"Det här skall Petter få höra ikväll", myste jag. Petter Carlweitz, den eviga entusiasten som aldrig missar ett swell, hade till allas förvåning skaffat ett jobb, och kunde därför inte komma ifrån. För första gången var rollerna ombytta och det satte ett elakt leende på mina läppar.

Surfing vs. Ansvar är ett klassiskt moment 22, eftersom av det outgrundliga anledningar aldrig är surf på lördageftermiddagar då man har absolut inget för sig. Petter, väl medveten om ett arbetes inverkan på surfet, hade hittentills aktat sig väl från att fastna i den fällan, och höll sig flytande genom ströklaser på komvux och studiebidrag. Han hade ett välförtjänt rykte kring sin person ("Vem är han? Varför surfar han jämt? Har han inget jobb? Flickvän?"), och det var mer en regel än ett undantag att han ringde till kontoret när man hade som mest att göra, för att förkunna det faktum att, ja det var surf, och ja, han var i princip redan i vattnet. Men nu satt han fast! Och vi, vi skulle få allt det goda för oss själva.

Så vi far ned i havet. Det var bättre än vad det såg ut ifrån stranden; solida set med god kraft, och helt vindstill. Vi kom in i ett massivt set som varade hela tjugo minuter och slevade i oss av det kalla bräckta vattnet. Högt vattenstånd tillät långa repor ända in till stranden, men visade sig vara en smula förrädisk då jag slog i ryggen hårt när jag bailat efter ett åk. Den stora stenen som sticker upp ur vattnet, som man helst inte skall sikta på om man inte är någon surfare av kaliber, var helt täckt och syntes endast om man noga studerade vattenytan efter en våg brutit, och noterade den flyktiga vattenvirveln. Följande dag, när jag surfade på reservkrafterna tog jag en höger och kände nästan på mig när jag tappade balansen att, jävlar, nu åker jag in i stenen. Och så blev det; mitt vänstra knä fick sig en rejäl omgång.

Nu låg vi därute, som ensamma femåringar i Ikeas bollhav. Seten delade ut övervägande högrar, men en och annan klockren vänster smög sig på och gav tillfälle att öva upp den backside som rostet så sedan höstens Maldivernaresa.

Jag sjöng med i Tori Amos mjuka version av "Smells like teen spirit". David klämde till med tjut som var en avgjord blandning av stoke á la Petter Carlweitz och Blur's "Song 2". Det skall erkännas att jag nog tjöt en hel del, jag med.

Efter ett tag blev det lugnare och vi fick en chans att känna precis hur otränade vi var i armar och bröst. Som svallen söderifrån brukar uppträda kom de med jämna intervaller om cirka femton minuter, och skillnaden var en god meter. Under de intensiva perioderna kom set som var gott över huvudet, och som vanligt tog det ett tag innan man tillät sig själv vänta ut de första vågorna för att paddla ut sätta sig själv i position, och först när otåligheten ersatts av förnuftighet kom de riktigt bra åken.

Torö Stenstrand kan vara bedövande vacker ibland. Ibland känner jag en påtaglig närhet och varm relation till naturen där. Inte naturen i sig, utan mer i form av den kraft som den avger; i havet är man blottad, naken och utlämnad på ett sätt som man sällan är i dagens samhälle. När jag sitter där, hittar hon rakt in i mitt hjärta. Det är ett nästan religiöst tillstånd, fast något okonventionellt. Jag antar att alla har sin förklaring till de känslor de inte registrerar med säkerhet.

Söndagen den fjärde januari satt vi där ute i vattnet. Vågorna hade lugnat ned sig något och vi småpratade lite. Så plötsligt spricker det jämngråa molntäcket upp och vi sitter i bländande solsken, det första vi sett sedan i november förra året. Kontrasterna skärptes och färger man inte trodde fanns framträdde; det var som om vi varit del av en tavla på duk som en trollkarl i ett anfall av generositet andats liv i. Vågorna rullade smaragdgröna i bakljuset och bröt i bländande vitt skum. Och som på beställning växte seten till sig och gav oss de största seten för dagen, med toppar på två och en halv meter.

Takeoff zonen ramades in av solljus. Båda sidor av allmänningen var fortfarande mörka och gråa, men vårt solljus gav ändå en viss lyster till de vågor som bröt borta vid bryggan. Vågtopparna var vitare än snö; facet slätt och dolt i mörker.

En fotograf hade lyckats leta sig ned till stranden lagom till solens genombrott, men tröttnade snart på våra tafatta åk. Vi var i stort för överväldigade för att kunna göra mer än att sitta där och skratta. Han försvann strax innan seten växte till sig. Vi hoppades han skulle upp och kränga på sig våtdräkten, men vi såg honom inte efter det.

Vågorna bjöd till dans och vi kunde bara förnöjt dansa med. I ett anfall av otålighet paddlade jag ut mot dagens största våg men vände för tidigt och fick en sen takeoff, med följden att jag grävde nosen och fick en rejäl tvättning. Jag kom upp spottande och svärande och kunde bara se hur vågen hade varit den första i ett set om fem monster, rena och följsamma, som jag nu fick dyka igenom för att komma ut. Varje duckdive släppte in fyrgradigt vatten i nacken.

Jag paddlade över ytterligare två vågor och fick den sista i setet, som var en perfekt höger och skalade jämnt hela vägen in till stranden. David kom efter, utmattad men nöjd liggande på mage och med ett stort leende på läpparna. Det är svårt att sluta efter dagens bästa och längsta våg, men innerst inne visste jag att den morgonen inte förtjänade sämre.

Det var med mina sista krafter som jag stapplade upp på stranden.

Bilresan hem satte igång filosofin på allvar. Den där känslan som sätter sig i kroppen när man på väg hem från bra surf är fantastisk. Stel nacke, träningsverk i armar och bröst, småfrusna fötter och en varm kopp te mellan knäna; en blick i backspegeln bekräftar den lycka som speglas i trötta ögon.

Vi satt tysta. Trött belåtenhet låg som ett varmt, behagligt lock över konversationen. Vägen hem ringlade sig framför oss, radion surrade lågt. Mer behövdes inte" (Ibid).

Primär data

5:1 Mina fältreflexioner

Det som presenteras under nästa rubrik, *Empirin, mina fältanteckningar*, är sådant som jag själv upplevt, hört, iakttagit, frågat och reflekterat över. Underlaget för den empiri som jag vill visa på har jag funnit i mina fältanteckningar, i mina egna förnimmelser och i sådant som jag kan dra mig till minnes. Mina fältanteckningar består av lösryckta meningar, fullständiga intervjuer, tankar, idéer, fotografier och antaganden. Informationen samlades i första hand in under december månad 1996, januari, februari, mars, och april månad 1997 på den Australiska östkusten och i den Indonesiska övärlden samt i Frankrike och Spanien under juli och augusti månad 1997. Övriga surfresor (98/99/00/01) har endast verifierat tidigare upptäckter och insikter. Mina senare resor redogörs för därför inte närmare, i detta sammanhang.

Min fältstudie skedde utifrån premissen att den skulle vara etnografisk i första hand men med inslag av antropologi och att den skulle leda fram till upptäckter. Jag avsåg alltså att finna sådan data som sedan skulle kunna presenteras i en sociologisk avhandling.

Då jag sedan 10 år tillbaka vindsurfat och sedan några år tillbaka surfat trodde jag i min enfald att jag redan viste det mesta om det som jag avsåg att undersöka. Detta visade sig dock vara helt fel, i och med att jag ständigt reflekterade över vad som ägde rum i min omgivning och aktivt sökte svar upptäckte jag mycket som jag tidigare inte varit medveten om. Jag fann även att experiment av diverse slag var mycket fruktbara att använda sig av, t.ex., experimenterade jag mycket med att bryta sådana normer som jag viste eller trodde var rådande för att på så vis få bevis för att de existerade.

Under detta fältstudie ägnade jag mig, i mesta möjligaste mån, uteslutande åt metodologiska och insamlingstekniska frågeställningar och i minsta möjliga mån åt teoretiska reflexioner för att nå en så ren data som möjligt. Jag försökte hålla den sociologiska teorin ur tankarna då jag tror att funderingar i dessa banor endast skulle färga av sig på mig och på min tolkning av respondenterna. Men samtidigt var och är jag medveten om att detta i princip är en omöjlighet. Allt jag tolkade var i själva verket något som i sin tur var "färgat" av mig.

Antropologiska studier handlar mycket om att träda in i en miljö, delta i den genom fältarbete, men samtidigt ha forskardistans för att sedan kunna analysera kulturella mönster och strukturer som uppstår i grupper. Metodiken handlar mycket om balansen mellan delaktighet och distansiering, dvs om deltagande observation. För att förstå kulturella processer inifrån är deltagande nödvändigt, men som jag redan nämnt är då risken för att "go native" överhängande. För att komma ifrån detta utnyttjade (använde) jag ofta Linda och Johan som var med på min resa.

Johan är visserligen surfare och därför även han "blind" för vissa företeelser och handlingar men i gengäld har han aldrig läst beteendevetenskap och tolkade därför ibland saker annorlunda än vad jag gjorde, vilket i sig var mycket intressant. Jag vände mig ofta till Johan och bad honom att redogöra för en viss situation eller företeelse vi upplevt tillsammans för att på så vis se hur riktig och ofärgad min reflektion varit. Johan fick således ofta redogöra för upplevelser och

iakttagelser. Fördelen med att Johan surfade var att jag hade honom till hands även ute på vattnet och kunde därför genast fråga honom dels om sådant som gällde iakttagelser av dels sådant som rörde samtal med andra samt om sådant som rörde själva surfandet.

Linda, en dåvarande flickvän, hjälpte mig också väldigt mycket under arbetets gång och då speciellt med insamlandet av data. Hon surfar inte själv och var därför bra att bolla teorier och funderingar med. Vi såg fältet med olika ögon, ofta upptäckte och påvisade hon sådant som jag inte ens reflekterat över. Linda var även den som genomförde de flesta intervjuerna eftersom jag inte ”kunde” röja min avsikt, metoden var ju som bekant oftast dold observation, deltagande så väl som icke deltagande. Då vi kommit i kontakt med en grupp surfare ville (kunde) jag inte berättade att jag studerade sociologi och därför skulle studera och allt som sades och gjordes då jag tror att detta skulle kunna leda till att beteendet, som jag avsåg att undersöka, skulle bli konstlat och oäkta. Vid några enstaka tillfällen berättade jag dock att jag avsåg att studera surfing och surfare etnografiskt och kunde därmed själv ställa direkta frågor. Linda var dock ovärderlig då hon som ”surfares flickvän” kunde ställa frågor som jag själv inte kunde eller förmådde mig att ställa. Ytterligare en fördel med att Linda var med var att det är mestadels pojkar/män som surfar och därför blir det förhållandevis enkelt att skapa kontakt med andra surfare om man har en kvinna med i den egna gruppen. Då Linda ofta hade nya ”flickkompisar” med sig (som hon träffat på platsen), vilka var med oss, kom ofta grupper med surfare fram till oss för att små prata för att sedan bli goda vänner med oss.

Varje kväll (åtminstone de kvällar vi var för oss själva) efter middag satte vi oss ner (Johan, Linda och jag) för att gå igenom dagen och alla dess intryck för att sedan planera morgondagen. Johan läste högt ur sin dagbok och jag ur mina fältanteckningar. Detta var mycket fruktbart.

Min första upptäckt var att det var väldigt svårt att ”snacka” sig in i en grupp bestående av surfare, speciellt om man saknade attributen och inte själv kunde visa på att man var surfare. Vid avresan var jag lite sen till flygplatsen och fick därför inte med mig min boardbag innehållande surfbrädor, T-skirtar, shorts och våtdräkt. Till följd av detta upptäckte jag att det var i princip omöjligt att göra några upptäckter utan att själv se ut som en surfare (utöver just denna upptäckt). Den första veckan på fältet var jag utan all denna expressiva utrustning, surfbil, utrustning och märkes kläder, vilket i sig alltså var mycket fruktbart. Det jag under denna fas upptäckte var endast surfing och dess utövare på avstånd då jag inte lyckades få någon egentlig kontakt. Bland dessa surfare anade (och upplevde) jag ett visst förakt mot vanliga ”baddjävlar”.

Efter drygt två veckor hade jag (tillsammans med mina följeslagare) dock ordnat surfbrädor och en mini buss som vi utsmyckade med surfklistermärken och märkte genast hur allt förändrades. I denna buss reste och levde vi sedan i under tre månader. Jag upplevde att mina observationer ständigt blev bättre och bättre i takt med att jag lärde mig mer om mina respondenter, havet och surfandet.

I och med att vi reste runt, från det ena ”surfspotet” till det andra, kunde jag dra nytta av föregående upptäckter vid ankomsten till nästa ställe. Dessa tre månader kommer för evigt att vara inetsade i mitt medvetande, jag upplevde det bästa ”surfarit” någonsin. Under perioden surfade jag så gott som varje dag och efter ett tag viste jag vad jag skulle prata om och hur jag skulle bete mig. Ett intressant fenomen var att även Johan och Linda förändrades, om än

omedvetet. Jag kunde på nära håll se hur vi socialiserades in i surfandet och dess mentalitet. Vi blev del av det vi avsåg att undersöka.

Ett bra sätt att väcka uppmärksamhet och knyta kontakter märkte jag var att bära en snowboard T-shirt. Då jag hade denna på mig frågade ofta surfare vi mötte och redan kände om just snowboarding. Anledningen till att detta var så fruktbart var att det var de som ställde frågorna och var nyfikna. Då vi samtalade om detta kunde jag på ett naturligt sätt föra över resonemanget till surfing och ofta blev det så att de ställde frågor om Skandinavien och snowboarding och jag om surfing och Australien, ett givande och tagande.

Efter drygt tre månader utmed den Australienska östkusten hade vi förstått att det var till Indonesien som "alla" surfare vallfärdade. Även vi beslöt oss för att göra så. Fördelen med Indonesien var att där inte rädde någon "locals only", localism, mentalitet - havet och vågorna räckte till åt alla.

I Australien är det väldigt många som surfar och "spoten" blir därför ofta överbefolkade och i och med detta kan det ibland vara svårt att få ut något av vistelsen då de lokala surfarna håller samman och stänger ute besökare. På vissa platser kunde de upplevas som direkt hotfulla, ofta såg vi även skyltar med budskap om att denna strand var reserverad för "locals", locals only. Det tog som regel alltid ett par dagar innan man fick egentligt tillträde till "breaket" då man kom till en ny plats. Att bli respekterad krävde en hel del, bland annat var det oerhört viktigt att man visade ödmjukhet och respekt inför rådande normer. Jag upplevde även att man inte tjänade något på att själv aktivt söka kontakt, det bästa upplevde jag vara att vänta tills de (surfarna som såg stranden som sin) blev nyfikna och därför tog kontakt (och bära snowboarding T-shirten).

I Indonesien var det dock annorlunda, inte minst rörande localismen. I Indonesien var det inte fullt lika överbefolkat (inte lika många surfare på varje våg), åtminstone inte om man sökte sig bort från Bali. På de surfspoteten vi besökte upplevde vi att det var oerhört lätt att få kontakt med andra surfare. Det var faktiskt här, i den Indonesiska övärlden, som jag fick bäst information. Då de som surfade här oftast var från en annan del av världen kändes det inte som om vågorna eller stränderna hörde till någon, Indoneserna å andra sidan var som folk väldigt gästvänliga. Det var här som jag utvecklades mest och trivdes som bäst.

Under vistelsen i Indonesien mötte vi många "semestrande" Australienare och Amerikanare som var mycket öppna och kontaktsökande. Detta, öppna och kontaktsökande förhållningssätt, kan antagligen förklaras vara beroende på att de var på just semester. Surfet (spotsen) i Indonesien är också ofta beläget långt från civilisationen vilket leder till att surfare mer eller mindre ofrivilligt tvingas till umgänge.

Den absolut bästa platsen för mina fältstudier var på en liten ö i Indonesien, Noosa Lembongan. Där trängdes surfare från hela världen i en liten by bestående av några bungalows och en spartansk "djungelhydda" vilken tjänstgjorde som samlingslokal, utkik och restaurang. Här träffade vi många surfare och blev snabbt del av en större grupp surfare. Tidigt på morgonen möttes vi nere vid stranden för att tillsammans söka rätt på en fiskare med båt som kunde ta gruppen ut till revet där surfingen var som bäst (cirka två till tre kilometer ut från land). Att "breaket" var långt från land och att det var förhållandevis farligt att ens vistas i vattnet "där ute" ledde till att ingen surfade ensam. Efter en hel dag ute på "breaket" hade man mycket att prata om då man väl fått lift in till land. Gemenskapen här var total.

Väl hemkommen till Sverige kände jag snabbt en tomhet, något viktigt i mitt liv gick inte längre att tillgodose. Jag behövde surfa. För att fylla denna tomhet begav jag mig, i juli och augusti månad, till Frankrike och Spaniens västkust för att ånyo ge mig ut bland vågorna, sitta runt en brasa på stranden kvällstid och för att söka efter den rätta vågen. - ännu en gång.

Värdet med den här resan, förutom det jag nyss nämnt, var att jag nu kommit en bit i själva uppsatsskrivandet och därför såg jag nu på det jag upplevde med nya ögon. Jag kunde under den här perioden även komplettera mina anteckningar med sådant som fattades.

5:2 Empirin, mina fältanteckningar

Den ständiga förflyttningen, sökandet, skapandet och vågridningen är en konkret frihetsmanifestation vilken samtidigt symboliserar den inre oron, rastlösheten och det upprepade uppbrottet till den nya dagens och det nya livets äventyr.

5:2:1 Kultur - allt på ett bräde

Att vågsurfa, dvs det jag tagit min ansats utifrån, kan ses som något mer än just ridandet på en våg. Många var de som hävdade att vågsurfandet var något mycket mer än en sport, en aktivitet, de allra flesta påstod bestämt att det hela mer handlade om en livsstil. Att vågsurfa innebär så mycket mer än att delta i, utöva, en aktivitet. Vågsurfandet kan betraktas som något skapande. Ofta beskrev surfare sin aktivitet som en konst. Det finns även ett uttryck som beskriver detta, soul surfing. Många ansåg att de var konstnärer vilka skapade sin konst bland vågorna och att en bra vågridning skulle betraktas så som man betraktar t.ex. en vacker målning. ”The art of surfing” var något annat som jag ofta hörde talas om.

Att vågsurfa uppfattade och upplevde jag som något liktydigt med att vara lycklig, fri och en del av havet - helheten. Känslan är lika obeskrivlig som den är central. Att surfa kräver mod, förflyttning, sökande och uppoffring. Att surfa leder till sinnesfrid såväl som att inte surfa leder till rastlöshet och ångest. Att surfa ger livet mening. Att surfa handlar om mötet med sin egen förgänlighet. Att surfa handlar om att riskera för att kunna vinna - om att riskera livet för att övervinna döden.

Att surfa ger livet mening - att surfa leder till ett nytt sätt att leva vilket innebär att man inte längre behöver leva i vandan. Surfandet är i sig självt något att leva för, något att vänta på, att resa till, att prata om och att dö för. Denna oförmenta dyrkan kan i mångt och mycket jämföras med (somligas) dyrkan av gud. Troy (Australiensk surfare jag mötte på Nosa Lembongan, Indonesien) sade t.ex. att:

”Surfing handlar om ett evigt sökande, ett sökande efter den rätta vågen, den rätta dagen, vilket innebär att man aldrig blir uttråkad. Uttråkad som alla andra, de som inte surfar. Ingen våg, dag eller upplevelse är den andra lik, jag kan söka hela mitt liv, med mening, utan att bli just uttråkad”.

Att surfa är något individuellt och något högst personligt. Att surfa innebär att man blir surfare.

Surfare är uppdelade i två läger, de som anser att man kan tävla i surfing och de som anser att man inte kan det p.g.a. att konst inte kan mätas eller bedömas objektivt.

När en storm är på ingående och stränderna (eller åtminstone vattnet) evakueras hopas surfarna och sedan ger de sig ut en efter en. Dessa personer, de som jag valt att undersöka och de jag känner till, gör allt för att få ta del av det som havet har att erbjuda i form av vågor. Surfare lever i regel ett sparsamt liv för att kunna betala resor och omkostnader som surfandet medför.

Att surfa handlar inte bara om själva aktiviteten, att rida på vågor, det handlar även om livsstilen man tagit sig an, om sökan och om varat. Att surfa handlar om att ta sig an en identitet. Att surfa är något oerhört sinnligt likväldigt som att surfa är något som innefattar det eleganta.

5:2:2 Företeelsen - att vågsurfa

Att vågsurfa innebär att man paddlar ut på en surfbräda, ut genom de brytande vågorna, ut genom vitvattnet. När man möter den första vågen måste man trycka brädan och sig själv under den brytande vågen för att undvika att spolås med vågen in mot land. På vågen ut är det viktigt att man kan läsa havet, dvs se var strömmarna går och hur vågorna kommer att bryta. Att överhuvudtaget ta sig ut, förbi vågorna, fodrar erfarenhet, kunnande och teknik.

Väl ute vid "line up", bakom "breaket" (där vågorna bryter) andas man ut och ser sig omkring efter vart man själv vill "droppa in". Ute på line uppen mår man som bäst, här finns bara de riktiga surfarna. Härute sitter man sedan och väntar på sin tur och på den rätta vågen, härute frodas förväntningarna. Det är en speciell stämning här ute, det känns på något sätt heligt. Det bästa som finns är att sitta här ute med några vänner och tala om havet och surfing. Ibland kommer det in delfiner och leker med oss, de hoppar och simmar omkring oss för att sedan fånga en våg, precis som vi.

För att fånga en våg gäller det att man paddlar till precis rätt punkt, dvs dit vågen börjar bryta. På rätt plats inväntar man sedan den rätta vågen, när vågen närmar sig börjar man paddla och allt handlar då om fokus och total koncentration. När man sedan känner energin och kraften i vågen vet man att nu gäller det - förödmjukelse eller extas. När man lyckats "fånga" vågen gäller det att snabbt komma upp på brädan, med fötterna på rätt plats, och om att kunna läsa vågen och att utifrån detta styra brädan rätt. Vid "take off" (droppet) lyfts man upp i vattnet av vågen som reser sig långt över havsytan och det man nu måste lyckas med är att stående på brädan rida ner för den brant (face) som bildas på vågens framsida - det är brant och det går fort. Att rida på en våg är något fantastiskt, något obeskrivligt - det känns i hela kroppen, att sedan hålla sig kvar på vågen medan vågläppen slår över en och bildar en tub är det bästa en surfare kan tänka sig.

Misslyckas man, dvs får en "Wipe out", spolås man runt av vågen under vattnet. Detta gäller då man faller av vågen, inte lyckas dyka under den och/eller då man överraskas av en brytande våg ute på line up (större vågor bryter längre ut och inga vågor bryter likadant).

Att spolås är att dö en smula. Att spolås innebär att man hamnar i och under vågen vilket innebär att man sköljs runt ett par varv under vattnet. Det känns nog som om man vore tvätt vilken centrifugeras, kan jag tänka mig. Att spolås kan vara väldigt farligt beroende på att man helt förlorar orienteringsförmågan, man vet inte vad som är upp eller ner, samtidigt som man även riskerar att slå emot botten. Att spolås medför obönhörligen att man dras med, ned och runt runt.

5:2:3 Känsla

Känslan som avses handlar dels om själva kicken, om adrenalinet, om självförverkligandet, om lusten och dels om känslan av att befinna sig i ett kargt psykiskt landskap präglad av ovisshet och övergivenhet. Det är dessvärre lika svårt att beskriva denna känsla i ord som det är att beskriva t.ex. kärlek med ord. Känslan, liksom kärleken, finns ändå där - om än obeskrivbar. Jag älskar dig, betyder ingenting - men att verkligen älska (någon) betyder en hel del.

Bernad (surfare från Santa Barbara, USA) och Erik (surfare från Sidney, Australien) berättade en kväll (i mun på varandra) att;

”Även om man ibland blir mörbultad och känner sig värdelös så övervägs allt av den känsla man känner då man rider en våg, man känner sig då lycklig, stolt och fri - på riktigt. Man känner liksom en djup respekt. Folk undrar varför... men de förstår inte.. de förstår inte glädjen en surfare upplever, kanske beroende på att de saknar band till havet. Surfing skapar en särskild sorts människa. Om det finns dyningar och vinden är den rätta blir vi väldigt otåliga därför att vi vet att vi borde vara därute. Surfing är starkt vanebildande. Man måste helt enkelt ut och surfa för att bevara förståndet. Att surfa är att hänryckas, att surfa är allt, tiden står still. När man gjort något bra, t.ex. kommit ut ur en tub eller surfat en större våg än man normalt klarar, kan man leva på den känslan ett par dagar, kanske ett helt liv. Men ändå måste man ständigt få mer. Känslan är obeskrivlig...”

Känslan, att rida en våg, är något centralt och dyrkas av surfare därefter. Känslan beskrivs som otrolig och oslagbar, ibland jämförs den med orgasmen. För att utveckla det här med känslan lite mer kan jag, rodnande, påvisa att 80% av de Australiska surfarna (enligt en undersökning, vilken presenterades i Svenska Surfsport 1989) föredrar en bra vågridning före ett bra samlag.

Surfare utmanar ständigt allt större vågor och sig själva i strävan efter tillfredsställelse och i strävan efter att få uppleva den specifika känslan ett lyckat åk medför.

Känslan, att surfa, leder till ett sug. Detta sug beskrivs av många surfare som en drog. Jag erfor även att personer som levde nära en surfare ofta påtalade detta, t.ex. sade en kvinna i 25 års åldern att hennes surfande man ägnade sig betydligt mer åt surfing än vad han ägnade sig åt henne och deras förhållande (hon kallade sig själv för surfänka).

Denna beroendesituation, som så många surfare påstod att de befann sig i, leder enligt dem själva till att man lever ett enklare liv. Man lever för dagen och i väntan, sökan, efter den rätta vågen. Rob (surfare från Perth) berättade förtroligt att:

”En del människor lever sina liv utan mening, jag vet i alla fall vad jag väntar på”.

Känslan gör, liksom en drog, personerna ovilliga att utföra sådant som hindrar dem att uppnå känslan. Många av de surfare jag stötte på svor både dyrt och heligt att de aldrig skulle skaffa sig fast arbete eller familj. Surfare talar ofta om ”easy living” och står bakom begreppet ”hang loose”.

5:2:4 Frihet

En av anledningarna till att surfing fascinerar så många, även de som förblir drömmare på land, är att aktiviteten är intimt förknippad med frihet. En surfare berättade att surfing;

”Frigör dig mentalt - öppnar upp människor. Det finns inga gränser eller stoppljus. Fiskar har inga pass. Luften tränger sig igenom överallt. Vi är alla ett och samma”.

Att surfa innebär och kräver frihet. Frihet att själv bestämma över sitt liv och sin vardag - frihet gentemot allt.

5:2:5 Rädsla

Surfare tar ständigt risker för att få uppleva den specifika adrenalinkick och den obeskrivliga och överväldigande känslan i magen som droppet och vågridningen i sig innebär.

Louie (Australiensk surfare jag mötte vid Kirra Point, Australien) berättade att han så gott som dagligen kände att han sysslade med något han inte behärskade och att han ofta vid en ”wipe out (fall i vågen) bestämde sig för att gå i land för att sälja brädan och aldrig någonsin ge sig ut igen för att sedan finna sig själv liggande på mage, paddlande ut igen, direkt efteråt. Han berättade att han inte kunde sluta, att det var som en drog. Louie förklarade att han levde för surfing. Belöningen, känslan att rida en våg, övervägde allt. Riskerna och rädslan förklarade han var något som tillhörde surfandet, något som han trots obehaget inte skulle vilja vara utan.

Riskerna och rädslan tillhör inte bara surfing den tillför således även surfing något. Panik och rädsla är en naturlig och ofrånkomlig del i surfing.

Många av de surfare jag stötte på talade om att smärta är något temporärt medan ära är något som varar för evigt. Att vara vågsurfare innebär att man är beredd att ta stora risker;

”No guts no glory”. ”Go big or go home”.

De flesta surfare jag frågade bar på ärr efter fenor, rev och kollisioner. Jag kan således slå fast att surfare är riskbenägna och att surfing är något mycket farligt.

Under mina fältstudier kom jag ofta i kontakt med surfare vilka hade råkat ut för nära döden upplevelser i samband med att de varit ute och surfat.

Vid ett flertal tillfällen såg jag olyckor och hörde dagligen talas om personer som skadat sig på ett eller annat sätt i samband med att de råkade ut för vågor.

Även under själva skrivandet av arbetet, hörde och läste jag om dödsfall i samband med surfing.

Att det är en riskfylld aktivitet råder det inga tvivel om. För att överhuvudtaget kunna surfa måste man vara beredd på att ta risker. Havet och vågorna genererar en otrolig kraft, en kraft som man

behöver för att kunna surfa, vilken ideligen kräver offer och dödsfall (dödsfall får här en dubbelbetydelse - faller du av brädan så dör du).

Under mina fältstudier dog, i min vetskap, två surfare i min omgivning. Ofta kände jag själv paniken komma krypande och ofta hamnade jag i situationer som lika gärna kunnat sluta riktigt illa.

För att kunna utvecklas som surfare krävs det mod, mod att ständigt utmana större vågor, starkare strömmar, grundare rev samt mod att surfa bland hajar.

”There’s even something in the fear that attracts me. I kind of like the fear, eventhough I know it sounds veered” (Dwain, Rainbow beach, Australien).

På Bali, Sanur, pumpade det en dag in enorma vågor och badvakterna flaggade tidigt rött, dvs det rådde totalt förbud att vistas i vattnet. Att det ändå var fullt med surfare i vattnet förbryllade mig inte men däremot förbryllades jag över att de som valt att surfa denna dag inte gick i land då en av dem krossades mot det grunda revet och dog. Visserligen blev det tomt på vattnet en stund, men efter hand paddlade den ena efter den andra på nytt ut mot de enorma vågorna och över det grunda revet. Två timmar senare dog ytterligare en surfare. (Jag fanns inte själv på plats då detta inträffade men fick höra historien om och om från surfare som varit där under dagen).

Tomas (Surfare från Agnes Water) berättade att för honom handlade surfing om att ständigt utmana döden för att på så sätt vakna till liv:

”Riskerna jag tar leder till en otrolig tillfredsställelse, en glädje över att få leva”.

Hajar är något som man som surfare måste räkna med. Många av de bästa ”spotsen” ligger på platser där haj är vanligt förekommande.

De allra flesta, av de surfare, som jag frågade hade sett haj någon gång då de varit ute och surfat.

Under mina fältstudier var det dock endast en hajattack med dödlig utgång (mig veterligen). På frågan om de (surfarna) aldrig var rädda svarade en övervägande majoritet att det inte var något att bry sig om;

”If your number is up - it is.”

Ett gäng killar i 13 års åldern (Dicks beach, Australien) berättade angående haj för mig att;

”Hajar är inget att bry sig om! När vi såg haj sist? Igår, det cirkla en kring oss.. en kille av 5 gick iland, vi stannade. Här är det faktiskt lugnt men.... Bakom udden/klippan där (50-70 meter bort) kryllar det av haj. Men det är egentligen bara bra för där får vi alla bra vågorna för oss själva”.

I Vetenskapens värld (november 1997) står det att läsa att det årligen sker över hundra haj attacker och att dessa leder till, för människan, dödlig utgång i mer än hälften av fallen.

Surfing handlar således om att våga.

”Drop in or die”. ”Go big or go home”.

Jargongen upplevde och tolkade jag som ett sätt att förmå sig själv att våga mer. Ingen vill betraktas som feg. Dumdristighet däremot betraktades som något näst intill ädelt, desto galnare och farligare desto mer uppskattat och desto bättre respekt från de andra surfarna.

Det är inte ovanligt att surfare ger sig ut i vågor på över tio meter. Erfarenhet leder dock till ett kontrollerat risktagande. Men då det är havet som är elementet vilket sätter gränserna och bestämmer villkoren kan man aldrig vara riktigt säker.

Vågorna kan på många platser öka (från t.ex. en till tre meter) på bara några minuter. Stockar kan komma flytande (vilka kan vara förödande att kollidera med), strömmar skiftar ideligen i styrka och riktning, andra surfare kan komma i din väg, hajar och giftiga sjöormar är andra faror som surfaren själv egentligen inte kan råda över.

Innan man känner till vågornas rytm och deras ”inre väsen” samt strömförutsättningarna är det mycket som är oförutsägbart och därmed farligt. Var våg är olik den andra. Utan kunskap och respekt kan därför vågsurfing vara direkt livsfarligt. Men med kunskap och respekt utgör alla dessa risker en ”krydda”. Att surfa är en värdig utmaning. Att surfa är att utmana allt det som ett liv i tristess innebär.

Att vara orädd ingår i stilen. Hur man sen resonerar ”på riktigt” kan jag nog aldrig få svar på. Om jag går till mig själv vet jag att jag visst var rädd men att dragningen, längtan, efter att få rida en våg är starkare.

Samtidigt vill man inte heller visa sig sämre än de andra, att vara rädd föraktas. Att det föraktas är dock en sanning med modifikation, de surfare jag fick bäst kontakt med kunde ibland öppna sig och åtminstone hålla med om att de var rädda ibland, men det var inte något som avskräckte dem.

Att vara rädd är en sak men att sedan även rädslas rädslan är något mer, något man inte erkänner. Angående rädsla upptäckte jag att surfare ofta sade ett men handlade annorlunda. Vid ett flertal tillfällen hörde jag svepskäl för varför man inte gav sig ut då vågorna var riktigt stora eller någon sett haj, själv utvecklade jag detta till en konst.

5:2:6 Musik

Musik är en katalysator och en stämgauffel vilken har väldigt mycket gemensamt med surfing. Musik och surfing kompletterar varandra. Surfmusik liksom surfing är något personligt och därför även något individuellt - det är svårt att generellt säga vad som är surfmusik och vad som inte är det.

”Surfet kan vara helt beroende på vad för musik som spelas i bilen på väg till brytet; likväl är den mentala konditionen ett resultat av den musik du föder din själ när det är platt.

Så kallad surfmusik har jag personligen inte mycket till övers för. Den bygger mer på att vara radikal än själsfylld, och fungerar säkert bättre för skatare än för surfare. Självklart är det fullständigt individuellt vad som ger just dig styrka och lugn. Personligen är Tindersticks och Miles Davis en mjuk mental massage för mig just nu, och smeker mig längs kanten av ensamhet; ger mig ett klart synfält inför kommande surf. Att vara på rätt psykisk våglängd är lika viktigt som att vara fysiskt vältränad, när det äntligen går av.

Porno for Pyros är ett fascinerande band, med något absurda Perry Farel från gamla Jane´s Addiction i spetsen. Deras förra skiva "Good God´s Urge" föddes ur surfing, och skrevs bit för bit under en lång surfturné runt om i världen. Man behöver inte analysera skivan djupt för att upptäcka hur havet omsveper allt och alla.” (Andreas, svensk surfare och web redaktör på Blå rummet).

Sann surfmusik har själ, dvs den bygger på känslan att surfa och har samtidigt föddes därav. Porno for Pyros (vilka utgör ett bra exempel) figurerade på Surfrider´s Foundation´s kompilationsplatta "Music for Our Mother ocean" som släpptes förra året, som en ”fundraiser” till deras ekologiska kamp. De dyker även upp till uppföljaren som släpps i skrivande ögonblick: MoM II. Övriga band som surfraider´s foundation valt att lansera som surfmusik är bl a: 311, Beach Boys, Pennywise, Counting Crows, Gary Hoey. (Inkomsterna går till ett, speciellt för surfare, livsnödvärdigt ändamål - rena hav och kuster).

Riktig gammal hederlig surfmusik finns det inte mycket kvar av. Karakteristik, gammal surfmusik, är sådan som bl.a. Beach Boys, Gary Hoey, Dick Dale och Surf City Rebels framförde.

Det svenska surfbandet Barbwires är ett band som verkligen anammat idén att vara ett surfband för och av surfare. Gruppens koncept innefattar allt från hawaiiishortor till genuint surfing - för och av surfare.

5:2:7 Vågen

Surfare älskar vågen lika mycket som de ibland hatar den. Vågor berör surfare på ett helt annat sätt än den berör andra. Mellan surfare och vågen finns ett påtagligt band. Mellan surfare och vågen finns ett livslångt konfliktfyllt äktenskap av hat-kärlek. *Det* finns där. Surfare lockas till vågorna och säger själva att de är beroende av dem.

För att bemästra konsten att vågsurfa måste du ha vågen inom dig. (Rick - Rainbow beach Australien)

Vågen låter sig ibland besegras, ibland inte. Vågen är surfarens moder, en moder surfaren är beroende av och alltid kommer att vara beroende av. Vågen är en livets, rörelsens och känslornas moder för surfare. Vågen betraktas och beskrivs som erotisk, inbjudande och lockande men samtidigt även som avskräckande och hotfull och ibland rent av som elak.

Surfare kan mycket om vågor. Bland surfare finns det en begreppsmässig precision avseende beskrivningen av olika vågor, dess rörelse och dess inre väsen. Ingen våg är den andra lik. Vågor är som fingeravtryck, som snöflingor. När surfare talar om individuella vågor, talar de om dem i termer som fiender eller vänner.

5:2:8 Surfaren och gruppen

Även om surfandet ofta sker i grupp talade många surfare om att det mer handlade om en själv och havet och om att man inte jämför sig med andra därför att det handlar mer om att själv finna balansen och harmonin. Där ute bland vågorna är du alltid ensam, även om man är flera surfare ute. Det är i alltid upp till dig själv hur det går.

På land samverkar man dock mer, subgrupper uppstår spontant, där ”alla” är ganska lika vandra till utseende och stil. Man kan inte ”snacka” sig in i dessa grupper utan måste visa vad man ”går för”, på vattnet, för att få tillträde.

Surfare på land ”syns”. En surfare, lite allmängiltigt uttryckt, klär sig på ett visst sätt, rör sig på ett visst sätt, har en viss sorts bil och kan därför med ett tränat öga direkt pekas ut. Klädstilen är ofta ”loose”, lite skitig och trasig. Stora boardershorts och en gammal surf T-shirt är rätt. Dreadlocks är inne, långt stripigt eller två millimeters hår duger. Detta är dock en grov generalisering, regeln har självklart undantag.

Attityd är allt. Attityden kommer av sig självt, det jag själv tyckte var ”stöddigt” eller tillgjort gjorde jag själv två veckor senare. Detta gällde även Johan och Linda.

Bland surfare kunde jag även ana ett otydligt men ändå så viktigt ”dolt” normsystem. Det finns ett regelsystem att hålla sig till. Det gäller att veta vad man får göra och inte minst vem som får göra vad.

Påtagligt var även den hierarki som rådde bland dessa individer, inte minst ute på vattnet. Bäst går först samtidigt som även ”locals” (personer från spotet (platsen)) har ett visst företräde. I vår Australienska reseguide stod detta till och med omnämnt;

”While sharks might worry you, problems are more likely to come from the local surfers who form tight-knit cliques with very protective attitudes towards their beaches - they are not a particularly welcoming crowd”
(Daly med flera 1993)

Att bryta mot dessa normer straffas direkt. Den gång då jag själv experimenterade lite med detta genom att bryta mot regeln om företräde, genom att ”droppa in” (ta vågen) före en bättre surfare från platsen, straffades jag först handgripligt och sedan genom utfrysning (vi lämnade platsen redan samma dag).

Det är viktigt att tänka på att havet och vågorna ideligen förändras, där man ena stunden paddlade ut kanske vågorna bryter som bäst lite senare och bör därför undvikas vid utgång. Även detta är en oskriven lag som man måste beakta, kommer man i vägen tas ingen hänsyn.

Det tog mig lång tid att lära och se dessa normer och mönster. Det är viktigt att känna till detta, vilket är något som inte riktigt kan förklaras men som däremot måste upplevas och förstås. Det handlar om ”tyst kunskap” och om förmågan att ”läsa havet”.

Något som jag anser vara specifikt med just surfkulturen är att det är så många ”icke surfare” som tar efter, härmar, stilen. De som utger sig för att vara surfare, utan att faktiskt vara det, verbalt eller symboliskt (användare av surfarnas egna attribut och märken), kallas för ”posörer” och fryses effektivt ut.

På frågan om vem som är surfare och vem som inte är det svarade Erik (surfare från Sidney) att:

”Surfare är endast den som sett rädslan i ögonen och samtidigt har vågen inom sig”.

Jag upplevde även själv att det endast är surfare som vet vilka som är det och vilka som inte är det. Efter att ha ridit en våg och känt att du har kontroll över något till synes okontrollerbart, havet, din bräda och känt samspelet mellan dig själv och vågen, då vet du.

Att vara surfare uppfattade jag vara något som man ”är” dygnet runt och i alla situationer. Många av de surfare jag frågade vad de var svarade att de var surfare och inget annat.

Erik (surfaren från Sidney) berättade i förtroende att han utbildat sig till ingenjör men att det inte var något han ville att man skulle prata om, han var surfare och inget annat.

Jag reflekterade även över att man i ”surf sammanhang” aldrig (eller åtminstone väldigt sällan) pratade om vad man var (i vardaglig mening), dvs vad man arbetade med, eller hur livet skulle se ut i framtiden. Däremot talade man ofta om den ändlösa sommaren, att få resa runt och bara surfa (surfari) samt om hur hemskt det måste vara att ha ett ”Svensson” liv.

Mentaliteten handlade mycket om att man måste våga offra allt för att nå harmoni, dvs få surfa den rätta vågen. Att vara surfare verkade innebära att man hade en roll att leva upp till, är man surfare så är man det och inget annat.

Visst fanns det de som surfade utan att vara surfare, dvs de som endast såg surfandet som en aktivitet, men det var inte dessa jag avsåg att undersöka.

Man skulle förenklat kunna uttrycka det ungefär så här; det finns windsurfande surfare men inte surfande windsurfare. Alla kan ha stilen, gammal som ung, man såväl som kvinna, fattig såväl som rik, men ändå har alla den inte. Låter det kryptiskt?

Vad jag menar med detta är att de som surfar utan att ha stilen är de som inte lever för det och därför inte ser sig själva som surfare utan som något annat, t.ex. kamrer, rockstjärna eller ansvarstagande familjefar.

Jag fann även att surfare, oberoende av nationalitet, region eller kulturell bakgrund, alltid hade mycket gemensamt. Samtalsämnen verkade vara de samma oberoende av var i världen man än befinner sig.

Något som verkligen fascinerade mig var deras, surfarnas, kunskap om havet, vindarna och vågorna.

Det var ungefär samma samtalsämnen var man än befann sig, det som ständigt diskuterades var havet och vågorna samt vart man skulle resa för att få uppleva de bästa förhållandena.

En annan sak jag reagerade på var alla ”fackuttryck” och special termer surfarna använde sig utav. I samband med att t.ex. haven, vågorna och lågtrycken diskuterades kunde man förstå att många av surfarna verkligen besatt djupare kunskaper då de verkligen diskuterade detta utifrån fack och vetenskapliga termer. Samtidigt fascinerades jag även av det ”skapade”, specifika, språket som användes. Surfarna har t.ex. termer för sådant som rör vågorna och vattnet som ”oinvigt” folk aldrig skulle kunna förstå. De flesta av dessa termer och uttryck är nödvändiga för att som surfare överhuvudtaget kunna förklara och ge uttryck för det som avses.

Gemensamt för alla de surfare jag stötte på var även ödmjukheten inför havet och dyrkan av det samma. Dyrkan ter sig som något näst intill religiöst. Man älskar havet och respekterar det. Som surfare måste man vara beredd på att havet inte bara ger utan att det även tar. Att surfa kräver respekt, havet visar tydligt var gränsen går. Att inte respektera havet, eller sin egen förmåga, innebär döden eller åtminstone smärta och förödmjukelse.

En av de surfare som jag kom närmast (Bernad, USA) berättade för mig att för honom handlar surfing om gemenskap såväl som om individuell sökan efter lycka. Att surfa leder frivilligt eller ofrivilligt till att man tvingas leva ett primitivt liv vilket i sig medför gemenskap.

”Bor man i en bil på en parkering tvingas man till umgänge och lär sig med tiden även att gilla det. Men samtidigt som man egentligen inte skulle kunna leva utan alla andra så existerar inte något annat än en själv och havet när man väl är där ute. Visserligen gör det surfandet roligare om man är några stycken som sitter ute på breaket, men i slutändan handlar det ändå om en själv. Det här är svårt att förklara för en utomstående, de kan inte förstå vad koncentration och fokuseringen på en själv och havet innebär eller vad det medför. Att surfa är för mig som att meditera, jag menar man mediterar ju ibland i grupp men ändå gör man det individuellt och därför ändå inte i grupp” (Bernad).

Samtidigt berättade han även att det var just därför som gruppen var så viktig;

”Den är som en familj där man tar hand om varandra”.

Jag upplevde det själv som om gruppen var viktig därför att själva väntan, diskussionerna, antagandena, prognoserna, och teorierna i sig var en viktig del av livet, något som måste diskuteras. Gruppen stärker ju som bekant även ens egna identitet, och detta upplevde jag även här vara något av en sanning.

Då vi själva kom till en ny plats och visade upp den rätta stilen blev vi ofta till del i en grupp och omvänt inte till en del i en grupp av och med surfare utan stilen och attributen.

Att vänta på vågor är, rent krasst, en sysselsättning som angenämast utövas i grupp. Att vänta har dock utvecklats till något mer i sig självt, att vänta innebär umgänge och gemensamt sökande och längtande istället för som annars, när det finns vågor, individuellt sökande.

5:2:10 Hjältar (visst) finns dom

Under mina fältstudier fick jag ofta höra talas om surfare vilka sågs som hjältar. Tom Carrol och Gery Loopes samt Kelly Slater var de personer som oftast kom på tal. Olika surfare har olika personer som förebilder, precis som vi, dvs du och jag, har olika förebilder.

En annan surfare som det ofta talades om var Eddie Aikau. Eddie beskrevs ofta som tidernas mest legendariska surfare. Eddie Aikau, av polynesisk/hawaiiansk härkomst, var under 70/80 talet inte bara badvakt utan även surfkung - kung av North Shore. Trettio år gammal blev Eddie uttagen till en amerikansk motsvarighet till Thor Heyerdahls expeditioner; att i historiskt syfte segla samma väg som urfolket från Honolulu till Tahiti. Expeditionen hamnade dock i en kraftig storm och flotten kappsejades varpå Eddie erbjöd sig att på sin bräda, miltals från land, paddla i väg för att söka efter hjälp. En räddningshelikopter nådde slutligen expeditionen och alla räddades - alla utom Eddie. Ett klassiskt surf-klistermärke påminner än i dag om honom och hans mod - Eddie would go.

Dessa hjältar, de som nämnts ovan samt många andra, har hög status. De är personer som "vanliga surfare" ser upp till, man vill ha likadana brädor, likadana kläder etc. Dessa hjältar skapas förvisso av surfarna själva men egentligen kan jag inte riktigt förstå varför, devisen jag hörde så många gånger löd ju;

"Ingen är kung alla är hjältar".

En tänkbar förklaring till att dessa hjältar skapas och därmed existerar som just hjältar kan nog härledas till att det idag finns en kommers kring fenomenet surfing. Surfkläder är modernt, kläder med surfmärken är minst lika dyra som andra exklusiva märken – en quicksilver tröja kostar ungefär lika mycket som en boomerang eller lacoste tröja.

Surtidningarna runt om i världen är inte heller sena att skapa hjältar, hjältar säljer nog!.

Surfers magazine hade t.ex. en tävling under vintern 98 (då vågorna är som störst på Hawaii) vilken gick ut på att den som fotograferades på den största vågen vann. En kille som i sitt försök att vinna denna tävling dog då han surfade en enorm våg hyllas idag världen runt som just hjälte. Taylor Knox, vinnaren, som paddlade in i en över femtio fot stor våg på Todos Santos, Baja California blev inte bara \$50 000 rikare, han blev också hjälte.

Även fast jag tänkt att lämna mitt surfari 98 utan hänseende kan jag här drista att detta var något som surfare under sommaren 98 ofta talade om. Detta gjorde dom klivna, förvisso kanske resonemanget nu saknar vetenskapligt värde då det nog kan vara så att jag inte verkade så objektivt som jag borde – men visst tyckte de att det var lite dubbelt med all den här publiciteten kring surfing. Det handlade ju först och främst om havet och en själv – inte om havet, en själv och vad andra tyckte eller såg.

Jag kan därför inte riktigt avgöra om surfingen är så unik som jag först trott. Det kanske inte alls var så att det handlade om något ädlare, något utöver ... Mer om detta längre fram.

5:2:11 Prolog

Avslutningsvis vill jag bara visa på Gill Meechams, boende i ett område där det surfas mycket, syn på surfare då jag tycker att det i all sin skepsis och enkelhet på ett bra vis visar på vad surfing handlar om, eller ... vad det inte handlar om och därför just handlar om!

Även om hon inte riktigt har förstått så ställde hon sig ändå de ”rätta” frågorna. Hennes berättelse löd ungefär så här;

”-Man går upp när solen kryper upp över bergen och slutar först vid solnedgången. Huset ska skötas, mat ska lagas åt personalen och folk som kommer hit och sen så måste även turiststugorna hållas i ordning så att folk kan flytta in. Inte nog med allt detta, jag hjälper även min man när det behövs t.ex. varje år då fåren ska klippas. Jag undrar verkligen hur surfarna kan leva så där var dag, vecka efter vecka, månad efter månad utan att göra någonting. Visst fiskar och simmar de och surfar..men dagen har många timmar och jag undrar hur de undgår att bli uttråkade. De gör ju samma sak varje dag. Jag tycker att man ska engagera sig i livet, inte bara sitta på en strand. Vid dagens slut vill jag kunna säga det här har varit en underbar dag, idag gjorde jag det och det. Den känslan kan väll de aldrig känna”.

Teori

6:1 Teoretiskt upptäcktsresande

Det räcker inte med att upptäcka och därför avser jag här att bevisa, verifiera och påvisa teoretiska förklaringar till det jag upptäckt. Jag vill på detta vis således förankra mina data, empirin, teoretiskt samtidigt som jag även har för avsikt att behandla texten härom reflektivt.

Det som jag här avser att presentera utgör således något som skulle kunna liknas vid en tankemässig utredning och en tankekonstruktion, åtminstone är det min avsikt. Det som jag här avser att påvisa är således resonemanget om hur man teoretiskt kan gripa sig an en verklighet, en verkligheten som jag blottlagt under mina fältstudier.

Ingen teori förutan metodologi! Metodologiskt avsåg jag, vilket jag redogjort för tidigare, att följa Derek Layders (1993:72) forskningskarta. Teoretiskt avser jag däremot att vara öppen, öppen för allt, empirin bestämmer teorin - inte tvärtom.

Denna avsikt medför därför att det som jag först kommer att presentera avser det som skedde på mikronivån, dvs det som rör den egna identiteten och individernas sociala erfarenheter, för att sedan, successivt, föra upp det teoretiska resonemanget mot det mer storskaliga och samhälleliga perspektivet, dvs makronivån. Den givna gången borde därför bli att först gå från det som rör identitet och sociala erfarenheter, för att sedan se till den sociala verksamheten, för att längre fram studera den mellanliggande sociala organiseringen för att slutligen ta sig an resonemanget avseende social organisering.

Jag avser således att här betänka och begrunda sträckningen mellan motsatser och den sociala teorin. Beroende på att jag avser att röra mig på både individ såväl som samhällsnivå kommer jag att stöta på ett grundläggande problemet inom sociologin, nämligen den grundläggande dualismen mellan mikro och makro. Är det individerna som skapar samhället eller är det samhället som skapar individerna?

Enligt dialektikens rörelselag finns en, i naturen inneboende, konflikt mellan motsatsförhållanden och man måste därför söka efter jämnlägen och balans. Förnyelse som innebär radikala förändringar beledsagas oftast av friktion mellan krafter som verkar i dess riktning och krafter som går emot. Friktionen ifråga finns inom individen, inom gruppen, i organisationerna i dess helhet och mellan gruppen och individen och systemet samtidigt som den finns på samhällsnivån mellan intressegrupper, yrken, kön, generationer etc likväl som den finns mellan den enskilde och samhällets normer.

Världen utgörs av det mönster av meningsfulla relationer där en människa lever och som hon medverkar till att utforma. Denna värld har förvisso en objektiv realitet men samtidigt står denna värld, ständigt, i ett inbördes förhållande till individen, det försiggår således en dialektisk process mellan världen och jaget och jaget och världen. Den ena polen förutsätter den andra och det går inte att förstå eller tolka det ena om vi/man utesluter det/den andra och därför har jag inte heller gjort det.

6:2 Individ/Samhälle

Allt fler människor slänger sig ut från höga höjder, brofästen och flygplan. Andra klättrar upp för lodräta berg och klippor, en del åker skidor i närmare 200 km/h och vissa vågsurfar.

Varför tar då dessa personer dessa risker, vad innebär vågsurfandet för individen, vilka bakomliggande faktorer finns, hur kan man förklara detta sett dels i ett större och dels i ett mindre/snävare perspektiv (dvs sett i vad Mats Ekholm kallar för inre respektive yttre verklighet) och skulle man kunna förklara detta teoretiskt.

Personligen tror jag att man dels kan anlägga ett större samhällsperspektiv och dels ett individperspektiv i jakten på tänkbara och rationella förklaringar angående detta. Inte minst genom att begrunda vad det är som försiggår i vårt postmoderna samhälle och hur detta i sin tur påverkar dess invånare.

George Klein (Csíkszentmihályi 1985:9) påstår att någon skulle ha sagt att människan är ett meningssökande däggdjur, samtidigt som han frågar sig hur meningsfulla våra liv då egentligen är. Vår biologi förutsätter ett aktivt liv och därför har vi försetts med en mångfald av färdigheter men vår sofistikerade storhjärna och inte minst vårt ständiga sökande efter meningsfulla aktiviteter har, under de sista mikrosekunderna av vår existens, utvecklat en teknologi som har omvandlat oss från högaktiva varelser till passiva mottagare av allehanda "underhållning". Man kan anta att tillvaron tidigare skulle kunna betraktas som meningsfull p.g.a. att det då mer handlade om överlevnad, om konkreta hot och om reella möjligheter - i dag har allt liksom lösts upp.

Det nya livet har berövat oss en stor del av den självklara mening som den långsamma anpassningen till vår naturliga miljö har fört med sig. Vi producerar allt mindre (konkret sett) och konsumerar allt mer - jag upplever det som om vi, därför, existerar mindre och mindre

Rörande detta bör det dock nämnas att det finns "motståndsmän", dvs personer som är ovilliga att bli konsumenter av allt det som bjuds och som därför är på ständig jakt efter nya aktiviteter, liksom det hos var och en av oss finns tillfällen då vi bjuder på motstånd.

Det är dock inte alldeles enkelt att bjuda på motstånd eller att hitta den rätta uppgiften. Etablerade rutiner och det moderna livets noggrant reglerade begränsningar bjuder i sin tur, i sig självt, på motstånd. Enligt Klein (Csíkszentmihályi (1992)) pendlar vi därför ofta mellan två poler av meningslöshet, inte minst p.g.a. att om vi väljer uppgifter som överstiger vår förmåga känner vi ångest och om vi å andra sidan väljer en uppgift som ligger under vår förmåga känner vi oss snabbt uttråkade.

En sådan uppgift, krävande och därför meningsfull som vi tror oss klara av, leder till att vårt självförtroende växer, till engagemang och därför ändras hela vårt medvetande. En dylik uppgift leder till, eller kan åtminstone leda till, att vårt sinne för tiden försvinner samtidigt som vi uppfylls av en sällsam eufori - till att vi blir lyckliga. Jag anser att surfing är en sådan aktivitet vilket jag här nedan därför avser att förankra teoretiskt, samhällsperspektivet och dess eventuella löslighet och inverkan tar jag mig an först längre fram.

Den egna identiteten och individens sociala erfarenheter

7:1 Den inre verkligheten

Det som jag här, i detta kapitel, avser att titta närmare på, teoretiskt, är surfarnas sociala erfarenhet och egna identitet. Detta för att skapa en förståelse för hur detta påverkar och påverkas av det som jag sedan, längre fram, kommer att presentera. Samtidigt har jag för avsikt att se till huruvida identiteten och den sociala erfarenheten integrerar med individernas unika psykiska biografi.

7:2 Själva Självet

Men först, vad står själva självet för? Självet skulle förenklat kunna beskrivas som en del av medvetandehållet då självet aldrig avlägsnar sig långt från uppmärksamheten. Självet skulle även kunna ses som den varelse som bestämmer hur den psykiska energi som skapas i nervsystemet ska användas.

Csikszentmihályis (a.a sid 55) skriver rörande detta resonemang att:

”Självet innehåller allting som passerat genom medvetandet: alla minnen, handlingar, önskningar, njutningar och smärtor vi varit med om innefattas i självet. Och mer än allt annat står självet för den hierarki av målsättningar som vi steg för steg har upprättat under vårt liv. Självet hos den politiske aktivisten kan bli omöjligt att skilja från hans ideologi, självet hos en banktjänsteman kan bli uppfyllt av hans investeringar”.

Detta är dock, i allra högsta grad, något omedvetet. Vi tänker inte på oss själva på det viset. I varje givet ögonblick är vi bara medvetna om en bråkdel av allt detta. Csikszentmihályis (a.a) hävdar även att vi för det mesta förknippar vårt själv med kroppen. Hur medvetna vi än är om självet så är det på många sätt den viktigaste delen av medvetandet beroende på att det representerar symboliskt både medvetandets totala innehåll och mönstret för dess inbördes relationer.

Medvetandet är således inte ett enkelt linjärt system, utan ett system där det råder en cirkulär kausalitet. Uppmärksamheten formar följaktligen självet och självet styr å andra sidan uppmärksamheten.

7:3 Den gåtfulla passionen

I mina fältanteckningar återkommer oavslåtligen begreppet känsla. Surfarna som jag levde med förklarade ofta att surfing var förenat med en viss känsla, en känsla som var central och något som de inte kunde leva förutan. Begreppet känsla utgör således ett av empirins viktigare begrepp och förtjänar därför följaktligen en teoretisk anblick.

Känsla:

”Ett lust eller olustbetonat medvetenhetstillstånd i samband med sinnesförnimmelser och föreställningar. Jämför emotion och affekt”. (Bonniers lexikon 1977)

Författaren Mihály Csíkszentmihályi (Perspectives in Biology and Medicine, 1985) resonemang om *flow* är intressant att beakta i sökandet efter svaren till vad som driver personer att så aktivt söka en viss känsla, i mitt fall den specifika känslan av att surfa/rida på en våg.

Csíkszentmihályi (a.a) hänvisar till en annan författare, Peter Wyden, som i en nyligen publicerad redogörelse för kärnvapenkrigets historia frågar sig varför människor än i dag ägnar sig åt att utveckla massförstörelse vapen. I redogörelsen går Peter Wyden förbi de uppenbara svaren och konstaterar istället att vetenskapsmännen och teknikerna arbetar med detta ”därför att det är så roligt”. Det roliga beskrivs ligga i att utmaningarna leder till tillfredsställelse, varpå Csíkszentmihályi framt konstaterar att det vore något av en ödets ironi om mänskligheten skulle utplåna sig själv därför ”att det var så roligt”.

Den förnuftsmässiga irrationalitet som styr en så stor del av våra handlingar är farlig just därför att den är så lustbetonad. Csíkszentmihályi (a.a) citerar W.B Yeats, stridsflygare under andra världskriget, som grubblande över varför han riskerade sitt liv i jakt på fiender, som han egentligen inte hade något otalt med, vilken inte kan finna ett bättre svar än: ”...En ensam ilning av glädje ledde till detta tumult bland molnen”.

Vidare står det även att läsa att de soldater som överlevde vietnamkriget ofta erinrar sig tiden vid fronten som den mest intensiva och upplivande perioden i deras liv. Mihály Csíkszentmihályi (a.a) konstaterar därpå att den enkla klarheten i situationer som betyder liv eller död, där var rörelse är meningsfull och målinriktad, innefattar en oerhörd och stimulerande kraft.

Jag begrundar detta (ovan) och inser, eller åtminstone anser, att detta faktiskt har praktisk relevans även för de surfare jag studerade, en ensam ilning... Resonemanget om liv och död stämmer också in på mina respondenters förmenta uttryck av vad de sysslade med.

Mihály Csíkszentmihályi (a.a) påstår att detta, se resonemanget ovan, är motivet till en stor del av dagens brottslighet, dvs det handlar inte alltid om en brist på medel utan även, ibland, om den brist på upplevelse av lust och spänning som gärningsmannen får utav själva handlingen. En ung brottsling citeras:

”Om du kan visa mig något som är lika kul att göra som att bryta sig in i ett hus om natten och baxa ut hela klabbet, medan folk fortfarande ligger där och snarkar, ska jag gärna gå över till det i stället”.

Csikszentmihályis (a.a) konstaterar rörande den unga brottslingens uttalande att det skulle vara betryggande om man kunde fördöma allt sådant som snedvridna och omänskliga avvikelser från det normala, det vore till och med en lättnad om man kunde erkänna att sådana bevekelsegrunder tillhör våra nedärvda instinkter, förutsatt att de är något vi börjar lägga bort och så småningom kan växa ifrån. Mera oroväckande däremot, erfar Csikszentmihályi, är tanken på att dessa dunkla impulser skulle vara intimt förknippade med de mänskliga egenskaperna vetgirighet, kreativitet, vilja att bemästra nya utmaningar och förmågan att utvecklas, dvs egenskaper som vi är så synnerligt stolta över.

Om vi då nu ser närmare på upplevelsen (eller ”känslan”) av att ha roligt är det ändå just denna slutsats som vi nödgas dra. Det som pågår i inbrottstjuvens medvetande vid brottets höjdpunkt är omöjligt att särskilja från stridsflygarens ”ilning av glädje, eller vapenkonstruktörens glädje då han övervinner ett svårt tekniskt problem. Det handlar, enligt Mihály, om samma upplevelse som en konstnär får när han/hon arbetar på med ett verk och samma känsla en idrottsman har under ett lopp. Det är på ett liknande sätt alpinister förklarar varför de klättrar, vetenskapsmän beskriver forskningsprocessen eller kirurger talar om att svåra operationer känns ”som att ta narkotika”. Betänk här att flera av mina respondenter talade om att aktiviteten surfing var som en drog de blivit beroende av och därför ideligen var i behov utav samtidigt som de även berättade att det de sysslade med var något estetiskt och att aktiviteten krävde fokusering.

Csikszentmihályis (a.a) slutsats härom blir därför att alla dessa aktiviteter har det gemensamt att de framkallar ett tillstånd av vidgat medvetande vilket är så lustfyllt att man ofta inte behöver någon annan belöning för det man gör än att få upprepa upplevelsen. Denna slutsats känns naturlig att jämföra med mina respondenters resonemang om soulsurfing, visst är det samma sak de talar om, vidgat medvetande och upplevelsens totala betydelse. Att det inte behövdes någon annan belöning än att få upprepa upplevelsen var i allra högsta grad gällande även för mina respondenter, det var ju detta de levde för.

7:4 Känslans struktur

Vad är det då för betingelser som bidrar till att framkalla glädje och lust. I en serie undersökningar som Csíkszentmihályi (1992) arbetat med sedan 1986 (vilka redovisas betydligt utförligare i Csíkszentmihályi (1975) och Csíkszentmihályi och Csíkszentmihályi (1988)) har han intervjuat hundratals människor som borde veta detta, dvs konstnärer, idrottsmän, schackspelare, dansare, alpinister etc. Med utgångspunkt från dessa personers berättelser hoppades Csíkszentmihályi och de andra som arbetade med uppgiften att kunna rekonstruera upplevelsens huvudsakliga struktur. De gjorde efterhand om samma undersökning med mera "normala" urvalsgrupper: högre tjänstemän, gymnasieelever, sekreterare, arbetare vid löpande band och några grupper med äldre personer. Det visade sig då att undersökningarna överensstämde förbluffande väl när det gällde att beskriva hur det känns att ha roligt och vad det är som gör upplevelsen så givande. Csíkszentmihályi (1992) kallar denna känsla för *flow*.

Upplevelsen av *flow* kännetecknas av djup koncentration kring en avgränsad grupp av stimuli, eller sinnesintryck, som individen själv ser som relevanta. Sådan stimuli kan, enligt Csíkszentmihályi (a.a), vara t.ex. motspelarens serve för en tennisspelare, en viss tonbild för en kompositör, eller patientens anatomi för en kirurg. Koncentrationen är det som hindrar en person från att ägna en tanke åt, eller ens lägga märke till, sådan stimuli som för tillfället är irrelevant avseende uppgiften. Det är detta som gör att t.ex. en schackspelare inte märker att han har huvudverk eller en sprängfull urinblåsa förrän efter avslutat spel, det är först efter avslutandet av aktiviteten som medvetandet om det fysiska tillståndet återvänder. En sådan intensiv koncentration underlättas till en del av att aktiviteten har en klar målsättning och ger tydliga signaler om resultatet, enligt Csíkszentmihályi (a.a).

Alpinisten som hänger i en lina vet precis, eller borde i alla fall veta, vad han/hon har att göra och har samtidigt hela tiden klart för sig vilka rörelser som är nödvändiga och vilka som inte är det för att nå målet liksom en vågsurfare vet vad som händer om han eller hon agerar på ett felaktigt sätt.

Koncentrationen kring några få hanterbara och klart strukturerade handlingar leder till ett totalt uppgående i uppgiften, man har ingen uppmärksamhet till övers för att tänka på livets vanliga problem, eller ens på sig själv annat än i relation till det man just aktivt sysslar med.

Om man sedan betänker min empiri kan man se att detta även i mitt fall har praktisk relevans, Bernad (surfare från Santa Barbara, USA) och Erik (surfare från Sidney, Australien) berättade ju för mig att:

"Även om man ibland blir mörbultad och känner sig värdelös så övervägs allt av den känsla man känner då man rider en våg, man känner sig då lycklig, stolt och fri - på riktigt. Man känner liksom en djup respekt. Folk undrar varför... men de förstår inte.. de förstår inte glädjen en surfare upplever, kanske beroende på att de saknar band till havet. Surfing skapar en särskild sorts människa. Om det finns dyningar och vinden är den rätta blir vi väldigt otåliga därför att vi vet att vi borde vara därute. Surfing är starkt vanebildande. Man måste helt enkelt ut och surfa för att bevara förståndet. Att surfa är att hänryckas, att surfa är allt, tiden står still. När man gjort något bra, t.ex. kommit ut ur en tub eller surfat en större våg än man normalt klarar, kan man leva på den känslan ett par dagar, kanske ett helt liv. Men ändå måste man ständigt få mer. Känslan är obeskrivlig..."

Csikszentmihályi hävdar att människor alldeles glömt bort tiden och samtidigt förlorat varje uns av osäkerhet eller tvivel på sig själva och andra jag-relaterade bekymmer som är vanliga i vardagliga situationer, där målsättning, resultatsignaler och koncentration har en lösligare och mera motsägelsefull struktur. Stundom leder detta till en känsla av övermänsklighet, av att uppgå i en verklighet som vida överskrider personens normala begränsningar. Undersökningen visade även att respondenterna beskriver flow-upplevelsen som en spännande, självförverkligande, njutningsrik - en upplevelse som är sin egen belöning snarare än ett medel att vinna någon yttre belöning. När jag läser detta nickar jag instämmande - så uppfattade jag att det förhöllt sig för mig och för mina respondenter.

Vad som är att betrakta som *flow* och vad som inte är det är helt beroende på individuella förutsättningar. Det är inte endast den kulturellt godtagbara arten av aktivitet som avgör om den blir lustfylld eller inte, det är betydligt subtilare faktorer som spelar in i växelverkan mellan aktivitetens objektiva struktur och utövarens subjektiva bild där av. Även den som utför något tillsynes "tråkigt" kan ibland uppleva *flow* likväl som den som sysslar med något "roligt" inte alltid upplever *flow*.

De strukturella element som karakteriserar förekomsten (uppkomsten) av *flow* är bland annat att det är nödvändigt att ha något att göra, att utnyttja tillfällena till handling eller utmaningar, det handlar även om att personen i fråga måste besitta lämpliga färdigheter eller kapacitet nog att klara av utmaningen.

Då den utmanande uppgiften och den egna förmågan balanserar varandra, brukar situationen framkalla en upplevelse av naturlig motivation. Om uppgiften däremot kräver något utöver den egna förmågan resulterar det i stress och ångest. Om det däremot är förmågan som ligger på en högre nivå än uppgiften blir vi uttråkade.

Tillika balansen mellan den egna kapaciteten och uppgiftens svårighetsgrad utmärks en aktivitet med *flow* av klara regler och mål vilka ger klara signaler om resultatet. Alla de stimuli som är relevanta för aktiviteten är klart begränsade till att underlätta koncentrationen vilket leder till att en flow-aktivitet skapar en egen värld där människor agerar med ett enormt engagemang och utan några tvivel på sig själva, hävdar Csikszentmihályi (a.a).

Detta skulle således kunna vara en av förklaringarna till varför mina respondenter uppfattade och upplevde aktiviteten surfing som något väldigt viktigt och centralt i deras liv. Att vågsurfa kan antagligen leda till att man upplever *flow*.

Viktigt i sammanhanget är dock att betänka att vilken aktivitet som helst kan framkalla *flow*. Csikszentmihályi (a.a) hävdar t.ex. att det inte endast är den kulturellt vedertagna arten av aktivitet som är avgörande för om aktiviteten ska upplevas som lustfylld eller inte, det är enligt nämnd författare betydligt subtilare faktorer som spelar in i växelverkan mellan aktivitetens objektiva struktur och den eller de agerandes subjektiva bild därav. Att göra något som man brukar tycka är roligt är inte alltid roligt liksom något som man brukar uppfatta som tråkigt ibland kan vara roligt. Alltså kan det tråkiga vara roligt, åtminstone om det uppfyller ovanstående kriterier.

Njutningens fenomenologi (avseende förhållningssättet till studiet av upplevelsen, influerat av t.ex. Heidegger (1962, 1967), Sartre (1956) och Shutz (1962)) har, enligt Csíkszentmihályi (a.a), i huvudsak åtta komponenter, åtta komponenter som surfing enligt min undersökning innefattade. I Csíkszentmihályis undersökningar (a.a sid 72) visade det sig att när en människa reflekterar över hur det känns när hennes upplevelser är som mest positiva nämner hon åtminstone en och ofta samtliga av dessa åtta komponenter.

För det första uppstår upplevelsen vanligtvis när vi står inför en uppgift som vi har möjlighet att klara av. För det andra måste vi kunna koncentrera oss på vad vi gör. För det tredje och fjärde är det för det mesta möjligt att koncentrera oss därför att vår uppgift har klara mål och ger oss omedelbar feedback. För det femte, handlar vi i ett djupt men otvunget engagemang som befriar medvetandet från vardagens bekymmer och frustrationer. För det sjätte ger njutbara upplevelser oss en känsla av att ha kontroll över våra handlingar. För det sjunde försvinner självupptagenheten, men paradoxalt nog framträder självet efteråt som stärkt. Slutligen är tidskänslan förändrad; flera timmar kan verka som några minuter, och minuter kan kännas som timmar.
Csíkszentmihályi (a.a)

Det är alltså, enligt Csíkszentmihályi (a.a) kombinationen av alla dessa komponenter som leder till en intensiv känsla av njutning som är så givande att man känner att det är värt en hel del ansträngning att få uppleva och erfara den.

Att aktiviteten, t.ex. surfing, sedan är en utmaning som kräver färdighet förstärker denna känsla, känslan av intensiv njutning.

7:5 Vågsurfing som flow-upplevelse

Mina respondenters försök att beskriva känslan av att vågsurfade tenderade ofta att komma att handla om surfandet som en konst, om att de var kreatörer och om liknelser med konstnärer. Surfingen handlade enligt många om att skapa, om att övervinna och om att finna. Surfandet handlade, enligt mina respondenter även om en själv och havet, om att övervinna båda sig själv och elementet - havet. Det som de (mina respondenter) ger uttryck för (se ovan) stämmer väl överens med Csíkszentmihályis teori om vad som är bidragande faktorer till att man skall uppleva *flow*. En surfare och t.ex. en kirurg torde således känna samma sak, åtminstone borde det röra sig om liknande känslor, då de utövar surfing respektive kirurgi. Detta beror i sin tur antagligen på att de behärskar det de gett sig hän åt samtidigt som de ändå ser en utmaning i uppgiften.

Betänk t.ex. det Troy (Australiensk surfare jag möte på Nosa Lembongan, Indonesien) berättade:

”Surfing handlar om ett evigt sökande, ett sökande efter den rätta vågen, den rätta dagen, vilket innebär att man aldrig blir uttråkad. Uttråkad som alla andra, de som inte surfar. Ingen våg, dag eller upplevelse är den andra lik, jag kan söka hela mitt liv, med mening, utan att bli just uttråkad”.

Enligt Csíkszentmihályis (a.a) teori skulle surfarens upplevelse av surfandet som långtråkigt, lyckat (*flow*) eller skrämmande i en given situation bero på hans eller hennes skicklighet, dvs på hur förmågan överensstämmer med svårighetsgraden.

I Csíkszentmihályis (a.a) egna undersökning visade det sig att många kirurger fann det avkopplande att arbeta med ett enkelt fall, inte minst p.g.a. att en enkel operation beskrevs som tillfredsställande, angenäm och samtidigt som framkallande av en lyckokänsla. Kirurgerna gav även uttryck för att det enkla kunde vara avkopplande utan att bli långtråkigt.

Flow förekommer således även i rutinfall, men enligt Csíkszentmihályis (a.a) är det mer sannolikt att det (*flow*) uppstår när utövaren sysslar med något som kräver mer än det vanliga men som han eller hon ändå samtidigt bedömer att han/hon kommer att klara av.

Vad som leder till *flow* varierar dock från person till person, beroende på den egna individuella skickligheten och erfarenheten. Skicklighet inbegriper här dock inte endast den avseende tekniken utan avser även den emotionella kompetensen.

Att mina responenter inte tyckte att de kunde få nog av känslan, känslan att surfa, skulle nog enligt Csíkszentmihályi kunna bero på att aktiviteten ständigt kräver något av utövaren, att aktiviteten kännetecknas av djup koncentration kring en avgränsad grupp av stimuli, eller sinnesintryck, som individen själv ser som relevanta och beroende på att aktiviteten är utmanande samtidigt som den egna förmågan sätts på prov.

”Gerrs” uttalande, om hur hans adrenalindröm såg ut, bekräftar t.ex. ovanstående mycket väl;

” Det bästa jag vet är stunden då jag ger mig in i en vältande tub. Det finns ett ställe vid Sunset på Hawaii, där man känner sig som en tiger på jakt efter sitt byte. Får man en wipe-out på en sådan måste man köra på ren instinkt, vilket är en hårfin skillnad mellan panik och total upprymdhet.

Mihály Csíkszentmihályi (a.a) hävdade även att den enkla klarheten i situationer som betyder liv eller död, där var rörelse är meningsfull och målinriktad, innefattar en oerhörd och stimulerande kraft, vilket även det skulle kunna jämföras med det som getts uttryck för i min empiri.

Aktiviteten att surfa verkade även innefatta det som Csíkszentmihályi såg som ytterligare ett kriterium för *flow*, nämligen en inbyggd belöning, dvs känslan är tillräcklig belöning för att man ska vilja fortsätta. Att det skulle vara så styrks inte minst av det faktum att Louie, en av mina respondenter, förklarade att han levde för surfing. Belöningen, känslan att rida en våg, övervågde allt.

Jag tror därför, med stöd av det som jag här ovan fört an, att man kan utgå ifrån att de som rider ner för en våg på en surfbräda upplever *flow*.

7:6 Behovet av flow

Det som jag i Mihály Csíkszentmihályis teoretiserande dock ser som mest applicerbart på min data är det som han fört an om den märkliga faran med intensiva flow-aktiviteter. Rörande detta konstaterar han nämligen att upplevelsen kan vara så njutningsfull att det föreligger en påtaglig fara för att man ska utveckla ett beroende därav.

Vissa av de kirurger som Csíkszentmihályi och hans medarbetare intervjuade berättade att de under utövandet av aktiviteten kirurgi kunde känna sig som om de tagit droger, någon berättade att det kändes "som att ta heroin" samtidigt som andra berättade att de blev rastlösa eller stressade om de inte fick syssla med uppgiften. (Kirurger som säger att operationer kan vara "vanebildande" citeras i Csíkszentmihályi (1975:138-139)

Barton Lynch berättade i en intervju i DN om något liknande rörande surfare:

"De drar runt kusterna som nutida nomader i jakten på vågor. För dem handlar surfandet om att uppnå ett naturligt rus."

Andreas Linell, redaktör på nättidningen Blå rummet, konstaterar även han, i en krönika (vol.2: Jan/feb 1998), att surfing skulle kunna vara beroendeframkallande.

"I bland känns det som om surfing är mer en förbannelse än en frälsning. Ibland kan jag inte sluta tänka på blanka gröna högrar. Jag längtar efter Torömush. Står och drägglar över "Surfer" och Frontsides surffilmsutbud. Vilken knarkare man blivit!"

Louie, som det står att läsa om i mina data, berättade även han om hur surfingen var som en drog och om hur han var oförmögen att sluta surfa.

Till och med när en person fortfarande är fullt sysselsatt med en aktivitet, kan han faktiskt bli så beroende av en begränsad sektor av stimulerande uppgifter att allt som är utanför hans eget specifika kunskapsområde förefaller trist och ointressant, hävdar Csíkszentmihályi (1992). Om någon sedan skulle idkas ifrågasätta målet för aktiviteten skulle han, enligt Csíkszentmihályi (a.a), med största sannolikhet komma att betraktas med förtryksamhet och som en okunnig inkräktare.

När jag läser detta, ovan, tänker jag ånyo på det Bernad och Erik berättade för mig om att:

"Även om man ibland blir mörbultad och känner sig värdelös så övervägs allt av den känsla man känner då man rider en våg, man känner sig då lycklig, stolt och fri - på riktigt. Man känner liksom en djup respekt. Folk undrar varför... men de förstår inte.. de förstår inte glädjen en surfare upplever, kanske beroende på att de saknar band till havet. Surfing skapar en särskild sorts människa. Om det finns dyningar och vinden är den rätta blir vi väldigt otåliga därför att vi vet att vi borde vara därute. Surfing är starkt vanebildande. Man måste helt enkelt ut och surfa för att bevara förståndet. Att surfa är att hänryckas, att surfa är allt, tiden står still. När man gjort något bra, t.ex. kommit ut ur en tub eller surfat en större våg än man normalt klarar, kan man leva på den känslan ett par dagar, kanske ett helt liv. Men ändå måste man ständigt få mer. Känslan är obeskrivlig..."

Csíkszentmihályi (a.a) konstaterade även att det många gånger är svårt att skilja slutmålet för en aktivitet från de belöningar som finns inbyggda i den.

Denna upplevelse av *flow*, och dess inbyggda belöning, är rent av kanske något som är nedärvt i människans psyke p.g.a. av att vi behöver den. Det är kanske rent av *flow* som är alltings framåtskridandes moder.

De som är surfare skulle hårddraget kunna vara det just därför att de inte är kirurger eller massförstörelsevapentillverkare, tjuven kanske är det just därför att han inte är polis osv.

”Kanske motiven är så svåra att särskilja just därför att de faktiskt är oskiljaktiga. Trots att den inbyggda motivationen leder fram till lösningar liksom i blindo, en del konstruktiva, en del destruktiva, har den förmodligen varit den mest påtagliga källan till förbättringar i historien. Det är troligt att mänsklighetens utveckling fram till vårt nuvarande bräckliga herravälde över jorden har hjälpts fram av det faktum att svåra utmaningar har blivit genetiskt förbundna med en slags lyckokänsla. Precis som vi har lärt oss finna nöje i det som är nödvändigt för att överleva och för släktets fortbestånd som till exempel mat och sex, har vi kanske lärt oss bemästra alltmer komplicerade uppgifter. Detta Cor irrequietus, detta oroliga eller rastlösa hjärta, som var Fausts drivfjäder framför andra, kan vara själva urkärnan till vad vi betraktar som mänskligt framåtskridande” (Csíkszentmihályi 1985:48f).

(För njutning som mekanism för att inom ramen för det naturliga urvalet säkra vår utveckling, se Csíkszentmihályi och Massimini (1985), I. Csíkszentmihályi (1988) och M Csíkszentmihályi (1988). Innebörden av *flow* för evolutionen har också uppfattas av Crook (1980)).

Csíkszentmihályi manar dock till eftertänksamhet och påtalar att även om den inbyggda motivationen är en form av energi så måste vi vara försiktiga med hur den används. Den må vara ypperlig som drivkraft men som mål kanske den inte är, och bör därför ej heller ses som, vår allra pålitligaste ledstjärna.

(Faran med *flow* och vanebildning har behandlats mera i detalj i Csíkszentmihályi (1985b))

Optimala upplevelser, *flow*, bör följaktligen betraktas som en form av energi och energi kan användas antingen för att hjälpa eller för att förgöra, liksom vattnet kan svalka likväl som det kan dränka kan den psykiska energin leda till något positivt likväl som till något negativt.

Psykisk energi (avseende den process som äger rum i medvetandet - tankar, känslor, vilja och minne) är en kraft, men en kraft på sina egna villkor, man kan använda för att berika livet eller för att göra det smärtsamt.

(Begreppet psykisk energi förklaras utförligare i t.ex. Ash (1905), Lipps (1899), Ribbot (1890) eller Kahneman (1973)).

7:7 Medvetandets anatomi

Efter en upplevelse av *flow*, optimal upplevelse, är självet mer komplext än vad det var innan man företog sig aktiviteten. Det är dock tack vare den ökade komplexiteten som man kan säga att självet växer. Csíkszentmihályi (1992) påstår rörande detta t.ex. att komplexitet är resultatet av två omfattande psykologiska processer: differentiering och integrering. Differentiering innefattar enligt Csíkszentmihályi (a.a) även rörelsen mot det unika, mot att avskilja sig från andra emedan integrering syftar på dess motsats, dvs en förening med andra människor, med begrepp och idéer som ligger bortom självet. Ett komplext själv förenar således dessa motsatta tendenser.

Flow, upplevelsen därav, leder till att självet blir mer differentierat, inte minst p.g.a. att *flow* leder till att man känner sig duktigare efter att ha klarat av en antagen utmaning.

Flow integrerar även självet eftersom medvetandet i detta tillstånd av djup koncentration är ovanligt välordnat, känslor, intentioner, tankar och alla sinnesorgan är fokuserade på samma mål. Upplevelsen är i harmoni, upplevelsen är total.

Csíkszentmihályi (a.a) skriver t.ex. att när *flow*episoden är över känner man sig mer ”tillsammans” än tidigare, inte bara inombords utan också med hänsyn till andra människor och till världen i allmänhet. I en av hans undersökningar berättade en bergsbestigare följande:

”[Det finns] ingen plats som bättre lockar fram det bästa hos människor ... [än] en bergsklättring. Det är ingen som tvingar en att utsätta kroppen för den oerhörda påfrestning det innebär att nå toppen ... ens kamrater är där också, men de tycker ju likadant som man själv, man är där tillsammans. Vem kan man lita mer på under nittonhundratalet än de människorna? Människor som söker samma självdisciplin som man själv, som drivs av samma djupa hängivenhet ... Ett sådant band till andra människor är i sig själv en extas”.
(Csíkszentmihályi 1975: 94).

Ovanstående resonemang verifieras även i mina data;

”Bor man i en bil på en parkering tvingas man till umgänge och lär sig med tiden även att gilla det. Men samtidigt som man egentligen inte skulle kunna leva utan alla andra så existerar inte något annat än en själv och havet när man väl är där ute. Visserligen gör det surfandet roligare om man är några stycken som sitter ute på breaket, men i slutändan handlar det ändå om en själv. Det här är svårt att förklara för en utomstående, de kan inte förstå vad koncentration och fokuseringen på en själv och havet innebär eller vad det medför. Att surfa är för mig som att meditera, jag menar man mediterar ju ibland i grupp men ändå gör man det individuellt och därför ändå inte i grupp” (Bernad).

Det är endast när människor investerar lika stor psykisk energi i dessa två processer, differentiering och integrering, och undviker själviskhet likväl som konformitet som det är troligt att självet återspeglar komplexitet. Komplexitet som en funktion av hur väl informationen i en människas medvetande är differentierad och integrerad.

En komplex människa har tillgång till precis och avgränsad vetskap om och kan samtidigt se och förstå helheten (vilket t.ex. innebär att han/hon kan ha flera utpräglade önskningar och värderingar utan att de behöver motsäga varandra). (Csíkszentmihályi (1970), Csíkszentmihályi och Csíkszentmihályi (1988) och Csíkszentmihályi och Larson (1984).

Denna koncentration, som *flow* upplevelsen medför tillsammans med tydliga mål och omedelbar feedback, medverkar även till att skapa ordning i medvetandet och därtill ett njutningsbart tillstånd av psykisk negentropi, dvs psykisk ordning.

(Vad ordning - eller psykisk negentropi - innebär diskuteras mer ingående i Csíkszentmihályi (1982a) och i Csíkszentmihályi och Larson (1984). I huvudsak handlar dock psykisk negentropi om frånvaro av konflikter mellan informationsbitar som samtidigt finns i en människas medvetande. När informationen är i samklang men en människas mål är hennes medvetande "i ordning". Samma begrepp gäller också frånvaron av konflikter mellan individer när deras mål står i överensstämmelse med varandra).

7:8 Lyckans logik och den sällsamma euforin

Efter att nu ha resonerat kring fenomenet vågsurfing, utifrån Csíkszentmihályis resonemang om *flow*, tror jag att det skulle kunna vara fruktbart att se till begreppet lycka och dess mer filosofiska innebörd.

En annan anledning till att resonemanget härom ges utrymme är att mina respondenter faktiskt påtalade att just lycka var något som de intimt förknippade med vågsurfing. Att vågsurfa uppfattade och uppfattar även jag som något liktydigt med att känna lycka.

Min tes är att då man känner *flow* känner man även lycka men omvänt behöver det däremot inte vara likadant, dvs lycka förutsätter inte i sig upplevelse av *flow*.

Mitt föregående resonemang om *flow* visade på att fenomenet vågsurfing omfattade det som avses med sådant som innefattar *flow*. Jag påvisade tidigare även att man utifrån Csíkszentmihályis teori om upplevelsens psykologi och *flow* skulle kunna betrakta fenomenet och aktiviteten vågsurfing som en aktivitet vilken gör människan lycklig vilket även de som jag observerade berättade om och därmed bekräftade.

”Även om man ibland blir mörbultad och känner sig värdelös så övervägs allt av den känsla man känner då man rider en våg, man känner sig då lycklig, stolt och fri - på riktigt.”

Jag påvisade tidigare även att en sådan uppgift, krävande och därför meningsfull, som vi tror oss klara av, leder till, eller kan åtminstone leda till, att vårt sinne för tiden försvinner samtidigt som vi uppfylls av en sällsam eufori och därmed upplever lycka.

För att inte bli allt för grund, och därmed endast konstatera att de som surfar känner lycka på grund av att de upplever *flow* vill jag nämna något om lycka och vad som avses med att vara lycklig.

Enligt hedonismens (av grekiskans *hedoné* som betyder lust) lära skulle lusten, njutningen eller lyckan vara livets mål. Alltså skulle man därav kunna dra slutsatsen att man surfar därför att man blir lycklig därav vilket i sin tur, enligt hedonismen, skulle kunna vara själva livets mening.

En okomplicerad egoistisk hedonism av innebörden, att man bör söka ögonblickets lust beroende på att det förgångna inte längre finns och beroende på att framtiden är oviss, framfördes av Aristippos (vilken omnämns i Ekman:1994:94). Detta är dock inte helt enkelt, anser Aristippos själv, t.ex. måste man ha en viss insikt, dels bör man föredra den större njutningen före den mindre och dels bör man akta sig för att bli slav under njutningen (vilket surfarna jag undersökte faktiskt verkade ha fallit offer för - på gott eller ont är upp till var och en att avgöra).

Den samtida tänkaren Platon bemöter dock detta, Aristippos resonemang, med det insiktsfulla inlägget att man samtidigt bör ta hänsyn till verkningarna på längre sikt. Kontentan av Platons resonemang skulle dock kunna betyda att man inte skall vara allt för lycklig nu då det skulle kunna begränsa ens utsikter till lycka i framtiden, surfa mindre nu och arbeta mer varpå du som äldre har förräntade pengar över och därför kan surfa mer då!

Lycka enligt hedonismen i allmänhet och enligt, utilisten, Jeremy Bentham (a.a:97) i synnerhet handlar om lyckan identifierad med lusten vilket därvid är något som kan graderas utifrån följande egenskaper, intensitet eller styrka, varaktighet, säkerhet (man bör välja den säkra lusten framför den osäkra, om andra faktorer är lika), produktivitet (en del lustupplevelser bör föredras, därför att de drar andra med sig - vilket mer konkret dock handlar om den utilistiska hedonismens syn på lust och lycka) samt renhet (en lust, som inte blandad med olust, bör föredras).

Att tillämpa detta är dock ytterst svårt, John Stuart Mill (a.a:97) menade t.ex. att en kvantitativ jämförelse vore omöjlig beroende på att olika lustupplevelser skiljer sig åt kvalitativt.

Om man då betänker detta utifrån min empiri i allmänhet och utifrån Bernads resonemang, om att för honom handlade surfing om gemenskap såväl som om individuell sökan efter lycka, i synnerhet skulle man kanske kunna påstå att den lycka som surfing innefattar är den egoistiskt hedoniska.

Lyckan att surfa skulle därtill, enligt hedonismen, även kunna förklaras vara orsakad av dess intensitet och styrka, känslans varaktighet, säkerheten och eventuellt även beroende på dess renhet beroende på hur man tolkar begreppet olust. Betänk dock att denna min slutsats är hårddraget iduktionssluten och därför kanske inte generellt sann.

Mills resonemang om huruvida den andliga lyckan verkligen skulle vara större än den sinnliga lyckan eller ej avfärdar jag dock helt, dels p.g.a. utrymmesmässiga själ och dels p.g.a. att jag anser att man inte kan mäta lycka för hur skulle den ena lyckan kunna vara större än den andra. Jag tror således inte att man kan avgöra vem som är lyckligast av den som ger och av den som får.

Att aktiviteten surfing även innefattar självförverkligande skulle kunna vara ytterligare något som talar för att den leder till lycka - lycka för de som erfar att de självförverkligas av att surfa.

7:9 Kreativitet - Surfare som kreativa individer

Karaktäristiskt för mina respondenter och deras egna identitet och sociala erfarenhet var även det som avses med begreppet kreativitet. Aktiviteten att surfa innefattar, enligt mig, det kreativa, dvs att vågsurfa uppfattade och upplevde jag som något kreativt. Under mina fältstudier erfor jag att vågsurfing handlar om fritt skapande. Att surfa verkade handla om att skapa mening - mening åt livet. Somliga talade t.ex. om att de i och med att de riskerade livet kände att de levde.

Betänk det jag skrev i mina fältanteckningar, långt innan jag tänkte på teorin, om att vågsurfing kan betraktas som något skapande. Ofta beskrev surfare sin aktivitet som en konst. Att surfa vara enligt surfarna en konstform. Många ansåg att de var konstnärer vilka skapade sin konst bland vågorna och att en bra vågridning skulle betraktas så som man betraktar t.ex. en vacker målning. ”The art of surfing” var något annat som jag ofta hörde talas om.

Den konst och vetenskaps engagerade Rollo May (1984) anser att kreativitet handlar om fantasins, känslans och modets inverkan ställt emot konstaterandet att vi alla är medvetna om vår egen, stundande, död och därför ideligen kämpar med att vara.

Rollo Mays tes handlar om att vi beroende på att vi inte kan vara till i ett vakuum uttrycker vårt vara genom att skapa. Skapandet beskriver May (a.a) som en nödvändig konsekvens av att vara till. Modet (det fysiska, det moraliska, det sociala såväl som det skapande) handlar följaktligen om det mod som fodras för skapande, skapandet av sig självt - skapandet av varat.

Kreativitet kan vara en egenskap hos människor eller i tankeprocesser eller i/hos resultatet av tankeprocesser. Dock är det så att det endast är utifrån resultatet av handlingar som man kan avgöra om den person eller process som åstadkommer är kreativ eller inte. Det är i slutprodukten som det går att utläsa huruvida något var kreativt eller inte.

Rollo May (a.a) påstår även att när man definierar begreppet kreativitet måste man avgränsa det i förhållande till dess pseudoformer, det vill säga kreativitet som ytlig esteticism för att kunna uppfatta dess sanna form, dvs den process genom vilken någonting nytt skapas. May (a.a) anser även att en produkt endast kan vara kreativ vid ett tillfälle, reproduktion och upprepningar kan följaktligen aldrig betraktas som kreativa handlingar.

Även Mihály Csíkszentmihályi ger uttryck för vikten av nyhet, i sitt verk, beyond boredom and anxiety (1975:29) men då utifrån beaktandet som en nödvändighet för *flow*. I detta verk (a.a) undersöktes skickliga alpinister, kompositörer, schackspelare osv där de ombads att rangordna sexton mycket olika aktiviteter i förhållande till i hur hög grad de påminde om *flow*. Undersökningsresultatet visade sedan på att de angivit att ”hitta på eller upptäcka någonting nytt” var det som påminde mest om deras flowaktivitet.

Surfarna jag studerade gjorde tillsynes om samma sak gång på gång, de paddlade ut, väntade, surfade in för att sedan paddla ut igen, vilket i så fall leder till att det blir svårt att påstå att det de gjorde innefattade kreativitet (eller, i viss mån, *flow*). Men det visade sig, om man såg närmare på företeelsen, att det inte alls handlade om upprepning eller ens om ensidighet, för ingen våg och därför inte heller någon tur var den andra lik.

Rollo May (1984) skriver rörande kreativitet att skaparprocessen bör undersökas inte som en sjukdomsprodukt utan som en emotionell hälsa i dess högsta form. Det Rollo May menar är att kreativiteten som sådan måste uppfattas i såväl vetenskapsmannens som i konstnärens arbete, såväl hos tänkaren som estetikern samtidigt som man även måste vara medveten om att inte förbise att den återfinns såväl hos den moderna teknologins förespråkare och ledare som hos modern i hennes normalaste relation till sitt egna barn.

Kreativitet, enligt May (a.a), är innerst processen att *göra, skapa och ge existens* vilket i sig, med empirin i åtanke, därför skulle kunna tala för att fenomenet att vågsurfa innefattar det kreativa.

Rollo May (a.a) beskriver kreativitets processen på ett psykologiskt plan, förtjänstfullt. Bland mycket annat skriver Rollo May t.ex. om att vi inte kan vilja få insikter, vi kan inte heller vilja kreativitet men däremot kan vi vilja engagera oss intensivt och "kasta oss in i". De djupare skikten av medvetandet aktiveras i samma mån som personen engagerar sig i mötet och ger sig hän åt.

Rollo May hävdar även att den medvetenhet som finns i skapandet inte är detsamma som ytlig objektivierad intellektualism utan ett möte med världen på den nivå som upphäver splittringen mellan subjekt och objekt. Kreativitet är således, enligt May, den intensivt medvetna människans möte med sin värld. Jag vet inte alldeles säkert men jag tror att jag känner igen resonemanget ovan ifrån socialpsykologin, jag tänker närmast på Johan Asplund och hans bok, *Det sociala livets elementära former* (1987).

Även om detta teoretiska anförande, om huruvida vågsurfing kan och bör betraktas som något kreativt eller inte, är helt tillfredsställande så visar det i alla fall på att det åtminstone finns en hel del som skulle kunna tala för att vågsurfing i alla fall är något som innefattar det kreativa.

7:10 Riskens tjusning - Hellre dö än fega

Vågsurfare, inte alla men många, utmanar naturkrafterna på ett spektakulärt sätt varpå de följaktligen självmant väljer att balanserar på en knivskarp egg. Antingen lyckas de eller så lyckas de inte.

Tomas (Surfare från Agnes Water) berättade att för honom handlade surfing om att ständigt utmana döden för att på så sätt vakna till liv:

”Riskerna jag tar leder till en otrolig tillfredsställelse, en glädje över att få leva”.

Eggen består av en mängd subtila spänningar. Spänningarna föds i stressen inför utmaningen samt i tillfredsställelsen av att kunna behärska sig själv i sammanhang som förnuftsmässigt uppfattas som livsfarligt. Även detta kan jag belägga genom att ånyo visa på ”Gerrs” resonemang om sin adrenalindröm:

”Vilken är din adrenalindröm? - Det bästa jag vet är stunden då jag ger mig in i en vältande tub. Det finns ett ställe vid Sunset på Hawaii, där man känner sig som en tiger på jakt efter sitt byte. Får man en wipe-out på en sådan måste man köra på ren instinkt, vilket är en hårfin skillnad mellan panik och total upprymdhet.

I en, ur utemagasinet, utrivna artikel, som länge legat i mitt gamla pojkrum, hemma i Mariestad, stod följande att läsa:

”Det är just denna balansgång som driver de sk äventyrarna framåt och många ”vågar” helt enkelt inte kliva ner från eggen, inte för gott i alla fall. Vissa ger sig fullständigt hän, förändrar sin livsföring, allt för att ge tid och utrymme för äventyrligheterna, medan de flesta går mer försiktigt fram” (Utemagasinet 2:1994)

Inför en utmaning, t.ex. en större våg än vanligt eller åsynen av något skrämmande, känner man spänning och stress, man känner att nu gäller det - liv eller död.

Även detta kan förklaras utifrån den gamla utrivna artikeln.

”Spänningar och stress uppstår generellt sett av nervositet, rädsla, motivation, aggression, glädje och/eller fysisk aktivitet. Symtomen på stress är sug (”pirr, fjärilar”) i magen, svettning, torrhet i munnen, och vid stark stress även hjärtklappning, andnöd, stelhet och darrningar. Det som händer är att kroppen genom adrenalinutsöndring mobiliserar den motståndsförmåga och kraft som behövs för att du ska klara uppgiften. Magens aktiviteter avtar, så att energin kan avsättas till annan fysisk aktivitet, hjärtverksamheten ökar så att syre och energi som lagrats i form av blodsocker, snabbt kommer ut i kroppen. Musklerna, även hudens, spänns, de ytliga blodkärlen dras samman, en reaktion som medför att blodförlusten blir minimal om man skadar sig.”

Detta ovanstående beskriver mycket väl hur det faktiskt känns att surfa, hur det känns att spolas under och med en våg och vad känslan, ”pirret i magen”, egentligen och faktiskt handlar om och känns som. Det är detta som surfare gillar. Det är detta som utgör utmaningen, utmaningen som om man klarar av den leder till lycka och till det som jag tidigare omnämnt som *flow*.

7:11 Spänning - Videofilm eller jätte våg.

Idrottspsykologen Lars-Erik Uneståhl har undersökt människors benägenhet att söka förändringar i tillvaron och då funnit att det finns stora skillnader mellan individers spänningströskel.

För vissa var det fullt tillräckligt att se på en spännande film för att få sitt spänningsbehov tillfredsställt, andra sade sig nästan behöva riskera livet för att uppnå en slags psykologisk jämvikt, några kände ett behov av att ständigt stegra utmaningarna samtidigt som en fjärde grupp kände sig nöjda med en ”toppenupplevelse”, vilken de kunde gå tillbaka till för att känna att de verkligen levde.

Mitt inlägg avseende detta, med empirin i åtanke, är att surfarna troligen inte tillhör den första gruppen. För dem räcker det definitivt inte med en videofilm för att känna sig tillfreds, däremot stämde de tre andra kriterierna väl överens med vad jag funnit att surfarna behövde för att uppnå en psykologisk jämvikt med reservation för det fjärde kriteriet (beroende på vad som avses med det).

7:12 MAO

Kerstin Hellbom har i artikeln, *Sensationssökarna* (OM Hjärnan, Utgiven av hjärnfonden 1997) beskrivit enzymet MAO och dess inverkan på psyket. Det som gör hennes artikel så intressant är att det hon för an skulle kunna betraktas som en psykobiologisk förklaring till varför vissa gillar att utsätta sig för fara och risker medan andra absolut inte tycker om det.

”En del människor gör saker som andra inte ens skulle drömma om att göra. Till exempel att klättra på höga bergstoppar och sedan slänga sig ut för stup med minimal fallskärm. En del är helt enkelt födda med anlag för att bli "sensationssökare" medan andra fått anlag för ett lugnare liv. Ett litet enzym i blodet, som döpts till MAO, kan visa till vilken grupp man hör” (a.a).

Enzym är äggviteämnen vilka styr alla kemiska reaktioner i kroppen. Enzymet MAO finns i lägre halter i blodet hos de äventyrslystna än hos andra, hävdar Kerstin Hellbom.

Senare forskning har visat att halten MAO i blodet hänger samman med halten serotonin i hjärnan. Serotonin är ett av de signalämnena som ger oss vår personlighet. Låg MAO halt i blodet innebär följaktligen ett klen serotoninssystem i hjärnan. Detta skapar en person som tenderar att vara impulsiv, aggressiv och sensationssökande. Alkoholister med en ärftlig bakgrund till sitt spritmissbruk har i allmänhet mycket låga MAO-halter i blodet. (Detta är dock endast en av många genetiska faktorer rörande risken för alkoholism). Allt enligt Kerstin Hallbom.

Personer med låg MAO enzym halt löper större risk för diverse negativa sociala yttringar, men de har också större möjligheter för positiva sådana, de kan bli kreativa, dynamiska och ledande människor, står det att läsa i artikeln (a.a). De med normalt MAO blir ofta personer som klarar sig bra på medelnivå i livet, hävdar, bland andra, professor Lars Oreland vid farmakologiska institutionen, Uppsalauniversitet.

Utifrån ovanstående resonemang skulle man därför kunna dra slutsatsen att vågsurfare är vågsurfare beroende på kemiska substanser och nedärvd biologi.

Det som förts an, här ovan, är dock sådant som jag själv förhåller mig mycket kritisk gentemot, men jag vill ändå visa på att dylika förklaringsätt kan vara (och följaktligen är) förekommande.

Anledningen att jag ställer mig kritisk till dylika förklaringsmodeller, dvs de biologiska förklaringsmodellerna, beror på att jag anser att de tenderar att reducera människan till kemisk substans som därför och följaktligen bör påverkas eller åtgärdas med andra kemiska substanser. Debatten av i dag handlar allt för ofta om människan som ett slutet biologiskt system med biologiska och hormonella betingelser.

Människan sker, enligt min mening, inte endast i människan utan även i det yttre och i det omkring oss vilket i sin tur därför är något jag anser att vi därför inte heller kan eller bör bortse ifrån. Människan sker således även utanför människan - åtminstone så anser jag så.

7:13 Prolog

Att surfa kräver av individen mod och kamp. Att surfa kräver att det modiga jaget övervinner det fega jaget. En sådan seger, det modigas över det fegas, ökar självförtroendet och är därför bra för egot.

Att surfa handlar om något mer än att bara surfa, inte minst p.g.a. att surfa är att komma nära sig själv, jaget och självet blir ett.

Att surfa kan i mångt och mycket jämföras med att meditera, likheten finns i koncentrationen och i fokuseringen av och på sig själv.

”Att surfa är för mig som att meditera, jag menar man mediterar ju ibland i grupp men ändå gör man det individuellt och därför ändå inte i grupp” (Bernad)”.

Författaren Herman Melville (1944), som skrivit boken ”Moby Dick”, förtjänar även han ett omnämnande.

Melville skriver i sin bok (a.a) att en anledning till människans fascination av havet skulle kunna vara att vi, som är fångar på land, någonstans djupt inne i oss längtar tillbaka till den livsform vi utvecklats i. Herman Melville antyder att det skulle kunna vara ifrån mammas mage i allmänhet och ifrån människans biologiska ursprung i synnerhet.

Personligen gillar jag verkligen den freudianska tanken att det skulle handla om en längtan till den stora (liv)modern, om önskan att uppgå i något stort - för att inte säga större och om längtan att bli en del av det stora hela vi lämnade i samband med jagets uppkomst.

Smärtan i att vara ensam och utkastad i ett existentiellt tomrum känns påtaglig i anblicken av havet och dess mystik.

En konkretare förklaring till varför vi människor fascineras av havet är däremot den Herman Melville för an om att då vi ser på havet ser vi omedvetet in i döden; förbådad i det element i vilket vi inte kan överleva.

Efter att nu ha sett till självet och den egna identiteten och individernas sociala erfarenheter teoretiskt är det dags att påbörja pendlingen mot det större och samhällliga och därför belyser jag i nästa kapitel ”rummet” och dess situationsbundna verksamhet.

Situationsbunden verksamhet

8:1 Inledning

På denna ”nivå” avsåg jag att betänka den sociala verksamheten och de mellanmännsliga mötena som inbegrep symbolisk interaktion (vilken i sin tur utfördes av kvalificerade och intentionella deltagare (dvs mina respondenter) teoretiskt vilket sedan skulle ligga till grund för nästa kapitel och dess analys av den institutionella och organisatoriska inramningen.

För att det teoretiska resonemanget, det föregående och det nästkommande, skall kännas naturligt har jag även för avsikt att fokusera på sättet vilket framträdande innebörder, förståelser och definitioner av situationer påverkar och påverkas av den övergripande samhällsliga kontexten och den institutionella och organisatoriska inramningen (se nästa kapitel) och individernas subjektiva dispositioner (se föregående kapitel).

I det här kapitlet har jag haft för avsikt att redogöra för teorier som på ett konkret sätt belyser sådant som jag funnit i min empiri, rörande social verksamhet mellan mänskliga möten. Med kapitlet avser jag således att visa på hur teorin skulle kunna förklara mina data, dvs jag vill utifrån teorin visa på vad aktiviteten att surfa handlar om och kan förklaras vara beroende på/utav.

I första delen av kapitlet visar jag på allmängiltiga och generella teoretiska antaganden vilka belyser det jag upptäckt, dvs mina data, för att sedan, i slutet av kapitlet, visa på teoretiskt mer konkreta antaganden vilka mer direkt kunde länkas samman med de jag observerat och utsagan därom.

Första delen, den mer allmänna, ligger till grund för andra delen, den mer konkreta. Sådan är stringensen.

8:2 Teori om att vara och leva

Kommunikation och interaktion, betyder mer eller mindre allt. Att kommunicera eller interagera är att vara, att vara är att finnas till, att finnas till är allt. Att vara eller att inte vara, det är frågan. Varat och intet är ämnet.

Kommunikation behöver inte inbegripa fler människor än en, i den bemärkelsen att vi ständigt kommunicerar med oss själva. Enligt Björn Nilsson och Anna-Karin Waldermansson, författare av boken *Kommunikation - Samspel mellan människor* (1994), för vi ständigt en inre monolog eller dialog om det som var, det som sker och det som vi anar.

Det som jag här avser att skärskåda, eller i alla fall titta närmare på, handlar dock endast om samspelet i/mellan en begränsad grupp människor. Masskommunikation och envägs kommunikation behandlas följaktligen inte speciellt ingående p.g.a. att det inte finns någon sådan anknytning till empirin.

Det som jag här, först, kommer att behandla rör den konkreta formen av kommunikation, dvs överföring av budskap, hur vi sänder budskap samt hur vår identitet och våra relationer färgas av denna kommunikation. Det kommer således att handla om socialpsykologi, om dramaturgi och teatralik, men med kommunikation och samspel i fokus.

Kommunikation kan förklaras på många olika sätt. Två teorier i ämnet som jag personligen gillade var de om kommunikationen som *process* respektive den om kommunikationen som en situation där människor skapar och överför *betydelser och meningar*, mellan sig.

Den första teoretiska skolan, den rörande kommunikation som process, ser på kommunikationen som i grund och botten något vilket handlar om överföring av budskap, därav resonemanget ovan om socialpsykologi och dramaturgi. Inom denna transaktions teoretiska skola har man delat upp kommunikationsprocessen i mindre delar - till exempel jaguppfattning, roller, situation och tolkning av varandra.

Häri beskrivs kommunikationen som en process däri en människa påverkar och påverkas av någon annan. Denna processinriktade kommunikationsteori används ofta som förklaringsätt av psykologer och sociologer, inte minst på grund av att upplevelser och handlingar ses som naturliga delar i analysen av samspelet. (Detta är förvisso något som jag kommer att ta mig an lite längre fram i texten som följer). Tyngdpunkten ligger på sändare, budskap och mottagare samt på den sociala situationen däri kommunikationen faktiskt sker.

Den andra inriktningen, den rörande betydelser, kallas semiotik. I semiotiken studerar man dels kopplingen mellan tecken och betydelse, dels tecknens språkliga och sociala funktion. Semiotiken har sina rötter i språkvetenskapen och därför ställs symboler och koder i kommunikationen samt strukturer och mönster i samspelet i fokus. Man studerar språkets ”väsen”, de principiella frågorna om språket, det skrivna och det talade. Till det skrivna språket räknas även matematiken och den moderna logikens formel (tecken) system. Man talar om språk i fler betydelser än det skrivna och talade, dvs det konkreta, då man talar om till exempel gester eller åtbörder (kroppsspråk) och vidare om till exempel ritningar, kartor, arkitektur, ljudsignaler osv, dvs det abstrakta.

Språket liksom andra teckensystem består av tecken, och dessa kan vara symboler och signaler. Jag påstod tidigare att denna inriktning, semiotiken, handlade om betydelser. Betydelse är mening och mening finns det olika slag av. Semiotiken (och framför allt semantiken) studerar det som skulle kunna beskrivas som missförhållandet mellan ordet och tingen. Missförhållandet handlar om att ett ord kan betyda flera olika ting, medan ett ting omvänt kan betecknas med flera olika ord.

Med detta i åtanke kan man sedan reflektera över det jag tidigare presenterat som sanningar, sanningar presenterade utifrån mitt empiriska underlag med mina responser som garantier för innehållets validitet och reabilitet, för att genast inse att sanningarna endast är diskursiva sanningar. För vem kan med säkerhet veta vad de jag samtalade med under mitt fältstudie verkligen menade med vad de sa, vad betydde deras ord egentligen och vad ville de att det skulle betyda?

Personligen anser jag att den ena inriktningen inte utesluter den andra. Den ena inriktningen kombinerad med den andra ser jag inte som något problem, det beteendevetenskapliga kombinerat med det mer filosofiska tror jag kan leda till en sannare, eller åtminstone till en intressantare, förståelse eller förklaring.

Vår tillvaro baserar sig på relationer till andra människor och det är kommunikationen som utgör grunden för dessa relationer, mina responser utgör på intet vis något undantag från regeln. Kommunikationen utgör därmed en bas för identitet och möte med andra människor det vill säga en grundläggande förutsättning för grupper och dess funktionsätt och effektivitet. Jag märks alltså finns jag.

Kommunikation handlar om att något blir gemensamt, vi både meddelar oss och delar med oss av något, till exempel innebörder, upplevelser, tankar, känslor och handlingar. Kommunikationen bekräftar vår identitet.

Jag anser därför att det viktiga med kommunikationen således är det som handlar om det teatraliska och det medvetet skapade. Inte om förmedlandet av fakta utan mer om det som stärker vår identiteten. Detta handlar i sin tur om det som vi gör för att visa på hur vi vill att andra ska uppfatta oss själva och hur relationen till dessa andra ska utformas samt vilken typ av social situation vi befinner oss i. Det är på scenen, estraden, som vi verkligen är, det är i framträdandet som vi formas. Inför andra tvingas vi tänka på vad vi förmedlar och hur vi gör det, denna omedelbara medvetna kommunikationen formar i sin tur oss och vårt vara..

Samtidigt bör man även vara medveten om att kommunikationen i sig även utgör en form där sociala processer kan komma till uttryck. Man kan inte direkt förmedla något från ens egna inre värld därför att kroppen i sig utgör ett fängelse, men vi kan däremot indirekt, via samspelet, skapa en grund för liknande upplevelser hos andra.

Att förstå och att förstås är centralt för människan.

Det är således viktigt att känna till kommunikationens alla spelregler och signaler, inte minst beroende på att den ligger till grund för vår sociala varseblivning. Essensen i resonemanget ligger i att vi ständigt uppfattar andra människor, tillskriver dem egenskaper och tolkar deras beteende.

Världen kan, enligt Björn Nilsson och Anna-Karin Waldermanson (a.a) delas upp i en inre och en yttre verklighet. Sinnena beskrivs som fönster till den yttre verkligheten och via till exempel syn, hörsel och känsel skapas bilder och uppfattningar i medvetandet om den verklighet som vi kallar objektivitet. Den subjektiva bilden av omgivningen är däremot upplevelsen dels av yttervärld och inrevärld, dels av oss själva som människor och den plats andra människor har i vår sociala sfär.

Vi kan inte undfly det yttre, dvs kroppsspråk, expressiv utrustning, symboler etc, för att på så vis kunna kommunicera "sannare" med varandra. Detta beror på att även om vi skulle kunna fly vår kropp så skulle vi ändå vara fångna via språk och handlingsmönster i kulturen (dvs det tvunget konstlade i vårt väsen och omgivning).

Detta, vår varseblivning, är dock inte endast en förbannelse utan även en förutsättning. De erfarenheter som vi tidigare gjort smälter samman till en helhetsuppfattning av omvärlden, utifrån just denna helhetsbild tolkar och förutsäger vi våra liv. Varje människa är som bekant unik och därför har vi människor olika uppfattningar och åsikter, det finns med andra ord inga rätt eller fel. Kultur, språkvanor, personlighet och attityder avspeglas i vår uppfattning av andra och bidrar till tolkningen av vad som sägs och görs.

En människas beteende härstammar alltså både från faktorer inom och utom henne. Man bör därför inte betrakta handlingar som en funktion av yttre påverkan utan att referera till individens inre och tvärtom. Detta är något som jag tagit fasta på och det är bl.a. detta som ligger bakom att jag anammat just Derek Layders forskningskarta, den spänner som bekant över hela fältet - från det som finns inom individen till det som ligger utom henne, dvs funktioner av yttre påverkan gentemot funktioner av inre påverkan.

Det är viktigt att förstå och adekvat kunna tolka andra och på så vis kunna förutse vad som kan komma att hända eller inte hända.

Vi handlar utifrån den vi tror oss vara, utifrån andras uppfattningar av vilka vi är, utifrån vår uppfattning om vilka andra är samt utifrån situation och inte minst relation. Att bibehålla sin jagbild, att vara eller att inte vara, går därför liksom en mycket stor del av kommunikation åt till att bevisa för vår omgivning att vi faktiskt är den vi tror oss vara. Vi liksom den duktige skådespelaren har således mycket gemensamt, andra måste tro att vi är den vi utger oss för att vara.

Floskel eller devis; Den som inte älskar sig själv kan inte heller älska andra. Genom sig själv känner man andra. Säg mig vilka dina vänner är och jag ska säga dig vem du är. Som du är skodd blir du betrodd. Ditt kroppsspråk säger mer än tusen ord. You are what you drive.

8:3 Ensam eller tillsammans - En inre tankevärld eller interaktion

Det är stor skillnad på vår upplevelses kvalitet om vi befinner oss i andra människors sällskap eller inte, hävdar Mihály Csikszentmihályi (1992). Mihály anser att vi är biologiskt programmerade att tycka att andra människor är viktiga. Att lyckas med detta, dvs att tycka att andra människor är viktiga, är även avgörande för vår egen personliga lycka, inte minst beroende på att andra kan avgöra om vår tillvaro ska vara angenäm eller vedervärdig.

Paradoxalt värderar vi ändå avskildhet och vill således ibland vara ensamma. Enligt Csikszentmihályi (a.a) leder dock ensamhet till depression, Ensamhet kan leda till att vi inte tycker att det finns någon utmaning i tillvaron och till att vi inte kan komma på något att aktivera oss med. Men detta är något som man måste lära sig. Man måste lära sig att klara av och njuta av ensamheten för att klara av uppgifter som kräver odelad koncentration. (Tillsammans med vänner rapporteras det om signifikant högre nivåer av lycka, självkänsla, styrka och motivation - men lägre nivåer av koncentration och kognitiv skärpa - än vad som rapporteras om i något annat socialt sammanhang (Csikszentmihályi och Larson 1984) Av det skälet, anser Csikszentmihályi (a.a), är det viktigt att finna sätt att kontrollera medvetandet ensam såväl som tillsammans med andra.

I vitt skilda samhällen, t.ex. arboriginernas, amishfokets och indianernas, var det svåraste straffet att bli utesluten från gemenskapen (vilket bl.a. skildras i Marla Morgans bok, *Budskap från andra sidan*, 1997). I det antika romarriket var förvisning från hemstaden, näst efter dödsstraffet, det hårdaste straffet.

Betänkas kan även det latinska uttrycket *inter hominem esse*, dvs att "att leva", vilket bokstavligen betyder "att vara bland människor" och latinets bokstavliga innebörd av *inter hominem esse desinere*, dvs "att vara död", vilket mer precist betyder "att upphöra att vara bland människor".

Csikszentmihályi (a.a) hävdar att man som människa känner sig mer levande när man är omgiven av andra människor. Alltså är andra människor och gruppen något viktigt.

Csikszentmihályi (a.a:193) påvisar även att socialvetenskapliga undersökningar av diverse slag visat på att människor anser sig vara lyckligast när de är tillsammans med vänner och med familj eller med andra människor över lag.

Resonemanget ovan styrks sedan i sin tur av bl.a. Larson och Csikszentmihályi (1978, 1980) och i Larson, Csikszentmihályi och Graef (1980) vilka visat på att kvaliteten på upplevelsen ökar när det finns andra människor i närheten och minskar när en människa är ensam.

Elisabeth Noelle-Neuman (1984) som även hon är intressant att beakta i det här sammanhanget ger i sin bok en livfull beskrivning av hur och varför människor skulle kunna vara beroende av andras åsikter för sina egna trosföreställningar.

Martin Heidegger (1962) har ifrån ett filosofiskt perspektiv analyserat vårt ständiga beroende av *dem*, eller den intrapsykiska representationen för andra människor som vi bär med oss i sinnet.

Habermas hävdar, rörande detta, att interaktion med andra är det som formar vår identitet (1984). Ett utförligare resonemang om interaktion, som begrepp, har jag fört an längre fram i texten.

Närliggande begrepp i sammanhanget är Charles Cooleys (1902) ”den generaliserande andre” och Freuds ”överjag”.

Mihály Csikszentmihályi (1992) drar även paralleller till djurriket för att påvisa vikten av andra, vi liksom djuren (t.ex. babianerna) klarar oss bättre i flock.

Stuart Altman (1970) och Jeanne Altmans (1970, 1980) arbete, vilket Mihály Csikszentmihályi här hänvisar till, visar på att sällskaplighetens roll för dessa primaters överlevnad ger goda tips om hur och varför mänskliga sociala ”instinkter” utvecklats.

Att vi har ett behov av andra beror, enligt Csikszentmihályi, delvis på detta, dvs det är förmodligen samma förhållande som gjort sällskaplighet till något som vi uppfattar som bra, inte minst p.g.a. att det är bra för vår överlevnad. I och med att människan alltsedan kom att förlita sig alltmer på kulturen blev det om möjligt ännu viktigare att hålla samman. Mihály skriver t.ex. att:

”Ju mer man klarade sin överlevnad med hjälp av kunskap snarare än insikt desto viktigare blev det att dela med sig av den kunskapen; en ensam individ blev under sådana omständigheter *idiot*, vilket på grekiska ursprungligen betydde en ”privatperson” - någon som är oförmögen att lära av andra”. (Csikszentmihályi 1992:193).

Men ensamheten var (och är) ju även den viktig, t.ex. krävdes den för att man skulle kunna fullborda odelat krävande uppgifter. Att vara bland andra är inte heller något som vi alltid intimt förknippar med positiva aspekter - någon kanske är dum och i bland kan det kännas skönt att få ta av sig masken, masken/rollen man upprätthåller (Betänk Goffman (1991) och hans dramaturgiska perspektiv och då speciellt hans resonemang om vikten av att få ”vara sig själv” (roll/maskfri back stage/ensam).

Hur kan det då komma sig att andra, å ena sidan, ger oss våra bästa ögonblick samtidigt som de, å andra sidan, ger oss våra värsta? Csikszentmihályi (a.a) anser att svaret härtill finns i resonemanget om att det är precis som med allt annat som verkligen betyder något för oss, dvs när det går vår väg blir vi lyckliga och när det inte gör det blir vi det inte. Andra, dvs människor, är mycket flexibla och de utgör den mest föränderliga delen av vår omgivning. Min Linda kan t.ex. göra morgonen eländig och kvällen underbar. Vårt beroende av andras tillgivenhet och accepterande gör oss därför även sårbara för deras bemötande.

Csikszentmihályi (a.a) skriver även att andra inte enbart är viktiga för att hjälpa oss att uppnå våra mål därför att när de bemöts som värdefulla i sig själva blir de en källa till tillfredsställelse. Det är flexibiliteten i förhållanden som leder till möjligheten att förvandla obehagliga mellanhavanden till uthärdliga eller till och med till trevliga möten. Det är således vårt sätt att tolka och definiera situationer som är avgörande för hur vi bemöter andra och i förlängningen själva mår.

8:4 Rolldefinition - inter hominem esse

Det jag här vill föra an är ett resonemang kring hur socialpsykologin gripit sig an begreppet roll i synnerhet och dess olika innebörder i allmänhet. Jag har även för avsikt att, i detta stycke, visa på andra sociologers rollperspektiv.

Jag påstår att socialpsykologin är den teoretiska överbyggnad som legat till grund för Goffmans teori, vilken jag redogör för här näst, vidare påstår jag även att Goffmans perspektiv är en del i den helhet som socialpsykologin utgör. Delarna utgör helheten och genom att förstå helheten förstår man även bitarna bättre och det är därför jag valt att föra an det kommande resonemanget - jag tror och hoppas således att nedanstående ska klargöra nästkommande resonemang om dramaturgin och om varat eller intet.

Socialpsykologi är den vetenskap som berör förhållandet mellan individ och samhälle och socialpsykologer är de som inriktar sig på att förstå och förklara samspelet mellan individers tankar, känslor, beteende och det omgivande samhället tillika de som studerar de sociala institutioner som påverkar människor. Det som är av intresse, sett i ett socialpsykologiskt perspektiv, är att förstå och förklara hur olika processer i samhället påverkar individer och hur individerna i sin tur påverkar det omgivande samhället.

Socialpsykologi kan ses som ett delområde av sociologin men är också ett självständigt ämne. Socialpsykologin studerar relationen mellan människa och samhälle i dess minsta form, nämligen gruppen. Varje människa ingår i och påverkas av grupper. Grupper och gruppbildningar är inte alltid tydliga då de kan vara innefattade i informella strukturer. Socialpsykologin kan alltså sägas studera hur den informella strukturen uppstår bl.a. genom att undersöka hur individ och grupp påverkar varandra. Men också genom att studera gruppen som sådan. I en grupp utvecklas processer såsom ledarskap, normbildning, uppfostran etc. Hur dessa processer går till är en socialpsykologisk frågeställning.

Samtidigt försöker socialpsykologin besvara frågor som gäller vår identitet och självuppfattning. I förlängningen av dessa försök till svar studerar socialpsykologin olika tänkesätt och tankeformer. Vi formas av den sociala omgivningen i hur vi tänker. Hur tänkande och språk sammanhänger med och ingår i sociala processer är alltså också ett socialpsykologiskt forskningsområde.

Marx, som har en given plats i var sociologisk uppsats, ser på interaktionen och spelet som uppstår ur ett perspektiv som är kännetecknande för socialpsykologin, dvs som ett försök att förklara och förstå hur andra människors verkliga, inbillade eller hur den indirekta närvaron påverkar en individs tankar, känslor och beteende.

Jag påstår även att socialpsykologin, som vetenskap, främst riktat sitt intresse mot individen i dennes sociala miljö.

Enligt Asplund är socialpsykologin som vetenskap inte lika intresserad av att bekanta sig med individerna som den är av att utforska dem. Socialpsykologin är, enligt Asplund, läran om förhållandet mellan individ och samhälle.

Socialpsykologin är och vill förbli en abstrakt vetenskap. Asplunds åsikt är att socialpsykologin blir möjlig först då individ och samhälle uppfattas som åtskilda från varandra, samt då denna åtskillnad är problematisk, vilket även Brehms gjort gällande.

”Tanken på människan som motsätter sig sociala normer och kollektiva uppfattningar väckte frågan om möjligheten av social förändring” (Brehms 1966 i Eskola 1982:49)

Intressant är även Eskolas resonemang (1982:49) om att minoritetens problem är att finna en övertygande verksamhetsstil och att människan till sin innersta natur är en asocial varelse, vilket är ett resonemang som knyter an till det som jag tidigare redogjorde för i kapitlet om ensamhet eller gemenskap - en inre tankevärld eller interaktion.

De sociala normerna, dvs det som de i vår omgivning förväntar sig att vi efterföljer, är en tvångströja som människor blott motvilligt ikläder sig och det är endast genom de olika övervakningsmedlen som vi förmås att hållas i styr, enligt Antti Eskola - vilket även Goffman omnämner i sitt resonemang om social kontroll.

Det socialpsykologiska begreppet deindividuation är även det intressant att beakta, speciellt utifrån Csíkszentmihályis och Goffmans teoretiska ansats, vilket antyder att där en individ upplever sig anonym och inte tror sig behöva stå svars för sina handlingar upplever han/hon sig friare och mer avslappnad.

Johan Asplund (1983) beskriver även rollbegreppet som en av de större delarna i socialpsykologin och hävdar att roller är något som måste befolkas.

”Individen spelar roller, eller han betar sig roll enligt, men individen är också någonting annat eller mera än rollerna” (Asplund 1994:55).

Inom socialpsykologin är Shakespeares verk, *som ni behagar*, särskilt gångbart då monologen börjar med påståendet att ”All the world’s a stage”. Här, i Shakespeares monolog, beskrivs kortfattat hur människorna kommer och går men hur samtidigt rollerna för evigt består.

Rolf Dahrendorf påstår rörande Shakespeares monologi att:

”Shakespeares metafor har idag blivit den konstruktiva grundprincipen i vetenskapen om samhället”. (Dahrendorf 1971 *Homo sociologus*. Uppsala).

Socialpsykologerna Stefan Jern och Siv Boalt-Boerhius visar å andra sidan på hur individer påverkar andra samtidigt som de påverkas av dessa andra.

”Den enskilde individens handlande är en funktion av samspelet mellan den situation han befinner sig i, de villkor som ligger till grund för gruppens, respektive organisationens arbete, och hans personlighet, bakgrund och motivation” (Jern 1988:9).

Det som är socialpsykologins styrka, och därmed värdet för mig i jakten på upptäckter, är att den tagit sig an just definitionen av rollbegreppet och därmed visar på att rollerna är något som måste befolkas beroende på att vi å ena sidan har en social form, rollen, och å andra sidan individen som går in i rollen och spelar den, vilket bl.a. Asplund (1985) bekräftat.

Anledningen till att jag teoretiskt inte nöjer mig med att föra an socialpsykologin utan även visar på Goffmans dramaturgiska perspektiv beror på att socialpsykologin främst är intresserad av reaktioner, och då inte människans spontana, utan endast hennes medvetna och planmässiga samverkan med andra vilken hon genomför med språkliga hjälpmedel.

Det som är Goffmans styrka avseende detta är att han även tagit den symboliska och icke verbala kommunikationen i beaktande, vilket han förövrigt begreppsligt för an som avgivandet av uttryck (1959, The PS).

Språket, det talade, dvs det vi ger uttryck för, är förvisso viktigt men man kan, enligt mig, inte borträkna gester och andra icke verbala kommunikativa signalsystems inverkan och påverkan, dvs det bortom orden som Goffman benämner som avgivna uttryck.

Språket, det talade är viktigt, men så är även beröringar, avstånd, ritualer, uttryck, gester, taktfull ouppmärksamhet, ögon kontakt etcetera. Att vara eller att inte vara, att se eller synas handlar alltså om något mer än att bara höras.

Dock är inte Goffman den enda som betänkt detta och inte heller har de andra socialpsykologerna ifrån sett det symboliskas betydelse men anledningen till att jag ändå valt att i näst kommande stycke enbart se till Goffmans resonemang härom beror på att jag tycker att han är den som lyckats bäst med just detta, dvs se och förklara den symboliska interaktionens betydelse.

8:5 Att vara eller att inte vara (t.ex. surfare) - Ett dramaturgiskt perspektiv

Erwing Goffmans (1991) dramaturgiska perspektiv (hans samhällssyn) bygger på ett antagande om att vi alla spelar teater och liksom skådespelaren på scenen är ute efter att göra ett så gott intryck som möjligt på vår publik. I vår presentation och i vårt agerande gentemot andra eftersträvar vi därför kontroll över den information vi överför som andra sedan uppfattar och skapar en bild av oss utifrån. Djupare sett är detta även en fråga om hur vi skapar och befäster våra "jag" och identiteter i denna process.

Det handlar således inte om människorna och deras ögonblick utan om ögonblicken och deras människor.

Resonemanget härom hänger tätt samman med det som jag fört an tidigare, fördelen med Goffmans resonemang är däremot att teorin inte är fullt så individ orienterad. (Vilket även är bra då jag här, på den här nivån, avser att påbörja pendlingen, i förklaringen, mot det mer icke individuellt gällande).

Goffman (a.a) ser på livet som liktydig med en teaterföreställning vilket i sin tur lett fram till det som blev hans dramaturgiska metafor. Den dramaturgiska metaforen är en distinkt metafor vilken Goffman använder som en fast förankring av den klassiska rollteorin, idén om livet som en teaterpjäs, en teatralisk värld.

Utifrån denna dramaturgiska metafor avsåg jag sedan att beskriva det som jag i empirin kategoriserat som rörande *surfaren och gruppen* (5:2:8) i synnerhet och sådant som fanns i mina fältanteckningar i allmänhet. Jag fann att man genom att applicera den dramaturgiska och teatrala metaforen på mina data levandegjordes de på ett enastående sätt. Genom att se på surfarna som estradörer och på deras omgivning som en scen levandegörs datan vilket jag förövrigt anser lett till att den bättre kan förstås. Goffmans metafor ledde till att bilden av vad som föregick gjordes tydligare och därmed intressantare.

Skillnaden gentemot rollteorin som betonar det normativa tvånget som skapar regelbundenhet och likheter i människors uppträdande ligger i att Goffman ställer aktören (dvs personen som utifrån ett visst handlingsmönster spelar sig själv, eller åtminstone den önskade rollen, inför en publik) i centrum, aktören och aktörernas sätt att agera inför omgivningen.

Det som därför här är högst användbart är det Goffman fört an om teatralik och dramaturgi, dvs det dramaturgiskt tillämpade perspektivet på mellanmänsklig interaktion. (The presentation of Self in Everyday Life 1959).

Jaget skapas, enligt Erwing Goffman, under själva framställningen, på scenen, dvs inför de som befinner sig i vår omgivning. Skådespelaren (aktören) agerar genom att presentera en fasad via de uttrycksmedel och attribut som finns tillgängliga, själva uppfattningen, det faktiska (fysiska) rummet samt utifrån dess rekvisita, t.ex. möbler, kläder, ansiktsuttryck och genom stil eller genom hur rollen presenteras.

Min första upptäckt, ute på fältet, var att det var väldigt svårt att ”snacka” sig in i en grupp bestående av surfare, speciellt om man saknade attributen och inte själv kunde visa på att man var surfare.

Den första veckan, i fältet, var jag utan expressiva utrustning, dvs surfbil, utrustning och märkes kläder, vilket i sig alltså var mycket fruktbart. Det jag under denna fas upptäckte var endast surfing och dess utövare på avstånd, dvs som publik, då jag inte lyckades få någon egentlig kontakt. Bland dessa surfare anade (och upplevde) jag ett visst förakt mot vanliga ”bad djävlar”.

Efter drygt två veckor hade vi dock ordnat surfbrädor, surffrisyr (jag rakade av mig håret) och en mini buss som vi utsmyckade med surfklistermärken och märkte genast hur allt förändrades. Jag blev således till vad surfare kallar för ”poser” men utan att de själva upptäckte det.

Jag upplevde att mina observationer ständigt blev bättre och bättre i takt med att jag lärde mig mer om mina respondenter, om havet och surfandet, dvs i takt med att jag lärde mig rollen och det talade språkets nyanser, vilket i sig handlar om det som Goffman omnämner som personlig fasad, dvs signaler och attribut som förstärker vem man är och vad man står för. I mina fältanteckningar reflektrade jag tidigt över detta, det specifika språket, utan att egentligen förstå vikten av att lära mig av det. Bland det första jag nedtecknade var t.ex. att:

En annan sak jag reagerade på var alla ”fackuttryck” och special termer surfarna använde sig utav. I samband med att t.ex. haven, vågorna och lågtrycken diskuterades kunde man förstå att många av surfarna verkligen besatt djupare kunskaper då de verkligen diskuterade detta utifrån fack och vetenskapliga termer. Samtidigt fascinerades jag även av det ”skapade”, specifika, språket som användes. Surfarna har t.ex. termer för sådant som rör vågorna och vattnet som ”oinvigt” folk aldrig skulle kunna förstå. De flesta av dessa termer och uttryck är nödvändiga för att som surfare överhuvudtaget kunna förklara och ge uttryck för det som avses.

I mina fältanteckningar skrev jag även om att det, i Australien, var väldigt många som surfade och att ”spoten” därför ofta blev överbefolkade vilket ledde till att de lokala surfarna höll samman och stängde ute besökare. På vissa platser kunde de till och med upplevas som direkt hotfulla. Ofta såg vi skyltar med budskap om att stranden ifråga var reserverad för ”locals”, locals only. Det tog som regel alltid ett par dagar innan man fick egentligt tillträde till ”breaket” då man kom till en ny plats. Att bli respekterad krävde en hel del, bland annat var det oerhört viktigt att man visade ödmjukhet och respekt inför rådande normer.

Att vara snöbrädeåkare verkade vara något socialt accepterat, då jag hade på mig en T-shirt vilken visade på att jag var snöbrädeåkare upplevde jag det som om jag genast accepterades.

Attributen och ”signalsystemen” fanns således där och för att accepteras gällde det, i enlighet med Goffmans teori, att man uppträdde och såg ut på ett sådant sätt att deras eget skådespel inte framstod som sämre eller mindre trovärdigt. Rollen måste försvaras och presentationen måste vara rollenlig.

I mitt femte kapitel (5:2:8) skrev jag om att attityd var allt och att attityden kom av sig självt. Jag beskrev däri även att det jag själv tyckte var ”stöddigt” eller tillgjort gjorde jag själv två veckor senare. Jag lärde mig således att agera rollenligt och enligt rådande normer för att överhuvudtaget få kontakt med de jag avsåg att studera.

Surfare på land ”syns”. En surfare, lite allmängiltigt uttryckt, klär sig på ett visst sätt - ofta i kläder med speciella surfmärken (t.ex. Quicksilver, Bear, Gordon and Smith, Rusty och Billabong). Surfare rör sig även på ett visst sätt och har ofta även en viss ”sorts” bil och kan därför med ett tränat öga direkt pekats ut. Klädstilen är ofta ”loose”, lite skitig och trasig. Stora boardershorts och en gammal surf T-shirt är rätt. Dreadlocks är inne, långt stripigt eller två millimeters hår duger. Detta är dock en grov generalisering, regeln har självklart undantag.

Lite allmängiltigt uttryckt kan en surfare direkt se vem som är surfare och vem som inte är det med hjälp av dessa attribut vilket enligt Goffmans teori, något allmängiltigt, skulle kunna bero på att för att uppfattas som någon så måste man även agera och se ut som denne.

Alla våra situationer behöver definieras för att vi ska veta hur vi bör agera. I mötet med andra gör vi klart för varandra med gester eller genom andra icke verbala uttrycksmedel just vilka vi är eller skulle vilja vara i just den situationen. Vi söker ideligen en definition av situationen vilken vi kan enas kring.

Goffman har skrivit och funderat mycket kring det mänskliga fenomen vilket han omnämner som det dramaturgiska perspektivet och det finns således mycket att lära där av. Det dramaturgiska perspektivet handlade om hur vi alla spelar teater och därför eftersträvar att göra ett så gott intryck som möjligt på vår omgivning. För att verkligen förstå det dramaturgiska perspektivets helhet bör man först bli medveten om dess alla delar. För att kunna agera (interagera) med andra krävs det t.ex. att man har en roll att utgå ifrån. Goffman skriver själv rörande detta att:

”Det beror antagligen inte på en historisk tillfällighet att ordet person ursprungligen betyder mask. Det rör sig snarare om ett erkännande av att alla alltid och överallt, mer eller mindre medvetet, spelar en roll ... Det är i dessa roller som vi känner varandra; det är i dessa roller som vi känner oss själva” (Goffman 1994:26).

Dramaturgin ligger här i att slutligen blir vår uppfattning om rollen till en andra natur samt till en integrerad del av vår personlighet.

”Vi kommer till världen som individer, förvärvar en karaktär och blir personer” (a.a sid 27).

Jag har tolkat det som om han menar att rollerna och rollspelet är något vi måste lära oss att leva med, det fortgår varken vi väljer att märka det eller ej. Rollen gör människan, vi spelar omedvetet eller medvetet ständigt våra roller. Rollen väljer vi själva och om publiken accepterar den får vi behålla den men om publiken inte uppfattar den som trovärdig finns risken att man tilldelas en annan roll, passande eller inte.

Att vara surfare uppfattade jag vara något som man var dygnet runt och i alla situationer. Många av de surfare jag frågade vad de var svarade att de var surfare och inget annat. Erik (surfaren från Sidney) berättade i förtroende att han utbildat sig till ingenjör men att det inte var något han ville att man skulle prata om, han var surfare och inget annat. Enligt Goffmans teori skulle alltså surfarna agera som surfare för att de själva ville betraktas som just surfare och därför att de funnit en trygghet i den rollen, rollen och individen har sedan, med tiden, blivit omöjliga att skilja åt.

Att vara surfare torde därför vara en orsak av vad man vill förmedla och uppfattas som, mer än beroende på aktiviteten. Aktivitetens funktion i sammanhanget tolkar jag därför vara att stärka

rollen och rollidentiteten. Alla klarar ju inte av att surfa lika lite som alla kan ha rädslan i ögonen och vågen inom sig vilket leder till att man som surfare tillhör en exklusiv skara.

Med begreppet framträdande menar Goffman den aktivitet som en individ visar upp för gruppen eller inför den som iakttar honom eller henne, vilket påverkar iakttagaren.

Exempel på expressiv utrustning är inramning (the setting), fysiskt såväl som geografiskt. Denna expressiva utrustning är något som man enligt Goffman ständigt använder sig utav för att befästa sin roll och därmed sitt jag.

I min studie av surfare fann jag belägg för att de, surfarna, upprätthöllt sina roller med hjälp av expressiv utrustning. Utan de "rätta" märkeskläderna, surfbrädorna eller klistermärkena på bilen accepterades jag/vi inte som surfare och blev därför först med hjälp av dessa attribut accepterade och i viss mån även insläppta bakom kulisserna, dvs in i de bakre regionerna och därmed delaktiga i något intimare, äktare och förtroiligare.

I Goffmans beskrivning av spelet som individen spelar belyses hur vi under framträdandet måste avstå från de handlingar som strider mot gängse normer.

I mina reflektioner kring surfarna och gruppen skrev jag om att man bland surfare kunde ana ett otydligt men ändå viktigt "dolt" normsystem. Det finns ett regelsystem att hålla sig till. Det gäller att veta vad man får göra och inte minst vem som får göra vad.

Påtagligt, i mitt studie, var t.ex. den hierarki som rådde bland surfarna, inte minst ute på vattnet. Bäst går först samtidigt som även "locals" har ett visst företräde. I vår Australiska reseguide stod detta till och med omnämnt;

"While sharks might worry you, problems are more likely to come from the local surfers who form tight-knit cliques with very protective attitudes towards their beaches - they are not a particularly welcoming crowd"
(Daly med flera 1993)

Att bryta mot dessa normer straffas direkt. Den gång då jag själv experimenterade lite med detta genom att bryta mot regeln om företräde, genom att "droppa in" (ta vågen) före en bättre surfare från platsen, straffades jag först handgripligt och sedan genom utfrysning.

Att bli ignorerad, och i viss mån utfrysad, benämner Goffman som taktfull uppmärksamhet;

Taktfull uppmärksamhet består av att man låsas att man inte ser och inte lyssnar; eller åtminstone i att inta en kroppställning som tyder på att man inte ser och inte hör och framför allt inte bryr sig om vad omgivningen gör" (Bauman 1992:84)

Ett annat exempel på detta med taktfull uppmärksamhet kopplat till empirin finns i resonemanget om det specifika med att det var så många "icke surfare" som tog efter och härmade surfstilen. Jag påvisade tidigare, rörande detta, att de som utgav sig för att vara surfare, utan att faktiskt vara det, verbalt eller symboliskt, kallades för "posörer" och var personer som surfarna ignorerade.

Resonemanget kring taktfull ouppmärksamhet görs även gällande avseende min vecka, i fältet, utan expressiv utrustning, surfarna runtomkring var ju inte intresserade av mig förrän jag passade in i normen, åtminstone inte rörande sådant som hade med surfing eller deras roll som surfare att göra. Jag och Johan ignorerades medan de flirtade lite med Linda. När vi sedan däremot agerade och såg ut som surfare respekterade de oss.

Detta hänger sedan intimt samman med det Goffman skrivit om konsten att styra intryck, om hur vi i vissa fall lyckas styra intrycken åskådaren får av vårt framträdande, bl.a. med hjälp av expressiv utrustning.

Individen är enligt Goffmans övertygelse noga med vad andra upptäcker och erfar av ens egna framträdande och kan därför först slappna av då han eller hon är för sig själv, dvs bakom scenen.

Goffman liknar vår interaktion med ett skådespel, det viktigaste är vad som sker, och hur det uppfattas, framme på scenen. De bakre regionerna, bakom scenen, där publiken inte har insyn, är däremot mer eller mindre ointressanta. Goffmans perspektiv antyder således att vår värld skulle vara dualistisk. Liksom myntet i ett skyltfönster har vi en främre, välputsad, sida och en bakre sida, där den senare inte är för allmän beskådan. (I motsats till Goffman finner jag dock den bakre regionen högst intressant).

Paralleller till ovanstående kan dras till det faktum att surfare jag inte kände väl, dvs umgicks med i den främre regionen, visade på hur orädda de var samtidigt som de uppträdde väldigt ”typiskt” som surfare, medan de som jag kommit närmare, dvs umgicks med även i den bakre regionen, kunde erkänna att de ibland var rädda samtidigt som de tillät sig själva att vara mer än surfare inför mig.

Då individen befinner sig inom den bakre regionen är han eller hon ur stånd att omedelbart interagera med andra icke invigda, detta gör de bakre regionerna till platser där man är sårbar, man riskerar att ”tappa masken” (vilket t.ex. sensationspressen och kvällstidningarna verkligen hörsammat).

Goffman beskriver även hur individen som försöker upprätthålla den expressiva kontrollen kan missuppfattas genom exempelvis oavsiktliga gester, inte minst beroende på att en betydande del av vår interaktion är icke verbal.

”I fråga om många sociologiska problem är det kanske inte ens nödvändigt att avgöra vilket som är mest äkta, det uppammande intrycket eller det som den agerande försöker hindra åskådarna från att skaffa sig” (a.a sid 63).

Goffman anser att man inför det teatraliska framträdandet påverkas av en mängd bakomliggande orsaker så som t.ex. socialgruppsstillhörighet, klass, ålder eller könstillhörighet.

”För att vara en viss individ räcker det alltså inte enbart med att man besitter de erforderliga attributen utan man måste också upprätthålla de normer för uppförande som en socialgrupp förbinder med dem” (a.a sid 71).

Till min förvåning visade dock min empiri, i motsats till Goffmans teori, på att det inte handlade om dessa yttre kvalitéer, dvs upprätthållandet av normer som en socialgrupp förbinder en med,

klass, kön, ålder eller socialgrupp, lika mycket som om en inre egenskap eller kvalité (vilken omnämns nedan).

Att det skulle vara så grunder jag på det faktumet att jag i mina fältanteckningar, dvs i det som sedan skulle bli min empiri, faktiskt skrivit att jag funnit att surfare, oberoende av nationalitet, region eller kulturell bakgrund, alltid hade mycket gemensamt. Samtalsämnena verkade vara de samma oberoende av var i världen man än befinner sig.

Den inre egenskapen eller kvalitén jag då å andra sidan funnit som väsentligare, än normer vilka måste upprätthållas beroende på socialgruppstilhörighet, vilken en individ måste besitta, utöver de erforderliga attributen, för att accepteras och betraktas som surfare av andra surfare är den Erik påvisade som svar på vem som är surfare och vem som inte är det;

"Surfare är endast den som sett rädslan i ögonen och samtidigt har vågen inom sig".

I vissa fall kan det förväntas att flera individer uppträder tillsammans, att flera personer samarbetar i framställningen av rutiner. Med begreppet team beskriver Goffman detta teatraliska spel gällande flera individer tillsammans. Gruppmedlemmarna (dvs teammedlemmarna) måste kunna lita på varandras uppträdande och förmåga att följa spelets regler. Det är enligt Goffman mycket viktigt att man, inom det som han beskriver som ett team, följer teamets normer. En samling individer måste således kunna presentera ett intimt samarbete för att kunna bevara en given projicerad definition av situationen.

Ovanstående kan i sin tur betänkas utifrån mitt tidigare resonemang om hur jag stöttes bort av en hel grupp surfare efter att ha brutit mot en norm och hur jag ignorerades då jag inte agerade rollenligt eller uppträdde som surfare utan de så nödvändiga attributen. Goffmans teori har således praktisk relevans.

Människan har ett behov av social kontakt vilket resulterar i att hon dels behöver en publik att pröva sig själv gentemot samt ett behov av teamkamrater vilka han eller hon kan umgås med mer avslappnat med bakom kulisserna, dvs i de bakre regionerna. Dessa teamkamrater är i sin tur även förenade med varandra genom ett ömsesidigt beroende för om ett team skall kunna hålla fast vid den taktik de har valt att följa måste teammedlemmarna uppföra sig så att rollidentiteten stärks även av att bara vara i gruppen. Det handlar om "vi" mot "dom". Vi är surfare just därför att vi inte är något annat och just därför att vi beroende på ett visst beteende och stil uppfattas som sådana.

Även detta verifieras i min empiri; Bernad, surfare från USA, berättade för mig att för honom handlar surfing om gemenskap såväl som om individuell sökan efter lycka. Att surfa leder frivilligt eller ofrivilligt till att man tvingas leva ett primitivt liv vilket i sig medför gemenskap.

"Bor man i en bil på en parkering tvingas man till umgänge och lär sig med tiden även att gilla det. Men samtidigt som man egentligen inte skulle kunna leva utan alla andra så existerar inte något annat än en själv och havet när man väl är där ute. Visserligen gör det surfandet roligare om man är några stycken som sitter ute på breaket, men i slutändan handlar det ändå om en själv. Det här är svårt att förklara för en utomstående, de kan inte förstå vad koncentration och fokuseringen på en själv och havet innebär eller vad det medför. Att surfa är för mig som att meditera, jag menar man mediterar ju ibland i grupp men ändå gör man det individuellt och därför ändå inte i grupp" (Bernad).

Samtidigt berättade han även att det var just därför som gruppen var så viktig:

”Den är som en familj där man tar hand om varandra”.

I mina fältanteckningar skrev jag, rörande detta, även att jag upplevde det själv som om gruppen var viktig därför att själva väntan, diskussionerna, antagandena, prognoserna, och teorierna i sig var en viktig del av livet, något som måste diskuteras. Gruppen stärker ju som bekant även ens egna identitet, och detta upplevde jag även här vara något av en sanning.

Då vi själva kom till en ny plats och visade upp den rätta stilen blev vi ofta till del i en grupp och omvänt inte till en del i en grupp av och med surfare utan stilen, fasaden eller attributen.

Att vänta på vågor är, rent krasst, en sysselsättning som angenämast utövas i grupp. Att vänta har dock utvecklats till något mer i sig självt, att vänta innebär umgänge och gemensamt sökande och längtande istället för som annars, när det finns vågor, individuellt sökande. (Även om förutsättningarna är de rätta beror vågornas storlek allt som oftast på tidvattenförhållanden, dvs även om det är idealiska förhållanden på en plats måste man ändå vänta tills tidpunkten, för just den dagen, är den rätta).

Att vara handlar alltså om att vara bland andra för att däri, i umgänget med andra, själv söka efter och finna sig själv, dvs den man trivs med att spela, för att sedan bekräftas som person. Utan andra, dvs utan publik, skulle individen inte kunna finna en för honom eller henne passande personlighet och därför inte bli till något annat än förment individ.

Man kan därför, utifrån mitt betänkande (utifrån Goffmans betänkande), surfa ensam men å andra sidan inte vara surfare utan andra.

Anledningen till att man surfade behandlade jag i föregående kapitel. Anledningen till att man såg sig själv som surfare, dvs blev surfare och spelade rollen, har jag däremot försökt att förklara här och svaret till detta ligger kanske just i att man i och med att man tar sig an en roll blir del i något större, människorna kommer och går medan rollerna består...

Institutionell och organisatorisk inramning

9:1 Inledning

Avsikten med detta kapitel var att, utifrån de två tidigare kapitlen, visa på mina upptäckters institutionella och organisatoriska inramning, som forsknings element, samt på dess mellanliggande sociala organiseringen. Avsikten var att fokusera den sociala organiseringen i synnerhet.

Detta organisatoriska perspektiv hjälpte mig att placera in fenomenet jag avsåg att undersöka, dvs surfing, i något som skulle kunna ses som en ram. Genom att se till fenomenets, företeelsens och aktivitetens sociala kontext hoppades jag föra samman det föregående resonemanget med det kommande. Jag hoppades därtill att resonemanget härom skulle visa på surfingens organisatoriska innebörd och dess betydelse samt att kapitlet skulle bli till något mer än endast en övergång, dvs till något mer än endast en by-pas operation för att hålla texten och resonemanget vid liv inför det som senare skulle bli dess slut.

Syftet, med detta kapitel, var således att föra upp analysen mot det institutionella och organisatoriska, med det föregående, dvs det individuella, i åtanke och med siktet ställt mot den övergripande samhällliga kontexten, dvs det som skall utgöra nästa kapitel.

Detta kapitel utgör därmed, i sig självt, en bro och en övergång mellan det individuella, dvs mikronivån, och det samhällliga, dvs makronivån, samtidigt som det även säger något om de jag undersökte och deras sociala miljö.

9:2 Den mellanliggande sociala organiseringen

Allt mänskligt handlande har en mening och därmed är ridandet på en våg och dess utövares omgärdade livsstil (dvs det liv som de skapat och skapar, valt och väljer samt upplevelsen därav) ett uttryck för den mänskliga själen och dess kulturers djupstruktur.

Det jag tidigare påvisat, rörande detta, var dess intrapsykiska innebörd medan det som jag här, i detta kapitel, avsåg att redogöra för mer handlade om det strukturella, institutionella och organisatoriskt inramade.

Det som jag här presenterar är en tankefigur, en tankefigur som växt fram under arbetets gång. Poängen med att presentera en tankefigur är att jag därmed kan påvisa ett sammanhang, ett sammanhang som skapats på strukturell nivå. En tankestruktur kan i sin tur förstås som ett färdigt koncept och som en figur, en bild, som samtidigt styr vårt individuella handlande samtidigt som det även ger det en förklaring. Utifrån betänkandet av Foucaults (1993) resonemang härom påstår jag även att tankefiguren (diskursen) söker sina aktörer och att det därmed är så att det strukturella sammanhanget finns före de enskilda aktörerna. Företeelsen att vågsurfa torde därför ha funnits som företeelse redan innan vågsurfarna tog sig an företeelsen och aktiviteten därav.

Att fullt ut, eller ens tillfredsställande, förklara ett samhällsfenomen utifrån enkla orsakssamband (kausalitet) är en uppgift bortom min förmåga. Tyvärr. Därför har jag istället valt att se till en rad parallella spår vilka vid en viss tidpunkt sammanstrålar till vad Gilles Deleuze (1990) betecknar som en anhopning. Denna, anhopning, avsåg jag att belysa genom att här, nedan, föra an ett resonemang kring något som skulle kunna ses som en av de många trådar som kan förklara varför surfarna som sådana uppträder på den samhälleliga scenen och hur just deras del av scenen såg ut och vad som var specifikt på densamma.

9:3 Surfkulturens specifika

Det Björn Nordström presenterade i sin artikel, *Tuben är den absoluta vågen*, (Dagens Nyheter, den 19/1 1997) tycker jag bra sammanfattar vad surfing och surfstil handlar om. I den välskrivna artikeln beskriver Nordström hur australiska surfare drar runt kusterna som nutida nomader i jakten på de rätta förhållandena.

Att jag tilltalas av ansatsen, dvs surfare som nomader, beror mycket på att jag inte kunde finna någon egentlig organisering, åtminstone inte i ordets vardagligare betydelse, och anser därför att det Nordström påvisat (a.a) belyser något centralt rörande surfare och dess omgärdade livsstil.

Specifikt för vår samtid, postmodernismen sedd som en bred idéströmning, är dess olika komponenter däri mycket utgör ett avsteg eller direkt motstånd gentemot modernismen, dvs tidigare samhällsliga värderingar. Det handlar om kritik mot välfärdsstatens paternalism och det ensidigt rationella men däremot även om ett intresse för mystik, extas och om upplevelser på "högre" nivåer, t.ex. andliga sådana. Angående sociala rörelser, av i dag, hävdar Melucci (1992) även att dessa ofta omfattas av en stark rörelse från det kollektiva och gemensamma projektet mot en mer individualistisk livsuppfattning där uppgående i rörelser och grupper sker utifrån att det passar in i den egna situationen snarare än att man underordnar sig rörelsen. Specifikt för vår tidsera, enligt bl.a. Alberto Melucci (1992), är även de sociala rörelsernas inriktning mot här och nu, dess ofta tillfälliga karaktär och lösa organisationsform vilket skulle kunna kopplas samman med en ny mentalitetsstruktur.

Det jag här vill påvisa och resonera kring är därför det faktum att de jag undersökte inte verkade inrätta sig i formella sammanslutningar och att de ständigt var beredda att bryta upp och att de därför skulle kunna ses som nomader av idag. Det de surfare som jag studerade, samtalande med, läste om och surfade med hade gemensamt handlade främst om vikten av frihet och om vikten av att ständigt kunna bryta upp för att få sina egna behov tillfredsställda. Den organisatoriska betydelsen fanns underordnad i det informella, i det "plötsliga" och i stundens ingivelse. Individuell lycka var således viktigare än kollektiv välfärd.

Organisering förutsätter att det finns andra att sammansluta sig med och till, dvs den organisatoriska innebörden görs endast gällande bland andra. Jag anser att den sociala organiseringen, gällande för mina respondenter, mest handlade om att finna andra att samverka med för att själv nå sina egna mål. Utbytet var ömsesidigt men med fokus på sig själv och ens egna och specifika behov. Den sociala organiseringen handlade således mer om att ändamålsenligt inrätta sig än om förment sammanslutning. Det specifika gällande organisation och organisering, surfare sinsemellan, var dess imaginära karaktär. Detta var något som jag tidigt uppmärksammade utan att egentligen förstå dess innebörd.

"Den ständiga förflyttningen, sökandet, skapandet och vågridningen är en konkret frihetsmanifestation vilken samtidigt symboliserar den inre oron, rastlösheten och det upprepade uppbrottet till den nya dagens och det nya livets äventyr" (Se; Empirin, mina fältanteckningar, sid 58).

Att surfare i mångt och mycket kan ses som nomader vilka ständigt väljer att bryta upp bekräftas även av Nat Young (1994).

"In my opinion surfers today are no different to the surfers of yesterday. They are all part of a unique tribe of nomads who have wandered this planet in search of rideable waves since the beginning of this century. Both the professional surfer and the amateur qualify as part of this race, which has learned to overcome the creed and colour". (Young 1994:189).

Nu är det dock inte så att det överhuvudtaget inte finns klubbar, föreningar eller formella sammanslutningar. De finns, om än inte speciellt många. British Surfing Association, BSA, har inför 1998 fått avslag av det Brittiska Sport Rådet (British Sports Council), som lyfter alla anslag till BSA och de erkänner således inte Surfing som nationell sport. De sporter som får vidare ekonomiskt stöd är bl a curling, vattenskidåkning, fallskärmshoppning etc, vilket i sig visar på att surfing inte är en sport organiserad som andra och på att surfing faktiskt är något besynnerligt.

De existerande ”surf” organisationerna, grundade för och av surfare, är inte speciellt gamla, dvs inte alls lika gamla som företeelsen i sig. Att surfare började organisera sig berodde inte på att de själva hade ett behov därav, åtminstone inte ett direkt behov därav. Orsaken till att surfare, i början av 1980-talet, organiserade sig berodde på att de var oroliga för miljön i allmänhet och havet i synnerhet. När de första stränderna stängdes, av miljöskäl, och turismen expanderat allt för kraftigt på platser som surfarna såg som sina organiserade de sig.

1998 utnämndes till ”The year of the Ocean” av FN som ett resultat av ett internationellt erkännande av havets inverkan på våra liv. Syftet till den internationella kampanjen var att öppna ögonen på opinionen och på beslutsfattare, att få dem inse vikten av att havet och allt marint liv bevaras intakt. Målet var att visa en bredare publik att; våra hav är vitala för allt liv på jorden, våra hav påverkar vårt dagliga liv, vi i vår tur påverkar havet var dag, havet har sina begränsningar och är inte oändliga samt på att våra hav är vårt sista utforskade gränsland. (Källa: Surfriders Foundation USA).

De två största organisationerna idag är Surfrider foundation och the British Surfers Against Sewage lobby (antal medlemmar i SF är okänt men SAS har mig veterligen c:a 15000 medlemmar). 1991 stämde ett pappersbruk i USA av Surf Rider Foundation efter att de hade uppmärksammat föroreningar i Humboldt Bay. Målet rönt stor uppmärksamhet i medierna varpå dessa organisationer härmed även skulle kunna ses som i viss mån politiska.

Bortsett från denna internationella organisering är det i alla fall så att surfare inte är speciellt organiserade och det är just detta som jag tycker är intressant. Intressant inte minst därför att jag anser att det i sig är något specifikt, kanske utgör detta, i sig, även en indikation om någots vara. De allra flesta utövare (av något) brukar vilja organisera sig och det är vanligt bland utövare att de söker sig till en "klubb". En formell sammanslutning att engagera sig i, bl.a. som ett led i processen att stärka sin identitet. Varför organiserar sig då inte surfare, även de borde, förmodligen, söka just rollidentitet. Deras identitet torde även den stärkas bland andra och att organisera sig torde fylla samma behov för surfare som den fyller för andra (vilka inte annars skulle organisera sig).

Anledningarna till att surfare inte organiserar sig samt till deras behov av frihet och möjlighet att bryta upp kan vara många, men vilken är då den sannolikaste? Efter att ha funderat mycket kring detta drog jag slutsatsen att den sannolikaste förklaringen till detta skulle kunna vara att det är så att det ingår i surfstilen och att surfstilen är något som innefattas av den nya mentalitetsstrukturen, vilken bl.a. Melluci (1992) påvisar.

Jag är dock medveten om att denna slutsats innefattar en svaghet, nämligen att den inte besvarar huruvida det är surfstilen som skapar surfarnas stil eller om det är surfarnas stil som ligger till grund för surfstilen. Hönan eller ägget, någondera måste det vara.

9:4 En socialt konstruerad stil och dess rum

I föregående kapitel resonerade jag kring vikten av dels rollspel, dvs dramaturgi, och dels andra att uppträda inför, för att man som människa skulle få tillgång till en egen identitet, dvs någon att vara. Det som jag här däremot avser att se närmare på är inte rollspelet eller publiken utan mer dess scen. Precis som en teatergrupp behöver en scen att uppträda på behöver vi en inramning att utgå ifrån och ett rum att agera i. Varje social yttring är i behov av såväl rum som en situation att utföra handlingen inom. För att en social yttring (och i förlängningen spelet därav), t.ex. surfstilen, ska betraktas som något måste det ha definierats dels ett rum och dels en situation i vilken stilen (och dess beteendemässiga innebörd) kan uppträda och betraktas utifrån för att vi ska förstå den.

Allt som vi är medvetna om är något socialt konstruerat, annars skulle vi inte vara medvetna därom och är det då inte så att vi konstruerat allt det som vi känner till. Det jag vill komma fram till är att någon eller något ligger till grund för allt, någon eller något har konstruerat det vi känner till och lever för. Goffman talade om teatraliken och dramaturgin i våra liv, det jag nu vill påvisa är dess ressigering, dvs skapelsen därav. Precis som en teaterpjäs anser jag att vi alla mer eller mindre följer ett manus, ibland läser vi innantill och ibland tvingas vi improvisera. Men även då vi improviserar följer vi manus. Jag menar även att rollen vi ikläder oss har vi redan innan vi återskapar den en uppfattning om. Rollen och dess trovärdighet skapar man inför andra med hjälp av just dessa, generaliserande, andra samt utifrån vissa attribut, ansåg Goffman, medan jag gör tillägget att detta är något man gör utifrån ett, redan färdigt, manus. Det handlar således, enligt min mening, om något mer än endast socialisering och teatralik.

Det kan därför vara så att surfare inte organiserar sig därför att det är något som är djup rotat i surfkulturen vilket i sin tur skulle kunna härledas till någon, något eller till en viss händelse. Att surfare är som de är och gör som de gör skulle alltså kunna ses som beroende på att de regisserats så. Denna "ressigering" görs med tiden gällande som norm för hur man ska agera i rollen som t.ex. surfare, normen och värderingarna förs sedan vidare i bl.a. socialisationsprocessen. En roll och en identitet är något skört och kanske just därför ges ett förhållandevis litet utrymme för nytolkningar, rollen har fungerat tidigare så varför ens pröva något annat som man med säkerhet inte kan veta fungera (betänk att människorna kommer och går medan rollerna består).

Hur och av vem ressigeras och definieras då detta rum och denna situation. Svaret till detta finns dels i texten ovan, dvs av de som påstår att surfare är nomader vilka inte organiserar sig samt av de som återskapar detta, dvs surfarna som inte organiserar sig och lever så som de socialiserats och regisserats till.

Beaktas bör även det jag skrev i ett tidigare kapitel om att det efter andra världskriget hände något rörande den sociala företeelsen vågsurfing, nämligen att den blev till något mer än endast en aktivitet. Jag beskrev då hur surfing upplevde ett uppsving utan dess like. Successivt kom det att betyda allt mer att vara surfare. Att vara surfare blev en stil. Min uppfattning var (och är) att det var då stilarna, attityderna och värderingarna föddes, dvs då skriptet skrevs och manus författades. Enligt min övertygelse hände här något historiskt, nämligen surfare blev surfare, dvs att det var här (läs då) som aktiviteten att surfa även kom att påverka ens självuppfattning, identitet och rollframträdande. Tidigare hade surfandet inte varit mer än en aktivitet (bortsett de tidigare Hawaiianerna), nu blev det till något större, till något mer, till en social företeelse på den samhälleliga scenen.

I texten ovan, om den mellanliggande sociala organiseringen (9:2), skrev jag att det vid förståelsen av ett samhällsfenomen är näst intill meningslöst att söka efter orsakssamband varför jag istället ville visa på en rad parallella spår som vid en viss given tidpunkt sammanstrålat till vad Gilles Deleuze (1990) betecknat som en anhopning. Avsikten med det som jag fört an här nedan var just därför att visa på några av de trådar som kan ge förståelse för varför surfing som socialt fenomen uppträder på den samhälleliga scenen samt dess uttryck.

Även om det var på Hawaii som surfing rent tekniskt växt fram var det i Kalifornien, USA, som stilen och myten föddes. Nat Young (1994) hävdar i sin bok, *The history of surfing*, att det var i Kalifornien under 60 talet som surfing växte från att vara en sport till att utgöra en kultur, en kultur vilken innefattade hundra tusentals ungdomar som såg sig själva som surfare och därför anammade stilen. Surfare som livsstil föddes. Surfing kom nu att handla om så mycket mer än själva aktiviteten vågridning, nu handlade det även om musik, mode, film, språk och vem man var och såg sig som. Beachboys i synnerhet och surfare i allmänhet utvecklade en ny livsstil och därmed ett nytt alternativ till allt det gamla.

"Back in California, the surfing scenes exploded. This was the time when surfing became not just a sport but an entire culture, with hundreds of thousands of young people modelling themselves on a surfing lifestyle. Surfing invaded music, fashion, films, slang, TV, magazines, the whole bit. A new breed of American beach boys developed, a sort of later equivalent of the Hawaiian beach boys who have had become professional surfers in the years before World War II. The new breed spent their time lifeguarding, surfing, and just having fun; music, parties, waves, boards, girlfriends. They began wearing brightly coloured baggie trunks and, in winter, wetsuits developed from navy frogmen's outfits.... It wasn't long before surfing had developed from sport to culture - to cult" (Nat Young 1994:82).

Jag dristar mig alltså till att härleda surfstilens födelse till en historiskt avgränsad tid. Det som jag beskrivit ovan skulle alltså kunna utgöra själva surfrollen och surfstilens scripta och manus. Men fortfarande kvarstår en viktig frågeställning, dvs vad var det då som fick detta att hända och kan dessa händelser härledas till ytterligare ett "scripta" regisserat av någon, några eller av en händelse. Som kristen är bibeln ens skrift eller manus, dvs ens rättesnöre, och gud ens regissör, dvs ens ledsagare och överordnade, därav de kristna rollerna och framträdandet därav, men vari finns då surfarnas ressigering, dvs vem eller vad regisserade skriptet jag påvisat ovan.

Förmodligen är det så att den institutionella och organisatoriska inramningens villkor skulle kunna härledas till filmerna, böckerna och tidningarna om Kathryn. Malibu, ett område med bra vågförhållanden i Kalifornien, hade vid den här tidpunkten blivit till ett populärt område att vistas och bo i för surfare. Att surfare nu sökte sig till en gemensam plats för att surfa medförde att företeelsen och surflivet blev tydligare för såväl initierade som för icke initierade. Allt fler blev nu involverade i surfing samt i surfaren som hörde därtill. Speciellt färgstarka individer vid den här tidpunkten var Dewey Weber, Mickey Munoz, Kemp Aaberg, Bob Cooper, Jim Ficher, Robert Patterson och "Tubesteak". Denne "Tubesteak" var förövrigt den surfare som gav upphov till historien om Kathryn - the Gidget.

Enligt "Tubesteak" själv (Nat Young 1994) kan historien om Kathryn härledas till sommaren 1956. Det hela började med att "Tubesteak", Mikey Mounoz och Mikey Dora, då de en dag stod och spanade efter vågor i just Malibu, upptäckte en ung, mycket liten, surfare som var på väg ner mot stranden med en ny, för den tiden mycket fin, bräda (en Velzy/Jacobs board). "Tubesteaks" kamrat Dora ropade åt denne, korta, surfare att "Go back to the valley, you cook" varpå denne tappade brädan. "Tubesteak" bad sina vänner att lägga av och gick bort

mot surfaren för att se hur det gått med brädan, framme vid surfaren upptäckte han, till sin förvåning, att surfaren var en tjej, en mycket kort sådan, varpå han utbrast "it's a midget, a girl midget, a goddamn gidget" (a.a).

Detta möte och tillmäle, som jag ovan återgivit, kom sedan att bli till något mycket mer än endast ett hastigt möte. Flickans far var författare och just denna sommar, 1956, skrev han om sin dotters sommaräventyr. Berättelsen blev till bok och boken blev bestseller. Filmbolaget Columbia gillade även de boken och lät därför filmatisera berättelsen varpå den första Gidget filmen snart släpptes. I filmen, såväl som i boken, glamoriserades surflivet och surfingen vilket ledde till att ännu fler började att surfa. Filmen låg till grund för den fortsatta utvecklingen, allt fler sökte sig till Malibus ständer där de blev till surfare. På dagarna surfade man och på nätterna samlades man kring stora eldar där man festade. Att vara surfare var "inne" och de duktigaste surfarna blev sponsrade av sko- och klädföretag. De duktigaste surfarna, de som jag tidigare omnämnt som speciellt färgstarka individer, rönt stor berömmelse.

Efterhand som allt fler sökte sig till Malibu blev det allt trängre på vattnet varpå de seriösare surfarna började att söka efter nya, bättre och mindre välbesökta "spots". Att finna nya "spots" var inte direkt svårt, det svåra låg i att inte åka dit för olaga intrång då vuxengenerationen inte alls var lika förtjusta i dessa bachboys som betraktades som dagdrivare.

I slutet av 1950-talet myntades begreppet surfsafari, vilket avsåg de resor som surfare företog sig längs Kaliforniens västkust. Att vara på surfsafari innebar att man var borta i flera dagar och att man kampade på stranden, allt för att få surfa de bästa vågorna på ställen där det inte var så mycket folk. Surfing kom nu alltmer att förknippas även med camping och primitivt leverne. I början av 60-talet var Mexiko det hetaste resmålet för dessa surfaris, highway 101 trafikerades därför allt oftare av överfulla kombibilar med hoppfulla surfare, i sökandet efter den optimala surfupplevelsen.

Samtidigt, dvs i början av 60-talet, producerades de första surffilmerna (filmen om Kathryn, the Gidget, var mer spelfilm än en surffilm) som rönt stort intresse, speciellt bland ungdomar. De främsta filmproducenterna, regissörerna, var Bud Browne, Don James och Walt Hoffman. Dessa filmer innehöll mer än endast surfsekvenser, bl.a innehöll de även intervjuer och porträtt av framstående surfare. Den mest kända filmen är Big Wednesday, en film som än idag är högaktuell för surfare runt om i världen.

Detta årtionde var även det årtionde då surfmusiken föddes. Dick Dale skulle kunna betraktas som surfmusikens grundare, eller åtminstone som dess första representant. Dale citeras, angående surfmusiken, i Nat Youngs verk, The history of surfing (1994:85);

"There was a tremendous amount of power that I felt while surfing and that feeling of power was simply transferred from myself to my guitar when I was playing surf music," "I couldn't get that feeling by singing so the music took on an instrumental form" (a.a).

1963 bildades the Beach Boys, surfmusikens okrönte mästare. Surfin' USA var Beach Boys första riktiga hit och surfidealet och myten om surfaren spreds nu ut över hela världen. Brian Wilson var den som skrev de flesta av Beach Boys texter, dvs en av de som regisserade det som skulle komma att bli surfstilen. Andra samtida "surfband" var Safaris, the Hondels and the Legendary Masked surfers.

Även massmedia var delaktig till att aktiviteten vågsurfing kom att betraktas och upplevas som något mer än endast en aktivitet. Det var främst tidningarna på den amerikanska västkusten som bidrog till detta. I tidningarna beskrevs detta nya samhällsfenomen, dels i positiva ordalag och dels i negativa. Hur som helst skapade i alla fall dessa medier även de en bilda av surfaren och skulle därför även de kunna betraktas som surfingens regissörer. Detta är dock något som fortgår än idag, tidningar och filmer spelar än idag en central roll i surfares liv.

Med detta, ovan omnämnda, i åtanke dristar jag mig till att hävda, rörande dualismen huruvida det är samhället som skapar individerna eller individerna som skapar samhället, att det är betydligt komplexare än det först ter sig och att det är så att det är samhället som skapar individerna samtidigt som det är individerna som skapar samhället. Angående resonemanget om huruvida det var hönan eller ägget som kom först anser jag att det är vilket som, det ena kom före det andra, vilket som kom först är oväsentligt – kanske kom de samtidigt. Det viktiga är däremot att vara medveten om att de båda, hönan/ägget och individen/samhället, förutsätter och reproducerar varandra.

9:5 En reflektion över föregående (och inför nästa) diskurs

Utan att våldföra sig alltför mycket på verkligheten skulle man kunna betrakta summan av utövandet och konsumtionen av just surfing som ett utbud, ett utbud riktat till oss människor som sociala agenter, vilket är bestämt att möta en viss social efterfrågan. Jag dristar mig även till att hävda att det finns ett produktionsrum med en egen logik och en egen historia, inom vilket "produkten" framställs. Med "produkt" avser jag här den utövning, dvs produktion, och konsumtion som finns tillgänglig och som är socialt accepterad vid en bestämd tidpunkt. Ovan har jag även visat på hur efterfrågan producerats och reproduceras, dvs på en tänkbar institutionell förklaring till varför vissa fått "smak" för surfing och dess omgärdade livsstil. Jag drar även den slutsatsen att vågsurfingens framväxt, som social företeelse, delvis är en följd av att den i sig själv haft en tendens att i en vidare omfattning fylla de funktioner som låg till grund för dess skapelse under 1950-talets senare hälft.

En annan upptäck är att vågsurfing, till sin karaktär, mer liknar konsten eller leken än idrotten som sådan. Ty surfing, som social företeelse, har växt fram utifrån dess aktörers premisser, inte utifrån samhällliga - vars avsikt, enligt Bourdieu (1997) skulle ha varit att fostra och bereda aktörerna samhälllig kompetens (undantaget de forna hawaiianska surfarna). Att surfa är således inte detsamma som att idrotta, vilket de jag undersökte därför ofta påtalade. Därmed ser surfingens organisatoriska inramning annorlunda ut, inte minst p.g.a. att den i sig utgör en antites till samhälllig socialisation och fostran.

Surfingens imaginära karaktär leder till att den inte kan fångas in organisatoriskt. Frihetssträvan, vilken de undersökta ofta påtalade, var således något mer än endast något diskursivt. Friheten som surfandet krävde visade sig alltså vara något reellt, dvs något i det institutionella och organisatoriska inramade inneboende.

Inramningen och surfandets själva vara handlar, enligt min uppfattning, inte så mycket om vad som är eller bör vara som om vad som inte är och vad som inte bör vara, med undantag för normer och dess imaginära regelverk. Surfing, som social företeelse, är till skillnad från de flesta idrotter inte sprungen ur det borgerliga samhällets ideal utan ifrån revolutionen däremot. Att vara surfare innebär att man anammar de icke-konforma idealen, att vara surfare innebär och förutsätter individuellt sökande och självständighet.

Vad jag menar med detta, ovan stående resonemang, är att surfingens specifika innebörd ligger i att den inte handlar om att vinna, dvs om att vinna över andra, titlar eller om att sätta rekord. Värdet ligger på ett annat plan, det handlar inte om framgång utan om välbefinnande, estetik och känsla. Inte hörde jag talas om någon som "tränade" vågsurfing. Alltså innefattar vågsurfing, som social företeelse, inte allt det som är så typiskt för vad som är idrott, idrott enligt Bourdieu (1997).

Vågsurfing innefattar t.ex. inte sådant som tyder på att intressen och värderingar, som idrottsutövarna från de folkliga klasserna och medelklassen tillskriver idrottsutövningen, står i harmoni med de motsvarande kraven från professionaliseringen. Vilket t.ex. handlar om rationaliseringen av förberedelserna, dvs träning.

Inte heller verkade vågsurfing, som socialt fenomen eller som aktivitet, innefatta den strävan som sammanfaller med utvecklingen av en industri - privat såväl som offentlig, vilket hänger samman med att aktiviteten i sig inte förutsätter maximering av den specifika effektiviteten (mätt i t.ex. antal segrar, titlar eller rekord), vilket skulle kunna vara det som

driver fram dessa krav. Surfing handlar om att "ta't lugnt", dvs hang losse! Ingen är kung alla är hjältar.

Att den sociala företeelsen, vågsurfing, inte heller verkade innefatta sådant som är typiskt för de övre samhällsklassernas idrotter gör det hela verkligen intressant. Karaktäristiskt för de övre samhällsklassernas idrotter, enligt Pierre Bourdieu (1997), är dess funktion som fysiskt underhåll samt dess givande av sociala vinster. Dessa idrotter tenderar att bli till endast en enkel förevändning för de utvalda mötena, eller, om man så vill, en umgängesteknik.

Att vågsurfing som socialt fenomen inte går att härleda till någotera skulle kanske kunna härledas till dess ursprung vilket i sin tur skulle kunna verifiera min tes att vågsurfing, som social företeelse, i sig utgör en antites - eller åtminstone något annat – kanske något nytt.

Jag påstår inte att vågsurfing, som social företeelse, skulle vara klasslös, däremot påstår jag att klassdiskursen är av ringa betydelse, dels för surfaren som individ och dels för surfing som något institutionellt och organisatoriskt inramat.

Jag påstod ovan att surfingen till sin karaktär mer liknar konsten eller leken än idrotten och att det skulle vara så beroende på att surfingen, som social företeelse, växt fram utifrån aktörernas egna premisser och därför inte utifrån samhälleliga. Att aktörerna sedan är en del av och i det samhälle de lever i nämnde jag inget om, inte heller något om att aktörerna påverkar och påverkas av samhället.

För att inte helt tappa trovärdighet avser jag därför att, i näst kommande kapitel, resonera något litet kring det överliggande samhälleliga, dvs om kontexten aktörerna är sprungna ur tillika skapare utav.

Makro social organisering

10:1 Inledning

Avsikten med detta kapitel var att knyta samman resonemanget tillika att påvisa en samhällelig referensram, en ram att förstå mitt presenterade resultat utifrån. Det jag här avser att precisera är således vad mina data, mina upptäckter och min förklaringsmodell kan relateras till och utifrån. Det som gör resonemanget härom så viktigt är att allt (och därmed även fenomenet jag undersökt) alltid kan härledas till och ur något.

Det jag hittills påvisat är ett resonemang avseende identitet och sociala erfarenheter följt av något som skulle kunna betraktas som en inblick i en social verksamhet. I texten har jag även fört fram mitt undersökningselements mellanliggande sociala organiseringen. I det här kapitlet avser jag däremot att slutligen knyta an dessa nyss nämnda områden till dess makro sociala organisering.

Det organisatoriska perspektivet hjälpte mig att placera in fenomenet jag avsåg att undersöka, dvs surfing, i något som skulle kunna ses som en ram. Genom att se till fenomenets, företeelsens och aktivitetens sociala kontext kunde jag föra samman det föregående resonemanget med det kommande. Syftet med föregående kapitel, var att föra upp analysen mot det institutionella och organisatoriska, med det föregående, dvs det individuella, i åtanke och med siktet ställt mot den övergripande samhälleliga kontexten, dvs det som jag här avser att resonera kring.

Det jag under skrivandet av detta kapitel sökte efter var paralleller till något större. Med större avser jag t.ex. till teorier kring upplevelse- eller risksamhället, den post moderna samhällssynen etc. Jag avsåg även att utröna huruvida det skulle kunna vara så att aktiviteten att vågsurfa är en återspeglning av vårt nutida samhälles situation och utveckling. Utifrån detta hoppades jag på att kunna påvisa vår nutida samtids karaktäristiska.

Utifrån ovanstående resonemang avsåg jag således att analysera företeelsen och aktiviteten vågsurfing i förhållande till den nutida dominerande och distinkta samhällsförändringen och på så sätt därmed även visa på dess samhälleliga kontextualitet.

I det sociologiska perspektivet, vilket Sven-Erik Karlsson påvisar i sin bok (1994) är det centralt att de olika sociala fenomenen betraktas som relaterade till varandra och därmed som ömsesidigt påverkande av varandra. Detta innebär för min undersöknings del att fenomenet, aktiviteten och företeelsen jag undersökt ingår i en samhällelig kontext vilken påverkas av och i sin tur även påverkar dessa surfare.

Denna insikt och medvetenhet gör att jag här måste erkänna att jag inte besitter tillräckligt med kunskap för att klara av en sådan uppgift. Att gå in och precisera samhällets byggstenar utifrån mina data och mina upptäckter skulle heller inte vara fruktbart. Jag inser att jag inte heller klarar av att precisera den nutida samhällsförändringen och dess karaktär på ett uttömmande vis. Däremot hoppas jag på att detta kapitel ska kunna ge svar på vad som specifikt är gällande för de jag valt att skärskåda avseende den övergripande samhälleliga kontexten.

10:2 Vår samtid i nuet

Att beskriva nuet är inte möjligt beroende på att det ideligen förvandlas till historia. Nuet är, nuet har inte varit och kommer inte att bli. Men samtidigt har nuet jag nu beskriver redan varit samtidigt som nuet jag ska gripa mig an något som kommer att bli. Det egentliga nuet bara är, för stunden, det har både varit tillika kommer att bli i samma skede.

Det jag däremot avser då jag använder begreppet är det som gäller för och i vår tid, det som visserligen redan är historia men som samtidigt förmodligen även kommer att bli. Det jag avser att precisera är därför det som är karaktäristiskt för vår samtid. Problemet är dock att jag med säkerhet aldrig vet vad som kommer att bli. Nuet är föränderligt, inte statiskt. Nuet kan bara upplevas, för stunden, inte beskrivas med ord eller text. Med anledning av detta bör nuet som jag beskrivit, beskriver och ska beskriva betraktas som ett nu som alldeles nyss varit, dvs mer som ett föränderligt än ett statiskt nu.

Nuet lämnar oss aldrig ifred och framtiden är öppen. Alltid har människan brottats med sin egen samtid och nuet, det tidiga 2000-talet, utgör inget undantag. Nuets villkor tvingar sig på var vi än befinner oss och oavsett andra tänkbara faktorer. Vi är alla del av samhället, samtidigt som vi även är tvungna att förhålla oss till förändringar i samhälle, kultur och psyke.

Tomas Fürth skriver i tidskriften "Framtidsstudier" (3/1997) att för ungdomar gäller detta tvång inte minst genomslagskraften hos ett ständigt medialt flöde av information och bilder. Dessa bilder som medierna förmedlar och skapar förefaller ofta verkligare än den verklighet var och en av oss har en möjlighet att skapa utifrån vår egen erfarenhet. I nuet har dessutom allt fler aspekter av livet blivit möjligt att skapa. Tidigare växte människor upp och in i en mer given social och kulturell miljö, skriver Fürth.

"Gamla tiders öde har mer och mer ersatts av föreställningen om livet som ett öppet projekt" (a.a 1997:4).

Samtidigt som människor får en ökad möjlighet att reflektera över sin egen tillvaro och jämföra denna med ett ständigt flöde av alternativa möjligheter, har vi även fått ett större ansvar för vilka vi är/blir, något som kan leda till ökade krav på att bli något annat än vi är. De traditionella tolkningsmönstren erbjuder knappast hjälp när vi ska söka en mall för de egna framtida livsprojekten.

Surfing ger en identitet, en tydlig självbild, samt att bäraren av denna identitet i övrigt inte behöver annama ytterligare krav för att passa in i samhället, surfare representeras av identiteter av vitt skilda slag. Det viktiga bland min respondent var att "vara surfare", samhällsklass etc verkade vara egalt.

Den engelske kulturvetaren Paul Willis hävdar att de flesta konsumtionsartiklar idag kan fyllas med symbolisk innebörd. Beroende på dyrkan av konsumtionsvaror uppstår alienation, brist på hemkänsla, ursprung och lojalitet. Konsumtionen leder till en inåtvändhet som märkligt nog möjliggör en fri kommunikation, där föremålen ifråga kan användas hur som helst, i vilket sammanhang som helst och i en aldrig upphörande språklig och innebördslig röra. Enligt Paul Willis så bryter dyrkan av konsumtionsvarorna med och mot det förgångna.

Min uppfattning är att ovanstående bra belyser hur svårt det är att definiera min population. Konsumtionsartiklar (de rätta "surf" märkeskläderna, surfutrustningen etc) utgör något viktigt

men samtidigt förnekas detta, ett bra exempel på detta förnekande är att det ska se lite slitet, skitigt och använt ut, men samtidigt är det viktigt att det är "rätt" föremål, plagg etc.

En annan engelsk forskare, Sheila Moorcroft, framhåller att värderingsskillnader mellan yngre och äldre generationer just består i en ökad medvetenhet hos de unga om det egna jaget.

Frihetssträvan, vilken de undersökta ofta påtalade, var således något mer än endast något diskursivt. Friheten som surfandet krävde visade sig alltså vara något reellt, dvs något i det institutionella och organisatoriskt inramade inneboende.

Inramningen och surfandets själva vara handlar, vilket jag belyst ovan, inte så mycket om vad som är eller bör vara som om vad som inte är och vad som inte bör vara, med undantag för normer och dess imaginära regelverk. Surfingen, som social företeelse, är inte sprungen ur det borgerliga samhällets ideal utan ifrån revolutionen däremot. Att vara surfare innebär att man anammar de icke-konforma idealen, att vara surfare innebär och förutsätter individuellt sökande och självständighet.

Jag har tidigare, i texten ovan, hävdad att vågsurfing som socialt fenomen är svårt att precisera. Jag dristar mig nu till att påstå att vågsurfing som socialt fenomen, inte heller kan preciseras med tillförlitlighet i ett övergripande samhällsligt kontext. Aktiviteten/företeelsen jag studerat saknar egentlig förankring i samhället beroende på att aktiviteten i sig är oberoende av samhällliga normer samt beroende på att företeelsen blivit så intimt förknippad med motståndet däremot.

Med ovanstående i åtanke kan jag inte komma vidare i analysen av företeelsen på denna nivå. Min slutsats blir därför att mina egna kunskaper inte räcker längre än hit när det gäller denna studie. Att uttala sig om, huruvida surfingen som social företeelse i sig utgör en antites - eller åtminstone något annat (kanske något nytt) avseende vår samtida makro sociala organisering, överlåter jag därför till någon annan.

Källförteckning

Rolf Ekman (1994)	Filosofins grunder
Derek Layder (1993)	A resource map for social research
Johan Asplund (1970)	Om undran inför samhället
Sven Erik Karlssons (1994)	Natur och kultur som turistiska produkter : en början till en sociologisk analys
Martyn Hammersley och Paul Atkinsons (1987)	Feltmetodik : grunnetaget for feltarbeid og feltforskning / Martyn Hammersley og Paul Atkinson
Hammersley och Atkinson (1995)	A Guide to Field Research
Hammersley och Atkinsons (1996)	Feltmetodik - grunnetaget for feltarbeid og feltforskning
Sture Dahlström (1996)	Stilla dagar på floden
Mats Alvesson och Kaj Sköldbergs (1994)	Tolkning och reflektion
Myrdal (1968)	Social theory and social invention
Lennart Dahlgrens (Dahlgren m fl 1988)	Längs upptäckstens väg, En introduktion till teorigenerering
Russel (1994)	Vol. 4: <i>Foundations of Logic, 1903-05</i> , London and New York: Routledge
Gilje och Grimen (1993)	Samhällsvetenskapernas förutsättningar
Neuman (1991)	Social research methods : qualitative and quantitative approaches
Holroyd (1991)	Nya perspektiv : en uppslagsbok
Bauman (1992)	Hermeneutics and social science : approaches to understanding
Dahlström (1992)	Cyklonmannen
Games (1991)	Elementary statistics : data analysis for the behavioral sciences
Therborn (1992)	Modernities and globalisations : an analytical framework
Tomas Johansson och Fredrik Miegel (1996)	Kultursociologi
Karl Olov Arnstberg (1986)	Teori för kulturforskare
Arnstberg, Björklund, Bohman, Hellspång, Jansson, Lindvall och Richette (1983)	Korallrevet : om vardagens kulturmönster
Nat Young (1983)	Social scientist as innovator

M. Csíkszentmihályi (1985)	Flow : den optimala upplevelsens psykologi
M. Csíkszentmihályi (1992)	Creativity: Flow and the Psychology of flow
Csíkszentmihályi (1975)	Beyond boredom and anxiety
Csíkszentmihályi och Csíkszentmihályi (1988)	Psychological Studies of Flow in Consciousness.
Csíkszentmihályi och Massimini (1985)	A Life Worth Living
Heidegger (1962,1967),	Varat och tiden
Sartre (1956)	Being and nothingness
Shutz (1962)	Conceptions of the Human Mind
Crook (1980)	The evolution of human consciousness
Csíkszentmihályi och Larson (1984)	Validity and reliability of the experience sampling method
Rollo May (1984)	Modet att skapa
Herman Melville (1944),	Moby Dick
Björn Nilsson och Anna-Karin Waldermansson, (1994)	Kommunikation - Samspel mellan människor
Marla Morgans bok (1997)	Budskap från andra sidan
Martin Heidegger (1962)	Being and time
Jurgen Habermas (1984)	Borgerlig offentlighet : kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället
Charles Cooleys (1902)	samhället och individen
Stuart Altman (1970) och Jeanne Altmans (1970, 1980)	Culture and environment
Erving Goffman (1991)	Asylums : essays on the social situation of mental patients and other inmates
Antti Eskola (1982)	Socialpsykologins grunder : en kritisk granskning
Johan Asplund (1983)	Tid, rum, individ och kollektiv
Johan Asplund (1987)	Det sociala livets elementära former
Johan Asplund (1989)	Socialpsykologiska studier
Ralf Dahrendorf (1971)	Homo sociologus. Uppsala
Stefan Jern och Siv Boalt-Boerhius (1988)	Den svårfångade organisationen
Erving Goffman (1959)	The presentation of Self in Everyday Life
Erving Bauman (1992)	Post Modern Experience

Michel Foucaults (1993)	Diskursens ordning
Gilles Deleuze (1990)	Tecken och händelser
Alberto Melucci (1992)	Nomader i nuet: Sociala rörelser och individuella behov i dagens samhälle.
Gilles Deluze (1990)	The Logic of Sense
Pierre Bourdieu (1997)	The essence of neoliberalism

Tidsskrifter samt nättidningar (Ezines)

Edge Magazine (4:1994)

Edge Magazine (3:1995)

Edges hemsida <http://www.edgezine.com>

Artiklar av Kristoffer Björkman

Andreas Linnells kapitel ur en oskriven bok, publicerad i nättidningen **Blå Rummet** (Vol. 2 : Januari / Februari 1998)

Björn Nordströms artikel, *Tuben är den absoluta vågen*, Dagens Nyheter (den 19/1 1997)

Göteborgsposten (den 22 maj 1995). Artikeln, *Han väntar på den stora vågen*,

Vetenskapens värld (november 1997)

Kerstin Hellboms artikel, *Sensationssökarna* (OM Hjärnan, Utgiven av hjärnfonden 1997)

Utemagasinet (2:1994)

Tomas Fürth, *Framtidsstudier* (3/1997)